

321.91
C718.49
5.2

การศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

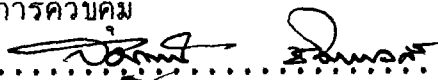
ปริญญาโท
ของ
วิไล ทองแฉ่

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาขั้นต้น สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
เมษายน 2537

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูมิต สาขา
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้

คณะกรรมการควบคุม

 ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา อรรมา)
..... กรรมการ
(ดร.กมล ภูประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบ

 ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา อรรมา)
..... กรรมการ
(ดร.กมล ภูประเสริฐ)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.สุวัฒน์ เงินเจ้า)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาดุขภูมิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยา พลสุวรรณ)

วันที่ 29 เดือน มีนาคม พ.ศ. 37

ประกาศคุณูปการ

กราบขอขอบคุณ รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท
ที่ได้ทุ่มเทเวลา กำลังกาย และกำลังใจ ให้คำแนะนำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
ผศ.ดร.ปรีชา อรรมา ที่ได้ช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้ถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้น
ดร.กมล ภูประเสริฐ ที่เป็นทั้งกำลังใจและสติปัญญาของผู้วิจัย กราบขอขอบคุณ
ดร.สุวัฒน์ เงินคำ ที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติมเพื่อให้งานวิจัยนี้
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ อาจารย์ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล ผศ.ไข่มุกข์ วิเชียรเจริญ
อาจารย์ประเวศ เวชชะ อาจารย์นิสิต ฤทธิจรรณ อาจารย์บุญสม เลิศพิเชฐ
อาจารย์ศิริณา กระจาสทอง อาจารย์ศรีวิภา ข้าวารี อาจารย์มานิตย์ สิงห์ไพร
ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองโรงเรียนโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล
กราบขอขอบคุณนิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจ กำลังกาย และกำลังทรัพย์เสมอมา
คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ของปริญญาโทฉบับนี้มอบแต่ผู้มีพระคุณดังกล่าวข้างต้น

วิไล ทองแผ่

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	ความสำคัญและประโยชน์ในการวิจัย	6
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
	ขอบเขตของการวิจัย	8
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	11
	<u>ตอนที่ 1</u> การขยายโอกาสทางการศึกษา	11
	1. ความเป็นมาของการขยายโอกาสทางการศึกษา	12
	2. นโยบายของคณะรัฐมนตรี	14
	3. ความเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอ คณะรัฐมนตรี เรื่อง การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน	16
	4. มติของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทาง การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .	18
	5. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ	20
	6. แนวทางการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา	23
	7. ทักษะเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา	32

<u>ตอนที่ 2</u>	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษา	37
<u>ตอนที่ 3</u>	คุณลักษณะของนักเรียนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคม	45
	1. วิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม	45
	1.1 แนวโน้มการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	48
	1.2 แนวโน้มด้านสังคมและวัฒนธรรม	51
	2. วิเคราะห์คุณลักษณะของประชากรที่สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม	55
	3. วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ	57
	4. วิเคราะห์คุณลักษณะของปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จ ของผู้ประกอบอาชีพอิสระ	59
	5. วิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี	60
	6. วิเคราะห์หน้าที่ของการมัธยมศึกษา	62
	7. วิเคราะห์คุณลักษณะนักเรียนที่พึงประสงค์ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	63
	8. สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังที่เหมาะสมกับ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม	63
	สมมติฐานในการวิจัย	62
<u>ตอนที่ 4</u>	กรอบความคิดในการวิจัย	64

บทที่

หน้า

บรรณานุกรม 168

ภาคผนวก 189

ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 191

ประวัติย่อของผู้วิจัย 225

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงเป้าหมายจำนวนโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เปิดรับเพิ่มในแต่ละปี ช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)	25
2 แสดงเป้าหมายการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาช่วง แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)	26
3 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	28
4 เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี	59
5 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แยกตามโรงเรียน ชั้นและแบบทดสอบ	81
6 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี	102
7 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย และค่าประมาณของประชากรของคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน	136
8 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง จากการวิเคราะห์เอกสาร	139
9 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง ของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา	140
10 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครอง	142
11 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตร	144
12 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี	145

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิแสดงกรอบความคิดในการวิจัย	64
2 เปรียบเทียบเกณฑ์ที่คาดหวังกับคุณลักษณะของนักเรียน	137

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ประเทศจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและคุณภาพของประชากร การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บทบาทที่สำคัญของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและคุณสมบัตินี้ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและให้คุณค่าแก่การพัฒนาประเทศ (อุทัย คุลยเกษม. 2526 : 13) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนระดับกลาง ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถ้าการจัดการศึกษาระดับนี้มีประสิทธิภาพ ประชากรที่ผลิตออกมาก็มีคุณภาพด้วย

ประเทศไทยได้ขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวางแต่ในระดับมัธยมศึกษายังมีผู้ที่เข้าเรียนในระดับที่ต่ำมาก จากสถิติการเรียนต่อในช่วงปี 2525 - 2530 เป็นร้อยละ 43, 42, 41, 40, 39 และ 38 ตามลำดับ (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2532 : 14) นอกจากนี้อัตราการเรียนต่อระหว่างคนในเมืองและคนในชนบทยังแตกต่างกันมาก ในปี พ.ศ. 2530 อัตราการเรียนต่อในเมืองมีถึงร้อยละ 70 ขณะที่อัตราการเรียนต่อในชนบทมีเพียงอัตราร้อยละ 27 (Knodel. 1992) ภาวะการณ์เช่นนี้มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบทซึ่งมีกำลังคนส่วนใหญ่ของประเทศ อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยจัดว่าอยู่ในระดับต่ำมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนาแม้จะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน (TDR1. 2532)

ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ ประเทศ มีแนวโน้มไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country) (TDRI, 2532) จากระบบเศรษฐกิจที่เคยพึ่งพาผลผลิตภาคเกษตรกรรมเป็น รายได้หลักของประเทศ ไปสู่เศรษฐกิจที่พึ่งพาภาคอุตสาหกรรมและบริการมากยิ่งขึ้น (อำนาจ วิรवारณ. 2534) โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ที่ผ่านมา ระหว่างปี 2530 - 2533 เศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวในอัตราที่สูงเกิน เป้าหมายที่วางไว้ถึง 2 เท่าตัวเฉลี่ยถึงร้อยละ 10.7 ต่อปีซึ่งนับว่าเป็นอัตราการขยาย ตัวที่สูงที่สุดในภูมิภาคนี้หรือแทบจะว่าได้ว่าสูงที่สุดในโลกในทศวรรษที่ผ่านมา (นิสิฐร์ ภัคเกษม. 2534 : 56) และมีการคาดคะเนกันว่าประเทศไทยจะเป็นเลือตัวที่ 5 แห่ง เอเชียถัดจากประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ (อำนาจ วิรवारณ. 2531) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชากร เป็นอย่างมากเช่น การดำเนินชีวิตของชาวชนบทที่เปลี่ยนไปจากการตั้งถิ่นฐานเข้ามาเป็น แรงงานในเมือง หรือมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น วิถีชีวิต ในสังคมเปิดกว้างยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2534 ก. : 1)

การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นภาระที่ผู้รับผิดชอบทางการศึกษา ต้องเตรียมคนเพื่อให้ สามารถปรับความรู้ลึกลับนึกคิดหรือค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนความรู้ของประชาชน ให้สูงขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชีวิต ครอบครัวและมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของบ้านเมืองไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ปัจจุบันการศึกษาภาคบังคับเพียงชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ยังไม่เพียงพอ จากการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาพบว่า นักเรียนยังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่เป็นที่พอใจ (กรมวิชาการ. 2531) และสภาพ ปัจจุบันอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังต่ำมาก ในขณะที่อารยประเทศและประเทศ เพื่อนบ้านที่เป็นชาติอุตสาหกรรม หรือชาติกึ่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ประชาชนได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 9 ปี จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการขยายการศึกษาให้เด็กได้เรียน เพิ่มขึ้นอีก 3 ปีโดยด่วนที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2533 ค. : 11-12)

รัฐได้ให้ความสำคัญและมุ่งหมายให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนในชาติ ดังได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) ในนโยบายข้อที่ 4 ว่า "เร่งปรับปรุงการศึกษามัธยมตอนต้น เพื่อให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้ผู้จบประถมศึกษาทุกคนได้เข้าเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2533 จ. : 1) และได้ตั้งเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผนในปี 2539 ว่าจะมีอัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษา ร้อยละ 73 และร้อยละ 100 ในปี 2544 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2534 ง. : 5)

เพื่อให้สอดคล้องและสนองนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 3 ปี หลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นด้วยในหลักการตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถไ้ข้งงบประมาณที่ได้รับตามปกติและอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ในเขตพื้นที่ชนบทซึ่งมีการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา มีอัตราค่อนข้างต่ำ เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครองและให้พิจารณาสิ่งจูงใจให้ผู้ปกครองส่งผู้อยู่ในปกครองของตนเรียนต่อในรูปแบบค่าชดเชยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 9) โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเปิดดำเนินการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 จำนวน 119 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2534 จำนวน 1,247 โรงเรียน และปีการศึกษา 2535 จำนวน 2,633 ในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 ข. : 21) เป้าหมายจะเปิดดำเนินการทั้งหมด 6,500 โรงเรียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 ข. : 11)

อัตราการเรียนต่อจะสูงขึ้นเนื่องจากแนวโน้มการเกิดที่ลดลงซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองลดรายจ่ายลงทำให้และส่งลูกเรียนต่อได้มากขึ้น และขึ้นอยู่กับ การเติบโตของเศรษฐกิจ ที่ต้องการแรงงานของผู้จบมัธยมศึกษามากขึ้น (Knodel, 1992) และ กมล ภู่งประเสริฐ ได้ให้ข้อคิดเห็นในการประชุมปฏิบัติการเมื่อวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2535 ว่าผู้ปกครองจะรู้สึกผิดหวังหากนักเรียนที่จบไปไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือขาดทักษะที่จำเป็นสำหรับอาชีพ ดังนั้นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาไม่ว่ากรมใดต่างมีจุดเน้นที่เหมือนกัน คือ จัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระมากกว่ามุ่งเน้นเรียนต่อ ในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากในสภาพจริงๆ เด็กสามารถเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยได้เป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพ

ความสำเร็จในนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติยังเป็นที่น่าสงสัยและได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพียงแต่ทำสถิติ ผู้จบให้สูงขึ้น ในเรื่องปริมาณกำหนดไว้ชัดเจนแต่คุณภาพยังไม่ชัดเจนว่าต้องการคุณภาพ แบบไหน อย่างไร (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. 2535 : 13) แร่งงานที่จบมีการศึกษาสูงแต่ คุณภาพชีวิตจะดีขึ้นหรือไม่ยังไม่กล่าวถึง (โกวิท ประวาลพุกฤษ์. 2535 : 12) รวมทั้ง คุณลักษณะเด็กเมื่อเรียน 9 ปี ที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยังไม่ได้กล่าวถึง นอกจากนี้จากการติดตามผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า การบริหารหลักสูตร ในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเช่น เขตการศึกษา 9 พบว่ามีโรงเรียนมีปัญหาเรียงลำดับ ดังนี้ การจัดการเรียนการสอน การจัดวิชาเลือกเสรี การบริหารวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน และการประเมินผล (ประเสริฐ หนูท้าว. 2533 : 8) เขตการศึกษา 12 พบว่าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลืออยู่ในระดับมากที่สุดรายการ ความต้องการลำดับแรก คือ การส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือการจัดการบริหารด้านการเรียนการสอน จัดระบบผลิต และใช้สื่อการสอน (วิไลรัตน์ พุกษานิมย์. 2534) เขตการศึกษา 6 พบว่า โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่องครู อาจารย์ที่มีความรู้เฉพาะสาขาวิชา สื่อการสอน อาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ เอกสารประกอบการเรียนการสอนตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์ (เขตการศึกษา 6.

2535) และเขตการศึกษา 7 พบว่า มีปัญหาในเรื่องครุฑความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน โรงเรียนยังไม่มีแผนปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถจะกำหนดรายละเอียดกิจกรรมที่จะดำเนินการได้ ตลอดจนห้องเรียน อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ (เขตการศึกษา 7. 2535) ปัญหาดังกล่าวนี้ย่อมกระทบถึงคุณภาพของนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กล่าวได้ว่าการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เป็นการศึกษาพื้นฐานสำหรับคนทั่วไปนั้นเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการต่อไปอย่างแน่นอน เนื่องจากเป็นงานที่สำคัญที่ทุกฝ่ายให้ความสนใจและเป็นงานที่ท้าทายว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรให้มีคุณภาพ การขยายโอกาสทางการศึกษาคงไม่ใช่เพียงเพื่อให้เด็กอยู่ในระบบโรงเรียนมากขึ้น หรือเพียงเพื่อให้เด็กมีวุฒิทางการศึกษาที่สูงขึ้นเท่านั้น เพราะคงไม่คุ้มค่ากับการที่รัฐต้องลงทุนอย่างมหาศาลในการขยายโอกาสในครั้งนี้ แต่รัฐจะต้องมีนโยบายที่จะสร้างคุณลักษณะของนักเรียนหรือเตรียมคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปหรือนำสังคมคุณลักษณะของเด็กเมื่อเรียนจบ 9 ปี ควรเป็นอย่างไร ยังขาดข้อมูลที่ชัดเจน การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนยังมีปัญหา ทำให้สงสัยว่าที่เด็กเรียน 9 ปี นั้นแท้จริงแล้วคาดหวังอะไรในตัวเด็ก และในสภาพจริงนักเรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ หากการจัดการศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างในเชิงคุณลักษณะของนักเรียนที่ได้เรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับคนที่ไม่ได้เรียนได้ ผู้ปกครองจะรู้สึกผิดหวังในคุณค่าของการมัธยมศึกษาและการทำมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับคงเป็นไปได้ยาก

ความคาดหวังและความเป็นจริงทางการศึกษาเป็นความรู้ที่จำเป็นในการวางแผนจัดและพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะในการวางแผนหรือโครงการพัฒนาการศึกษาใด ถ้าผู้จัดทำมีความเชื่อ มีหลักฐานยืนยันให้ประจักษ์ชัดว่า การจัดการศึกษาในโครงการนั้นแท้จริงมีความคาดหวังอย่างไร สภาพที่แท้จริงเป็นอย่างไร จะช่วยให้การเน้นหรือสนับสนุนให้มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ และทำให้สามารถขจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ จากข้อมูลที่รู้จากสภาพที่เป็นจริงได้ การ

พัฒนานั้นๆ ก็จะเป็นไปอย่างมีทิศทาง มีหลักการและเหตุผล การศึกษาวิจัยคุณลักษณะของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาว่า มีคุณลักษณะที่คาดหวังอย่างไร และในสภาพจริงนักเรียนมีคุณลักษณะเช่นนั้นหรือไม่ ผลการวิจัยนี้จะ เป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงคุณลักษณะของเด็ก ให้สอดคล้องกับจุดเน้นของการขยายโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนในการดำเนินงานจัดการศึกษาภาคบังคับในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนจำแนกตามระยะเวลาที่ศึกษาและเกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวัง

ความสำคัญและประโยชน์ในการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้จะทำให้ทราบคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจ วางแผน และกำหนดนโยบายของรัฐในการกำหนดคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังแก่นักเรียนต่อไป
2. ผลการวิจัยนี้จะทำให้ทราบคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนและคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนว่าสอดคล้องกันหรือไม่ อันจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้มีส่วนกำหนดนโยบายนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ทบทวน ปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนในโครงการ
3. ผลการวิจัยนี้จะให้ภาพสะท้อนถึงผลผลิตของโครงการอีกด้านหนึ่งที่นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อให้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนนักวิชาการและผู้สนใจในโอกาสต่อไป

4. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลยืนยันและชี้แจงผู้ปกครองตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้เห็นคุณค่าของการเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่แตกต่างจากระดับประถมศึกษา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะที่คาดหวัง หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตร และความคิดเห็นของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่คาดหวังว่าจะเป็นไปได้ตามการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

คุณลักษณะที่เป็นจริง หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นผลเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวัง หมายถึง ร้อยละของระดับคุณลักษณะที่คาดหวังที่น่าพอใจซึ่งกำหนดโดย หลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง และจากการวิเคราะห์เอกสาร

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเดิมในปีการศึกษา 2533 ใช้ชื่อว่าโครงการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ และในปีการศึกษา 2534 เปลี่ยนชื่อเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษา ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและให้ความเห็นต่อ คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิใน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบายระดับกรมได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายระดับกรมได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ อธิบดีกรมสามัญศึกษา บุคคลที่มีบทบาทในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาได้แก่ อธิบดีกรมวิชาการ บุคคลที่สนใจศึกษาและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการได้แก่ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัย บุคคลที่นำนโยบายไปปฏิบัติและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ได้แก่ นักวิชาการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ

ระยะเวลาที่ศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่นักเรียนเรียนอยู่ในระบบโรงเรียน ในที่นี้หมายถึง 6 ปี และ 9 ปี ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับชุมชน และระดับโรงเรียน ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีตำแหน่งดังนี้

1. สมาชิกสภาจังหวัด
2. สมาชิกสภาเทศบาล
3. ประธานชุมชน / กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / พัฒนาการ
4. กรรมการศึกษาของโรงเรียน
5. ผู้ปกครองนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อศึกษาค้นลักษณะของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านต่างๆดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประเภทเอกสาร แบ่งเป็น
 - 1.1.1 เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ของทางราชการ
 - 1.1.2 เอกสารทางวิชาการ / บทความ
 - 1.1.3 เอกสารที่เป็นตำรา / งานวิจัย

เป็นเอกสารในปี พ.ศ. 2523 - ปัจจุบัน ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยที่กำหนดคุณลักษณะ ของนักเรียน ได้แก่ แนวโน้มของสภาพเศรษฐกิจและสังคม คุณลักษณะของเด็กที่นายจ้าง ต้องการ คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพอิสระ พัฒนาการของเด็ก หน้าที่การมัธยมศึกษา ความคาดหวังของหลักสูตร ความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Selecting) ได้ เอกสารทั้งหมด 76 เล่ม

1.2 ประเภทบุคคล แบ่งเป็น

1.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ได้แก่

- (1) ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- (2) ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- (3) เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- (4) อธิบดีกรมวิชาการ
- (5) อธิบดีกรมสามัญศึกษา
- (6) นักวิชาการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
- (7) อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) ได้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

10 คน

1.2.2 ผู้ปกครอง

1. สมาชิกสภาจังหวัด
2. สมาชิกสภาเทศบาล
3. ประธานชุมชน / กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / พัฒนาการ
4. กรรมการศึกษาของโรงเรียน
5. ผู้ปกครองนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มละ 10 คนได้ผู้ปกครองทั้งหมด 50 คน

1.2.3 นักเรียน เป็นนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2534 รวมทั้งสิ้น 15 โรงเรียน มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 751 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 550 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. 2536) (ข้อมูลวันที่ 10 มิถุนายน 2536) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (two stages) ดังนี้

1. สุ่มอำเภอ สุ่มอำเภอมาร้อยละ 50 ของอำเภอทั้งหมดโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)
2. สุ่มโรงเรียน สุ่มโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี มาร้อยละ 50 ของทุกโรงเรียนในอำเภอที่สุ่มได้โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรใช้ตารางของเคร์ชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนทั้งสิ้น 226 คน นำจำนวนนักเรียนที่สุ่มได้มากำหนดสัดส่วนในแต่ละโรงเรียนได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 226 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 226 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

2.1 คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสอบถามผู้ปกครอง และการวิเคราะห์หลักสูตร

2.2 คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน จำแนกตามจำนวนปีและเกณฑ์ที่คาดหวัง

คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนในการวิจัย ครั้งนี้เป็นผลมาจากการทดสอบ การสอบถาม และการประเมินตนเองของนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 การขยายโอกาสทางการศึกษา
- ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษา
- ตอนที่ 3 คุณลักษณะของนักเรียนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
- ตอนที่ 4 กรอบความคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 การขยายโอกาสทางการศึกษา

การขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในชั้นตอนนี้จะเสนอเป็น 7 หัวข้อ คือ

1. ความเป็นมาของการขยายโอกาสทางการศึกษา
2. นโยบายของคณะรัฐมนตรี
3. ความเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
เรื่อง การขยายการศึกษานี้พื้นฐาน
4. มติของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษาของ
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
5. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
6. แนวทางการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
7. ทัศนะเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ความเป็นมาของการขยายโอกาสทางการศึกษา

ความคิดเรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นเมื่อปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) มาแล้ว เนื่องจากในระยษนั้น ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ค่อนข้างจะคับขันทางเศรษฐกิจพอสมควร มีปัญหาเรื่องรายได้ของประเทศไม่พอกับรายจ่าย มีปัญหาเรื่องคนเรียนหนังสือจบแล้วไม่มีงานทำ การที่คนได้เรียนสูงมากขึ้นแล้วกลับไม่มีงานทำ เป็นผลโดยตรงต่อคนที่จะเข้ามาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2535 : 15) ขณะเดียวกัน ความคิดอีกด้านหนึ่งของรัฐได้คาดคะเนว่าถ้าจะพัฒนาประเทศของเราให้เจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นด้านอุตสาหกรรม หรือทางด้านบริการก็ตาม การศึกษานี้เป็นพื้นฐานของคนในชาติมีความจำเป็นและสำคัญ ซึ่งการศึกษาเบื้องต้นที่เป็นพื้นฐานจบแค่ประถมศึกษายังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องเรียนต่อให้สูงขึ้น แต่ผลกลับออกมาตรงกันข้าม คือ อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาน้อยลงทุกปี และในปีการศึกษา 2529 เฉลี่ยทั่วประเทศอัตราการเรียนต่อมัศึกษามีเพียงร้อยละ 41 ในจำนวนนี้มากกว่าร้อยละ 70 เป็นเด็กในเมือง และในบางจังหวัดโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อัตราการเรียนต่อมีเพียงร้อยละ 20 และเป็นเด็กชนบทไม่ถึงร้อยละ 10

เมื่อถึงช่วงระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศเริ่มดีขึ้น เศรษฐกิจเริ่มขยายตัวในอัตราส่วนที่รวดเร็ว ความต้องการกำลังแรงงานมีมากขึ้น คนว่างงานเริ่มน้อยลง อุตสาหกรรมใหม่ ๆ และบริการใหม่ ๆ เกิดขึ้น ต้องการคนที่มีความรู้เบื้องต้นสูงขึ้น ความรู้เพียงประถมศึกษาเริ่มไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงได้มีความคิดที่จะรณรงค์ให้มีคนเรียนในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากความคิดนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ปรึกษากับหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงบประมาณว่าจะทำอย่างไรถึงจะทำให้ประชาชนได้เรียนต่อมัศึกษามากขึ้น และในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2530 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตยากจน 38 จังหวัด ไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สาระสำคัญกล่าวว่า โครงการนี้

แม้ไม่ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 ของกระทรวง
ศึกษาธิการ แต่ก็สนองนโยบายของแผนฯ และของรัฐ และสนองนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ
สังคม และความมั่นคงของชาติด้วย เพราะคาดว่าเด็กที่เรียนจบจะสามารถประกอบอาชีพ
และมีงานทำในท้องถิ่นได้ เป็นการลดปัญหาการว่างงาน และปัญหาสังคมอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผล
ต่อความมั่นคงของชาติต่อไป และในปีเดียวกันนี้ คณะรัฐมนตรีก็มีมติเห็นชอบอนุมัติโครงการ
ในหลักการที่ว่า ให้กรมสามัญศึกษาเป็นผู้จัดทำโดย

1. ให้ยกเว้นเงินค่านำร่องการศึกษาแก่เด็กที่ยากจน

2. ให้ปรับปรุงเป้าหมายการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามโครงการให้มี
ความเป็นไปได้มากที่สุด ใน 38 จังหวัด

3. การจัดการเรียนการสอนมีทั้งการเรียนการสอนปกติและแบบกึ่งระบบโรงเรียน

4. การจัดการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียน ให้มีการเตรียมความพร้อม
ของครู อุปกรณ์ และจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการฝึกวิชา
อาชีพ

พร้อมกันนี้ได้เห็นชอบกับแนวทางการขยายการศึกษาโดยไม่บังคับ กรมสามัญศึกษา
จึงเปิดดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้เสนอโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยม
ศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษาขึ้นอีก เพื่อขยายโครงการเดิมโดยพิจารณาเพิ่มจำนวน
โรงเรียนที่เป็นเป้าหมายและปรับปรุงกิจกรรมของโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และใน
วันที่ 12 กรกฎาคม 2531 คณะรัฐมนตรีก็มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และ
จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการก็ได้เสนอโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
อีกครั้ง

วันที่ 27 ตุลาคม 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบต่อโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และอนุมัติให้ดำเนินการ

วันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบต่อโครงการนำร่องขยาย
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพิ่มอีก 3 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งมี
ขอบเขตดำเนินการในเขตชนบทยากจนที่มีอัตราการเรียนต่อค่อนข้างต่ำ และให้พิจารณาสิ่ง

จูงใจแก่ผู้ปกครองและอนุมัติให้ดำเนินการ และให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเร่งขยายบริการให้ความรู้สายอาชีพระยะสั้น

วันที่ 4 กันยายน 2533 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 3 ปีตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยให้ขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นไป

กล่าวโดยสรุป ปัจจุบันโครงการขยายโอกาสทางการศึกษามีทั้งของกระทรวงศึกษาธิการที่จัดโดยกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และในส่วนของกระทรวงมหาดไทยที่จัดโดยเทศบาลและเมืองพัทยา

2. นโยบายของคณะรัฐมนตรี

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาได้รับการส่งเสริมมาตลอด เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับนี้เพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัยดังนี้

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แฉลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 27 สิงหาคม 2529

นโยบายทางสังคม

2. การศึกษา

"2.2 จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท ระดับมัธยมศึกษา จะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาให้มากขึ้นระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดงาน รวมทั้งสอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น สำหรับการฝึกหัดครู จะผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม"

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ แกล่งต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531
 นโยบายทางสังคม

7.2 การศึกษา

"2.2 เร่งรัดการส่งเสริมการอนุบาลชนบท การขยายโอกาสทางการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาโดยจะจัดควบคู่ไปกับการขยายการศึกษาภาคบังคับและการเตรียมพื้นฐาน อาชีพให้กับนักเรียนทุกระดับเพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนส่งเสริมศิลปกรรม จริยธรรม และวินัยของนักเรียนและคนในชาติเป็นพิเศษ"

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แกล่งต่อรัฐสภา วันพุธที่ 9 มกราคม 2534
 นโยบายทางสังคม

7.2 การศึกษา

"รัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสการศึกษาเพื่อเป็นฐานการ ขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อสาร มวลชนต่าง ๆ"

นายอาทิตย์ ปันยารชุน แกล่งต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันพฤหัสบดีที่ 4 เมษายน 2534
 นโยบายทางสังคม

"9.1 เร่งขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาในและนอกระบบให้กว้างขวาง และทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ รวมทั้งขยาย การศึกษาปฐมวัยในชนบทเพิ่มขึ้น"

นายชวน หลีกภัย แกล่งต่อรัฐสภา วันพุธที่ 21 ตุลาคม 2535
 นโยบายทางสังคม

8.1 ด้านการศึกษา

"8.1.2 เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึง โดยเร็วอย่างมีคุณภาพทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้แก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และผู้ค้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ"

3. ความเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเรื่อง การขยาย การศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาวิธีการต่าง ๆ ของการขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานทั้งโดยวิธีการบังคับ การไม่บังคับ และการบังคับโดยเกณฑ์อายุแล้ว มีความเห็น ว่าการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการไม่บังคับจะเป็น การเหมาะสมที่สุด โดยมีเหตุผลดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2530)

1. ยังมีได้มีการเตรียมพร้อมสำหรับการขยายการศึกษาภาคบังคับนี้อย่างเพียงพอ
2. วิธีการบังคับจะมีผลกระทบต่อผู้ปกครองที่มีความจำเป็นในการอาศัย แรงงาน บุตรหลานของตน เนื่องจากเด็กทุกคนถูกบังคับให้เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. วิธีการบังคับจะมีผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชน กล่าวคือโรงเรียน เอกชนจำนวนหนึ่งต้องล้มเลิกกิจการ
4. การบังคับด้วยเกณฑ์อายุเป็นหลักนั้นในทางปฏิบัติก่อให้เกิดความยุ่งยาก
5. การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยวิธีการบังคับนั้น จากตัวเลขประมาณการค่าใช้จ่าย พบว่ามีค่าใช้จ่ายสูงมาก จึงไม่เหมาะสมสำหรับสภาพการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ยัง อาจเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า หากไม่สามารถบังคับให้เด็กและเยาวชนมาเข้าเรียนได้อย่าง แท้จริง

6. จากการติดตามผลการดำเนินงานระยะแรกของโครงการขยายโอกาสทางการ ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด พบว่ามาตรการของรัฐในการ ยกเว้นการเก็บเงินบำรุงการศึกษาและการจัดหนังสือพิมพ์เรียนตามโครงการ มีผลทำให้ จำนวนนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้ามาเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นอย่าง เห็นได้ชัดในโรงเรียนส่วนใหญ่ในโครงการ ดังนั้นผลดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเครื่องชี้ในขั้นต้น

นี้ได้ว่า การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้นอาจทำได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการบังคับ อย่างไรก็ตามเนื่องจากโครงการนี้ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น จึงน่าจะได้มีการติดตามและประเมินผลต่อไป เพื่อศึกษาหารูปแบบที่ เหมาะสมรวมทั้งมาตรการการดำเนินงานต่าง ๆ สำหรับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยวิธีการไม่บังคับ จะเป็นการช่วยผ่อนภาระ ทางด้านการเงินของรัฐบาลได้บ้าง เนื่องจากวิธีการนี้มีแนวทางการดำเนินงานที่มีได้กำหนด ให้รัฐจัดการศึกษาแบบให้เปล่าแก่เด็กทุกคน แต่รัฐจะยกเว้นเงินบำรุงการศึกษาให้เฉพาะ แก่นักเรียนที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ และในระยะต่อไปเมื่อสถานะทางการเงินของประเทศ ดีขึ้น รัฐอาจจะยกเว้นการเก็บเงินบำรุงการศึกษาให้แก่เด็กเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ดังนั้นคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงเห็นว่า รัฐควรขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยวิธีการไม่บังคับ เนื่องจากเป็นวิธีการที่แสดงออกถึง เจตนาของรัฐบาลในอันที่จะยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น ถึงระดับที่ระบุไว้ บนพื้นฐานของการคงไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการตัดสินใจส่งหรือไม่ส่งบุตร หลานของตนเข้ารับการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เสนอแนวทางการขยาย การศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ในช่วงระยะเวลา 5 ปี นับแต่ปีงบประมาณ 2532 นี้ รัฐไม่ควรประกาศ ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ควร เร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบและด้วยมาตรการต่าง ๆ ตามแนวทาง ปฏิบัติของวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการไม่บังคับไปก่อนเป็นเวลา 5 ปี การเร่ง ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยไม่บังคับ มีหลักการและมาตรการการ ดำเนินงานที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ

2. ระหว่างช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ดำเนินการเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการไม่บังคับนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละปี พร้อมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานและหารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้ เด็กและเยาวชนทุกคนในวัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากข้อเสนอข้างต้น คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้
กระทรวงศึกษาธิการ รับข้อเสนอแนะนี้ไปดำเนินการ

4. มติของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ดำเนินงานขยาย
โอกาสทางการศึกษาภายใต้โครงการ "นาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ" โดยเปิด
ชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)
119 โรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ส่วนในปีการศึกษา 2534 เปิดดำเนินการใน
97 โรงเรียน รวม 216 โรงเรียน ซึ่งการดำเนินงานโครงการดังกล่าว เป็นไปตามมติคณะ
รัฐมนตรี ในการประชุม เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ที่ลงมติเห็นชอบด้วยในหลักการตามที่
กระทรวงศึกษาธิการเสนอ คือ (หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0201 / 7399
ลงวันที่ 5 มีนาคม 2533 และหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202 /
7756 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2533)

1. ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับต่ออีก 3 ปี โดยการประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อม
เป็น ปีๆ ไป ทั้งนี้โดยให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง
2. ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่
เกี่ยวข้องให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการ โครงการนาร่อง
ขยายโอกาสทางการศึกษา โดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยให้
หน่วยงานดังกล่าวสามารถใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้ และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป
ได้ในพื้นที่ เขตชนบทซึ่งการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษามีอัตราค่อนข้างต่ำ เนื่องจากความ
ยากจนของผู้ปกครอง ให้พิจารณาสิ่งจูงใจให้ผู้ปกครองส่งผู้อยู่ในปกครองของตนเรียนต่อ
ในรูปค่าชดเชยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ต่อมา นายก่อ สวัสดิพานิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย
 เวย์ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยมอบให้สำนักงานคณะกรรมการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเพิ่มขึ้นอีก
 1,150 โรงเรียนในปีการศึกษา 2534 อีกทั้งมีนโยบายที่จะเปิดเพิ่มอีกปีละ ประมาณ
 1,000 โรงเรียน จนครบ 4,200 โรงเรียน ในปี 2537 ภายใต้โครงการ "ขยายโอกาส
 ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน" การดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาส
 ทางการศึกษาดังกล่าว เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี คราวประชุม เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม
 2534 และลงมติว่า (หนังสือสำนักงานเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202 / 7784
 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2534)

1. เห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ) ดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษา (โครงการนำร่องขยายการศึกษา
 ภาคบังคับ) สู่ส่วนภูมิภาคในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึงได้ โดยมีเงื่อนไขดังนี้
 - 1.1 ให้เปิดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้
 ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้วและมีห้องเรียนเพียงพอโดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียน
 ขึ้นใหม่ และไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา ตั้งอยู่แล้วใน
 ท้องที่นั้น
 - 1.2 ให้จัดการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนที่มีบุคลากรผู้สอนเพียงพอ
 - 1.3 ให้เปิดการเรียนการสอนได้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่ให้ตั้งงบประมาณ
 อุดหนุนนักเรียนเป็นรายหัวให้ครอบคลุมค่าเล่าเรียนที่ไม่เก็บค่าเล่าเรียนและค่าแบบเรียน
 เพื่อให้ยืมเรียน ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างระหว่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของ
 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กับนักเรียนระดับ
 มัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา
3. ให้กระทรวงศึกษาธิการ
 - 3.1 รับข้อสั่งเกตของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการดำเนินงาน
 ตามแนวนโยบายไปดำเนินการ

3.2 เน้นการดำเนินงานในพื้นที่ชนบทยากจน และพื้นที่ที่มีประชากรประกอบอาชีพหญิงบริการพิเศษเป็นจำนวนมากเป็นอันดับแรก

3.3 ดำเนินการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระบบมัธยมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการต้องควบคุมมาตรฐาน ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำงบประมาณมาใช้ในพื้นที่ชนบทยากจนได้มากยิ่งขึ้น

5. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อตอบสนองนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล และเพื่อเร่งรัดพัฒนางานในส่วน of กระทรวงศึกษาธิการให้สามารถตอบสนองและสนับสนุนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่พึงประสงค์ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายสำหรับการดำเนินงานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวไว้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 ข. : 2-5)

ระยะสั้น

1. เร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาให้กว้างขวางและทั่วถึงทั้งในเมืองและชนบท โดยจัดบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนเพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐาน เพื่อปวงชนให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย

2. เร่งรัดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อเตรียมคนเข้าสู่ระบบแรงงาน ในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. สนับสนุนให้สถานศึกษา จัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียน ครู พ่อ แม่ และผู้ปกครอง รวมทั้งประชาชนทั่วไป เข้าใจเลื่อมใสศรัทธาและมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. พัฒนาระบบการบริหารการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมให้หน่วยงานการศึกษาในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น มีความคล่องตัวในการบริหารการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยเร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นกฎหมายหลักทางการศึกษาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดและบริหารการศึกษาของประเทศ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการบริหารการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม

ระยะกลางและระยะยาวเพื่อวางพื้นฐานสำหรับอนาคต

1. พัฒนาคณาภพการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ เป็นคนดี มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนของศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และของท้องถิ่น มีความรักความหวงแหนในธรรมชาติดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อม และมีความเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
2. ส่งเสริมการเรียนรู้การสอน และพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ พร้อมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทุกด้านและทุกประการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เร่งรัดการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เน้นการประสานสัมพันธ์ และสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ และฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสุขภาพ พลานามัยและสวัสดิภาพของนักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชน
5. เร่งพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม

6. สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชน องค์กรหรือสมาคมต่าง ๆ จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนอย่างมีคุณภาพและให้มากขึ้น

7. ทำนุบำรุง และส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ศรัทธาและสามารถนำหลักธรรมของศาสนาไปประพฤติกปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมุ่งพัฒนาการศึกษาของบุคลากรทางศาสนา

8. ปรับปรุงและสนับสนุนการจัดสรร และระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาพัฒนาการบริหารอย่างเหมาะสม เป็นธรรม รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้สามารถนำไปใช้ในการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยทั้งด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา และเพื่อความ เป็นเลิศทางด้านวิชาการ

เพื่อให้การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาคดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงขอให้คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด ได้ดำเนินการ ดังนี้ (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : 52)

1. ให้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการในการขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัด โดยผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด เพื่ออนุมัติให้ดำเนินการ

2. ให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ และรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน

3. พิจารณาจัดทำเกณฑ์การจัดตั้งโรงเรียน และหรือการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ และการเปิดโรงเรียนสาขาหรือการจัดตั้งโรงเรียนเปิดใหม่ เป็นต้น

4. จัดทำกาารแบ่งเขตบริการรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5. จัดทำข้อมูลสถิติของการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดโดยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. การนิเทศการศึกษา ให้คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด มอบให้ศึกษานิเทศก์ของกรมสามัญศึกษา ที่ประจำจังหวัด หรือกลุ่มโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาเป็นผู้นิเทศ

7. ดำเนินการติดตามประเมินผล พร้อมทั้งรายงานการติดตามผลและการประเมินผลหลังจากสิ้นงวดเงินงบประมาณทั้ง 3 งวด ภายหลังจากสิ้นงวด 15 วัน

8. ดำเนินการประสานงานการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันได้แก่ ด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น โดยให้ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการด้วย

6. แนวทางการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

6.1 นโยบายการดำเนินงาน

6.1.1 เร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กระจายไปสู่ประชาชนส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทห่างไกล

6.1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษา ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคมส่วนรวม

6.1.3 เร่งพัฒนาการจัดกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและการนิเทศ ติดตามผลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.2 วัตถุประสงค์

6.2.1 เพื่อยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้เรียนสูงขึ้นถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

6.2.2 เพื่อปูพื้นฐานการดำเนินงานขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี

6.2.3 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และมีโอกาสพัฒนาทักษะในวิชาอาชีพที่ตนมีความถนัด และสนใจ สำหรับการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

6.3 เป้าหมายการดำเนินงาน

6.3.1 เป้าหมายในปีการศึกษา 2533

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) เปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัด ทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) จำนวนจังหวัดละ 1-3 โรงเรียน รวม 119 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล 115 อำเภอ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน

6.3.2 เป้าหมายในปีการศึกษา 2534

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในปีการศึกษา 2534 จึงให้จังหวัดต่าง ๆ เปิดโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มให้ครบ จำนวน 3 โรงเรียน ทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดเพิ่ม 97 โรงเรียน กระจายอยู่ใน 97 ตำบล 96 อำเภอโดยมีจำนวนนักเรียนประมาณ 17,280 คน

นอกจากนี้ยังได้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2534 เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอีก 1,150 โรงเรียน ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 42,765 คน

6.3.3 เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายที่จะ
เปิดดำเนินการโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีกประมาณ ปีละ
1,000 โรงเรียนตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 เพื่อตอบสนองนโยบาย
เร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1
และตารางที่ 2

ตาราง 1 แสดงเป้าหมายจำนวนโรงเรียน จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เปิดรับเพิ่มในแต่ละปีช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7
(พ.ศ.2535 - 2539)

เป้าหมาย	จำนวนโรงเรียน		รวม (โรง)	จำนวนห้องเรียน		รวม (ห้อง)	จำนวนนักเรียน		รวม (คน)
	เดิม	เพิ่ม		เดิม	เพิ่ม		เดิม	เพิ่ม	
ปี พ.ศ.									
2535	1,366	1,134	2,500	1,806	1,134	2,940	53,056	64,544	117,600
2536	2,500	1,000	3,500	2,940	1,000	3,940	117,600	40,000	157,600
2537	3,500	1,000	4,500	3,940	1,000	4,940	157,600	40,000	197,600
2538	4,500	1,000	5,500	4,940	1,000	5,940	197,600	40,000	237,600
2539	5,500	1,000	6,500	4,940	1,000	6,940	237,600	40,000	277,600

ตาราง 2 แสดงเป้าหมายการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาช่วง
แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539)

เป้าหมาย การดำเนินงาน	หน่วยนับ	ปีงบประมาณ				
		2535	2536	2537	2538	2539
1. โรงเรียน	โรง	2,500	3,500	4,500	5,500	6,500
2. ห้องเรียน	ห้อง					
ชั้น ม.1		2,490	3,490	4,940	5,940	6,940
ชั้น ม.2		1,806	2,940	3,940	4,940	5,940
ชั้น ม.3		123	1,806	2,940	3,940	4,940
รวม(ห้องเรียน)	ห้อง	4,869	8,686	11,820	17,820	17,820
3. นักเรียน	คน					
ชั้น ม.1		117,600	157,600	197,600	237,600	277,600
ชั้น ม.2		53,056	117,600	157,600	197,600	237,600
ชั้น ม.3		3,344	53,056	117,600	157,600	197,600
รวม(นักเรียน)	คน	174,000	328,256	472,800	592,800	712,800

6.4 รูปแบบการจัด

6.4.1 จัดดำเนินการเรียนการสอนแบบในระบบโรงเรียน โดยจัดในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

6.4.2 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่อไปในโรงเรียนที่เปิดทำการสอนตามโครงการ หรือสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนที่เปิดดำเนินการ

6.4.3 เป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า ผู้เข้าเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายโดยให้รัฐเป็นผู้จัดงบประมาณ เพื่อสนองการทดลองตามโครงการ

6.5 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

6.5.1 ดำเนินการสอนตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

6.5.2 หลักสูตรประกอบด้วย

- (1) วิชาแกน
- (2) วิชาบังคับเลือก
- (3) วิชาเลือกเสรี

โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพได้มากขึ้นและจัดสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และความต้องการพัฒนาประเทศ

ตาราง 3 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง)

วิชา/กิจกรรม	จำนวนคาบต่อสัปดาห์								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3. สังคม	2	2		2	2		2	2	
4. พัฒนาบุคลิกภาพ			10			10			13
4.1 พลานามัย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปะ	1	-		1	-		1	-	
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		
1. กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือ ผู้นำเพื่อประโยชน์	1			1			1		
2. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษา	1			1			1		
3. กิจกรรมแนะแนวหรือ กิจกรรมแก้ปัญหาหรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้	1			1			1		
4. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2			2			2		
รวมทั้งหมด	35			35			35		

6.6 หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษา
ในสังกัดเพื่อเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามคุณลักษณะ ดังนี้ (หนังสือ สปข
ที่ ศธ 1403 / 28080 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2534)

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องที่เมื่อเปิดสอนแล้ว ไม่เป็นผล
กระทบกระเทือนต่อโรงเรียนในสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่ำอันเนื่องมาจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และประชาชนมีฐานะ
ทางเศรษฐกิจยากจน
3. โรงเรียนอยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสมและพร้อมเพียงพอที่จะดำเนินการได้
4. มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพระดับ
ประถมศึกษาและมีช่องทางสามารถสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนได้
5. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูมีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นและ
เสียสละ ส่งเสริมและสนับสนุน ที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ
โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับอย่างต่อเนื่อง

6.7 การจัดการและบริหารโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
ของหน่วยงานในสังกัดแต่ละระดับไว้ดังนี้

6.7.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- (1) แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินการในด้านการ
คัดเลือกโรงเรียน การจัดหาวัสดุ งานวิชาการ และประชาสัมพันธ์
- (2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย
- (3) ประชุม อบรม สัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงนโยบาย
และแนวดำเนินงานโครงการ
- (4) ส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ล้อมวลชน

(5) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน โครงการทางเอกสารและ

(6) นิเทศ ติดตาม และสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ

(7) ประเมินผล พัฒนาและปรับปรุง แกไขการดำเนินการ

6.7.2 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

(1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการระดับจังหวัด

(2) ดำเนินการตามนโยบาย

(3) จัดทำแผนการเปิดโรงเรียนในโครงการแต่ละปี ตามหลักเกณฑ์

การคัดเลือกโรงเรียน

(4) จัดทำสถิติข้อมูล ที่จำเป็นของรายโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันและ

ถูกต้อง

(5) กำหนดแผนการประสานงานด้านการนิเทศ ติดตาม สนับสนุน การเรียนการสอนร่วมกับหน่วยศึกษานิเทศน์เขตการศึกษา และศึกษานิเทศก์จังหวัด กรมสามัญศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(6) สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

(7) ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนได้รับรู้และ เห็นคุณค่าของการศึกษา

(8) กำกับ ดูแล และนิเทศติดตาม การดำเนินงานและการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับเขตการศึกษาและอำเภอ

(9) ประเมินผล พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงาน

(10) รายงานความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานให้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทราบเป็นระยะ ๆ

6.7.3 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ /กิ่งอำเภอ

(1) รับนโยบายและแนวทางดำเนินนโยบาย จากสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด

(2) แต่งตั้งคณะทำงาน

(3) ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในด้าน การเตรียมความพร้อม ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ การจัดครูที่ถนัด การสำรวจและทำทะเบียนรายชื่อผู้อำนวยการ ท้องถิ่นในสาขาต่าง ๆ สำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง และประสานงานกับโรงเรียนมัธยมที่เป็นพี่เลี้ยง และหน่วยงานอื่น ๆ

(4) จัดทำสถิติข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

(5) การประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานตามโครงการ

(6) นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(7) รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานให้สำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดตราบ

5.7.4 โรงเรียนในโครงการ

(1) รับนโยบายจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ

(2) ดำเนินการในด้าน

(2.1) เตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์

(2.2) ประสานงานกับอำเภอและจังหวัดในการจัดอัตราครู

(2.3) สำรวจและร่วมมือกับผู้อำนวยการท้องถิ่น

แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(2.4) สำรวจความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง

(2.5) เตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) วางแผนการเรียนการสอน และงานด้านอื่น ๆ ร่วมกับจังหวัด

อำเภอและโรงเรียนพี่เลี้ยง

(4) ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(5) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา

ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

(6) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน

(7) พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(8) รายงานผลให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ ทราบ

กล่าวโดยสรุปการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นนโยบายที่รัฐบาลหลายสมัยให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนตลอดมา เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสรับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะในชนบทยากจนโดยไม่บังคับ และแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะเพิ่งเริ่มดำเนินการมาเพียง 3 ปี เท่านั้น ก็ได้มีการกำหนดแนวดำเนินงานของโครงการในแต่ละระดับไว้ชัดเจนและสอดคล้องกันแต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้มีการกล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังไว้อย่างชัดเจน

7. ทัศนะเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา

ในปัจจุบันได้มีนักการเมือง บุคลากรระดับสูงของรัฐ และนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องที่จะส่งเสริมให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับ ให้สูงขึ้นจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และแนวนโยบายของรัฐบาลได้ระบุไว้ชัดเจนในการที่จะเร่งให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับให้กับเยาวชนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความมุ่งหวังเหล่านี้เป็นแนวโน้มและผลักดันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มความสนใจ และความพยายามที่จะต้องขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กับเยาวชนทั้งประเทศด้วยความมุ่งหวังว่าวันหนึ่งเมื่อมีความพร้อมการศึกษาภาคบังคับของไทยจะขยายเป็น 9 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติรับนโยบายมาดำเนินการในปีการศึกษา 2533 ภายใต้โครงการ "นำร่องการศึกษาภาคบังคับ" โดยมุ่งหมายที่จะแสวงหาแนวทางที่จะเปิดเป็นการศึกษาภาคบังคับต่อไป ขณะเดียวกันได้มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการขยายการศึกษาภาคบังคับ ดังเช่น

ประเวศ วะสี (2533 : 12 , เคลินิวส์ 20 มิถุนายน 2533 : 6) กล่าวว่ากระทรวงศึกษาทำให้เด็กมาเรียนมากขึ้นไม่ได้จึงคิดจะบังคับ ซึ่งตนเองไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้

เพราะว่าชาวบ้านมองในเรื่องการคุ้มค่าของการลงทุน ในอดีตมีการขายไร่ ขายนาให้บุตรหลานเรียน จนแล้วมีงานทำ แต่สภาพปัจจุบันเปลี่ยนไป คนเรียนมากยั้งน้อยไม่เพียงพอและหยิบโหย่ง นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐจะจัดการศึกษาภาคบังคับโดยออกค่าเล่าเรียนให้ แต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ๆ อีก ดังนั้นการบังคับจึงเป็นการสร้างหนี้ให้กับประชาชน ควรปรับปรุงการศึกษาให้มีคุณภาพ ให้ชาวบ้านเห็นคุณค่ามากกว่าไปบังคับ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (เคลินิวส์ 20 มิถุนายน 2533 : 6) ให้ความเห็นว่ารัฐบาลจะขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นความคิดดีแต่เมื่อรัฐบาลอ้างว่าเป็นประชาธิปไตยแต่ไม่มีการถามมติจากประชาชน การขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี เป็นการเอาประชาชนมารับใช้กันเองเพื่อให้คนจบแล้วเข้าโรงงานอุตสาหกรรม ก็เท่ากับเอาประชาชนทั้งประเทศไปตอบสนองคนจำนวนน้อย นอกจากนี้รัฐควรแก้ไขค่าแรงขั้นต่ำของผู้จบการศึกษาภาคบังคับด้วย เพราะโรงงานมีแนวโน้มรับผู้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาทำงานและมีแนวโน้มไล่แรงงานเก่าซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกไปในขณะที่จบก็ได้เงินเดือนเท่ากัน และยังเป็นการแข่งขันกันว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสอนงานอาชีพขณะที่กรมสามัญศึกษาจัดหลักสูตรเป็นการเรียนต่อในมหาวิทยาลัย

ทองคุณ หงส์พันธ์ (เคลินิวส์ 20 มิถุนายน 2533 : 6) ให้ความเห็นว่า การบังคับเป็นการแสดงความล้มเหลวทางการศึกษาที่ต้องให้เรียน ในแผนการศึกษาแห่งชาติมีการกำหนดว่าการศึกษาต้องไม่เป็นการเกณฑ์บังคับแต่ขณะเดียวกันก็ค้ำพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับที่มีผลให้ลงโทษผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน

สมชัย วุฒิปรีชา (2533 : 8) กล่าวว่า การขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จะทำให้ การศึกษาพื้นฐานของประชาชนสูงขึ้น ซึ่งถ้ายอมรับว่าการศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง การศึกษาพื้นฐานของประชาชนสูงขึ้น ก็มีผลทำให้ความเจริญทางสังคม เศรษฐกิจดีขึ้น เมื่อก่อนคนไทยส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันเรารู้ได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศของคนจบประถมศึกษาปีที่ 6 ถ้าต่อไปประเทศไทยเป็นประเทศของคนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 พื้นฐานความเจริญด้านสังคม การเมือง การปกครองก็น่าจะดีขึ้น สภาพเศรษฐกิจในแง่การคิดต้นทุนกำไร การคิดหาเหตุผล การแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ควรจะดีขึ้นเป็นธรรมดา คาดว่า

โครงการนี้อย่างช้า ปี 2539 จะสามารถขยายการศึกษาภาคบังคับได้ครบทุกตำบล

ก่อน สวัสดิพานิชย์ (2533 : 11 - 12 และอ้างอิงมาจาก สมชัย วุฒิปรีชา. 2533 : 10) กล่าวว่า งานขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นงานที่สำคัญด่วนต้องเร่งทำ แต่ไม่เอายากออกเป็นกฎหมายภาคบังคับเพราะถ้าคนเรียนทั้งหมดเกรงว่ารัฐจะจัดหาที่เรียนให้ไม่ได้ แต่ถ้าจะประกาศใช้กฎหมายบังคับเป็นตำบลก็เกรงว่าจะใช้เวลาานกว่าจะสำเร็จ อย่างไรก็ตามการทำงานใหญ่ย่อมต้องอาศัยความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่าย การทำงานใหญ่ย่อมมีทั้งปัญหาและอุปสรรค หากจะรอให้ทุกอย่างพร้อมหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงทำบางที่อาจเข้าไปด้วย การศึกษาเพียงขั้นประถมศึกษายังไม่เพียงพอ เพราะปัจจุบันเป็นโลกของความรู้ ข่าวสาร สารสนเทศ จึงจำเป็นต้องขยายการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้มีการเรียนสูงขึ้น

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2533 : 18-19) ให้ความเห็นว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นความพยายามที่จะจัดการมัธยมศึกษาให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักในการจัดต้องเป็นระบบที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัวมากที่สุด แล้วสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมรอบ ๆ ตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และเนื้อหาสาระที่เรียน จะต้องผสมผสานระหว่างสมรรถภาพพื้นฐาน วิชาการ และวิชาการงานอาชีพ

จำเริญ เสกธีระ (2535 : 4-8) ได้กล่าวว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติรับมาดำเนินการมีหลายฝ่ายวิพากษ์วิจารณ์แต่ตนเองเชื่อมั่นปริมาณและความสามารถของครูว่าทำได้ และจากการแนะนำของพี่เลี้ยงคือครู จากกรมสามัญศึกษาช่วยชี้แนะนำจะดำเนินการไปได้งานทุกอย่างเมื่อทำไปแล้วเกิดปัญหาที่ต้องค่อยๆ แก้ไขกันไปสำหรับหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ที่นำมาใช้ในโรงเรียนนี้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพราะสามารถยืดหยุ่นได้ตลอดจน ครู อาจารย์ทุกคนสอนได้ เพราะมีคุณภาพอยู่แล้ว

วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์ (ครูหุย) (มติชน 11 ธันวาคม 2534 : 19) กล่าวว่าไม่เห็นด้วยที่ นายก่อน สวัสดิพานิชย์ ระบุว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาแรงงานเด็กได้เพราะทำให้เด็กอยู่ในโรงเรียนมากขึ้น เพราะเด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เพียง 640,000 คน อีก 360,000 คน มีทั้งที่ตกซ้ำชั้นและลาออกกลางคันในจำนวนนี้ กลายเป็นโสเภณีเด็กที่มีอายุ 9-15 ปี ซึ่งมีอยู่ถึง 30,000 คน แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีถึง 1,112,521 คน นอกจากนั้นยังมีเด็กที่อพยพตามพ่อ แม่ มาอยู่ในแหล่งก่อสร้าง สลัม เร่ขอทาน ขายพวงมาลัย เก็บขยะอีกหลายหมื่น การให้เด็กเรียนเพิ่มอีก 3 ปี จึง ป้องกันปัญหาแรงงานเด็กไม่ได้ เพียงแค่ชะลอการเข้าเป็นแรงงานเด็กของเด็กที่จบ ประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องเศร้าใจที่การศึกษาไทยทำให้แค่นี้ ถ้าต้องการให้การขยาย โอกาสทางการศึกษาได้ผล ควรเรียกร้องให้ขยายกฎหมายคุ้มครองแรงงานจากเดิมไม่ให้ใช้ เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี เป็น 15 ปี ควรให้ขบประมาณและกำหนดมาตรการจัดการศึกษา เฉพาะพื้นที่ที่มีการใช้แรงงานเด็ก หรือมีโสเภณีเด็กมาก และให้กรมการศึกษานอก โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาได้

สมพงษ์ จิตระดับ (2533 : 35) กล่าวถึงโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับ 6 ปี เป็น 9 ปี เป็นเรื่องของการขยายปริมาณอย่างเร่งด่วน พร้อมกับประชาสัมพันธ์ อย่างกว้างขวางและสวยหรูที่จะขยายโอกาสการเรียนรู้ของเด็กในชนบทให้มากขึ้น มีการปรับปรุงหลักสูตร เพิ่มทักษะและกระบวนการเพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนมากขึ้น มองภาพรวม ของการขยายโอกาสทางการศึกษา การปรับหลักสูตรแล้วน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเหมาะสม เพราะ สามารถยกระดับการศึกษาของคนทั้งประเทศให้สูงขึ้นได้ แต่มองสิ่งที่ซ่อนเร้นและความต้อง การที่แท้จริงแล้ว เหตุผลสำคัญน่าจะเป็นการทำโรงเรียนให้เป็นเสมือนสภาพที่เตรียม อบรมกรจำนวนมากเพื่อรองรับระบบอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวในปัจจุบัน เด็กในชนบท จำนวนมากจึงถูกเกณฑ์ให้อยู่ในโรงเรียนนานขึ้นอีก 3 ปี ฝึกฝนทักษะการจัดการและกระบวนการ ให้คุ้นเคยเพื่อเป็นทักษะพื้นฐานในการเป็นกรรมกรที่ดีในโรงงานต่อไป การที่เด็กเป็น จำนวนมากต้องรับสภาพการเตรียมเป็นกรรมกรด้วยระบบโรงเรียน และหลักสูตรจึงเป็น สิ่งที่สะท้อนให้เห็น ถึงความเข้าใจผิดในหลักการทางการศึกษาและเป็นการกดขี่ต่อความเป็น อิสระในชีวิตเด็กแต่แรกเริ่มอีกด้วย

โกวิท ประวาลพฤกษ์ (สยามรัฐ 13 มกราคม 2535 : 12) การขยายโอกาส ทางการศึกษาเพื่อให้คนยากจนได้มีโอกาสได้เรียน เพื่อจะให้เด็กรู้จักชีวิต และเพื่อจะเข้า

ทำงานในโรงงานนั้น การปฏิบัติจริงการเรียน 3 ปี ไม่มีความหมายต้องเรียน 6 ปี เข้ามหาวิทยาลัยจึงจะมีความหมาย เพราะว่าถ้าเรียนอีก 3 ปี หรือเรียนแค่ 6 ปี แล้วออกไปทำงานได้เงินเดือนเท่ากันไม่มีความหมายต้องเข้ามหาวิทยาลัยจึงจะมีความหมาย ถ้าพ่อแม่ตัดสินใจส่งลูกเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อไหร่ต้องทนทุกข์ทรมานไปเท่าจำนวนปีที่ส่ง ตั้งนั้นการขยายอีก 3 ปี เพียงแต่ทำสถิติให้ดีขึ้น แรงงานที่จบมีการศึกษาสูงขึ้นเท่านั้นเองที่สำคัญคุณภาพชีวิตจะดีขึ้นหรือไม่ ไม่ได้กล่าวถึงกัน ที่สอนทุกวันนี้เข้ามัธยมศึกษาไปนั่งท่องหนังสือกัน ส่วนใหญ่ฝึกวิชาชีพบนกระดานดำ วิชาชีพแบบขีดเขียน ไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง

ในทัศนะของผู้ปกครองจากงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533, 2534) กรมวิชาการ (2533, 2534) เขตการศึกษา 6 (2534) และ Myers and Sussangkarn (1991) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนต่อของนักเรียนมากที่สุดคือ ทัศนะการมองการศึกษาของผู้ปกครอง กล่าวคือ นักเรียนจะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและสูงขึ้นป็นั้น เกิดจากผู้ปกครองมองเห็นคุณค่าของการศึกษา โดยมีความเห็นว่าการศึกษาคือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับอนาคตบุตรหลานจะทำให้มีโอกาสได้งานที่มีเกียรติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการรับราชการ ผู้ปกครองในชนบทมีความเชื่อว่าแม้จะให้บุตรหลานเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โอกาสที่จะได้งานทำก็ยังต่ำ การเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นก็เพื่อจะไปเรียนต่อในมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นหากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายให้บุตรศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ การเรียนแค่มัธยมศึกษาตอนต้นก็ไม่คุ้มค่า เพราะแม้ผู้จบมหาวิทยาลัยยังหางานทำไม่ได้ และถ้าผู้ปกครองสามารถส่งบุตรให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาได้ ผู้ปกครองจะนิยมส่งลูกเรียนต่อในเขตเมืองมากกว่าในเขตชนบท เพราะมีคุณภาพดีกว่า และเด็กมีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงต่อไปมากกว่า

จากตัวอย่างกระแสวิพากษ์วิจารณ์ข้างต้น และจากความเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำให้มีการทบทวนเรื่องการบังคับให้เรียน และได้เปลี่ยนชื่อจากโครงการ "นำร่องการศึกษาภาคบังคับ" มาเป็น โครงการ "ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน" ในปีการศึกษา 2534 แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องการจัดการเรียนการสอนก็ยังมีข้อสงสัยว่าแท้จริงแล้วโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาต้องการผลผลิตของนักเรียนให้มี

คุณลักษณะอย่างไร คุณลักษณะของนักเรียนเมื่อเรียน 9 ปี ควรเป็นอย่างไรยังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป้าหมายของโครงการเพียงเพื่อทำสถิติการจบการศึกษา ให้สูงขึ้นหรือมุ่งผลิตเด็กเพื่อเตรียมตัวเป็นกรรมกรในโรงงาน คุณภาพชีวิตของเด็กจะเป็นอย่างไรดีขึ้นหรือไม่ยังไม่ได้กล่าวถึง การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบคุณลักษณะของนักเรียน ที่คาดหวังคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นจริง อันจะทำให้เข้าใจผลผลิตของโครงการชัดเจนยิ่งขึ้นรวมทั้งทำให้กระแสการวิจารณ์ตรงประเด็น และเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการ

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสทางการศึกษา

การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เป็นภาระงานใหม่ที่โรงเรียนรับมาดำเนินการเพียง 3 ปี เท่านั้น ซึ่งเป็นระยะเวลาไม่นานนัก การมีประสบการณ์น้อย เช่นนี้ ทำให้ประสบกับปัญหา อุปสรรคในการบริหารหลักสูตรค่อนข้างมาก ดังผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ศึกษาสภาพเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี พบว่า ห้องฝึกปฏิบัติทำงาน และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนยังมีจำนวนไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมในด้านบุคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูเพียงพอกับความต้องการ โดยครูส่วนใหญ่ยังต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ส่วนเรื่องการประสานงานได้มีการประสานงานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงค่อนข้างมาก ยังไม่มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ และในปี 2535 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 9) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานี้พื้นฐาน พบว่า โรงเรียนมีปัญหา อาคาร สถานที่ไม่เพียงพอ วัสดุครุภัณฑ์บางประเภทยังขาดแคลน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอ บุคลากรมีไม่เพียงพอ และวุฒิวิชาเอกของครูไม่ตรงกับวิชาที่สอน ได้รับงบประมาณล่าช้าและไม่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์ทำได้ไม่ครอบคลุม การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่มีการสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร และประชาชน

ส่วนใหญ่ในพื้นที่ยากจนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อและต้องการให้เด็กช่วยทำงานบ้าน
 หน่วยงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้
 นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาโครงการนำร่องขยาย
 การศึกษาภาคบังคับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
 ทุกเขตการศึกษา พบว่า

1. ความพร้อมของโรงเรียน อำเภอ จังหวัดในการดำเนินงานให้เป็นไปตาม
 นโยบาย โครงการขยายการศึกษาภาคบังคับ กล่าวได้ว่ามีความพร้อมเกือบครบทุกโรงเรียน
 คือเอกสาร หลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน แบบเรียน หนังสือประกอบการศึกษาค้นคว้า
 สำหรับนักเรียน ตลอดจน ห้องเรียน โรงฝึกงาน อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สำหรับ
 ดำเนินการสอนและฝึกวิชาชีพมีความพร้อมสูง มีบุคลากรเพียงพอที่จะสอนวิชาบังคับแกน
 บังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ผู้บริหาร
 โรงเรียนร้อยละ 98 เข้าใจในนโยบาย และจุดเน้นของโครงการเป็นอย่างดี ผู้บริหาร
 ทุกระดับทั้งจังหวัด อำเภอ โรงเรียน ร่วมมือกันทุกรูปแบบ เพื่อความสำเร็จของงานอย่าง
 รวดเร็ว

2. โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน
 ดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก ครูมีคุณวุฒิไม่ถึงเกณฑ์ในวิชาและแนวมากที่สุด รองลงมา
 คือ ครูศิลปศึกษาและคณิตศาสตร์ ส่วนการสอนวิชาชีพ รายวิชาที่ได้รับการเลือกสอนมากที่สุด
 คือ กลุ่มงานผลิต (เกษตรพืช) การปลูกพืชผักสวนครัว

3. ปัจจัยเกื้อหนุนการดำเนินงาน ได้แก่ การบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ ความร่วมมือจากท้องถิ่น ประสิทธิภาพของผู้บริหารและครู และ
 ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน

4. ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ขาดอาคาร โรงฝึกงานสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้
 ที่เหมาะสม พื้นที่สำหรับทำเกษตร วิทยากร สถานประกอบการและแนวการฝึกประสบการณ์
 วิชาชีพแก่นักเรียน ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับสอน
 วิชาสามัญและวิชาชีพ ขาดการประสานงานระหว่างกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันใกล้เคียงให้ความสนับสนุนร่วมมือกัน นักเรียนมีฐานะยากจน โรงเรียนขาดอัตรากำลังครูที่มีวุฒิถึงเกณฑ์ ผู้บริหารแก้ปัญหาไม่เป็นระบบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมให้บรรลุนโยบายและหลักสูตร ตลอดจนศึกษานิเทศก์ อำเภอและจังหวัดไม่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในโครงการ จึงไม่อาจช่วยเหลือโรงเรียนได้เป็นอย่างดีตลอดจนกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534 : ก-ข) ได้ศึกษาสภาพเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในภาคเหนือ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 9 โรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและอยู่ห่างไกลมีโอกาสศึกษาในโรงเรียนใกล้บ้านเพิ่มขึ้น แต่โรงเรียนในโครงการบางแห่งตั้งอยู่ใกล้บริเวณที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่แล้วโดยมีระยะห่างเพียง 3-6 กิโลเมตร
2. โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้อง ห้องเรียนและไม่เกิน 40 คน แต่มีบางโรงเรียนที่รับเกิน 40 คน และเปิดสอน 2 ห้องเรียน และบางโรงเรียนมีนักเรียนมาสมัครสูงกว่าจำนวนที่กำหนดแต่โรงเรียนไม่สามารถรับได้
3. โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วหลายปีได้มีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาแต่ก็พบว่าเด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 มาแล้วเกินกว่า 1 ปี จำนวนหนึ่งต้องออกกลางคันเนื่องจากเรียนไม่ไหว
4. ในปีการศึกษา 2533 ทุกโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่พอสมควร แต่ที่ยังขาดได้แก่ ห้องฝึกปฏิบัติทำงานและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ส่วนบุคลากรโรงเรียนส่วนใหญ่มีครูเพียงพอกับความต้องการโดยครูส่วนใหญ่ยังต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
5. ได้มีการประสานงานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงค่อนข้างมากแต่โดยทั่วไปยังไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อย่างเป็นทางการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 80-86) ได้ประเมินผลโครงการนำร่องการศึกษาภาคบังคับจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี เก็บข้อมูลจากโรงเรียนโครงการทั้งหมด 119 โรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งหมด 12 ชุด ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินตามเป้าหมายของโครงการ

ปีการศึกษา 2533 เริ่มเปิดดำเนินการ 119 โรงเรียน เป็นไปตามเป้าหมายและเปิดสอนครบในทุกจังหวัดยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีนักเรียนทั้งสิ้น 3,869 คน หรือร้อยละ 79.28 ของเป้าหมาย และร้อยละ 14 ได้ออกกลางคัน ในปีการศึกษา 2534 เปิดสอน 216 โรงเรียน การเปิดสอนครั้งนี้สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนต่อมากขึ้น

2. ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนร้อยละ 91.38 แบ่งสายงานฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการของระดับประถมและมัธยมออกจากกันชัดเจน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โรงเรียนร้อยละ 79.31 จัดแผนการเรียนอาชีพ มีการประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลดค่าใช้จ่ายผู้ปกครองด้วยการยกเว้นเงินค่าบำรุงการศึกษา จัดหนังสือให้ยืมเรียนและบริการอุปกรณ์การเรียนการสอน

3. ผลการประเมินความพร้อมของทรัพยากร

ปีแรกมีความพร้อมพอสมควร โรงเรียนส่วนใหญ่ดัดแปลงการใช้อาคารสถานที่มาเป็นห้องเรียน ในปีต่อไปแก้ปัญหาโดยของงบประมาณเพิ่มเติม ส่วนในด้านวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์การสอนยังไม่พร้อม โรงเรียนแก้ปัญหาด้วยการขอบริจาคและขอยืมจากหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านบุคลากรพบว่าจำนวนครูไม่เพียงพอ ครูระดับมัธยมศึกษาจำเป็นต้องสอนระดับประถมศึกษาด้วย

4. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ส่งเด็กเรียนต่อมีความตั้งใจที่จะส่งเด็กให้เรียนต่ออยู่แล้วส่วนใหญ่ไม่ได้คาดหวังว่าโรงเรียนควรกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร โรงเรียน

จะสอนอะไรแล้วแต่โรงเรียน ส่วนผู้ปกครองที่ไม่ส่งเด็กเรียนต่อให้เหตุผลว่ายากจน ร้อยละ 47.46 ยังคงยืนยันว่าจะไม่ส่งเด็กเข้าเรียนแม้ว่าทางโรงเรียนจะช่วยเหลือด้วย มาตรการต่าง ๆ เพราะต้องการลูกหลานไว้ช่วยงาน และเด็กไม่ชอบเรียนหนังสือ เด็กที่เรียนต่อส่วนใหญ่เพราะผู้ปกครองและตัวเองต้องการเรียนต่อส่วนเด็กที่ไม่เรียนต่อเพราะตนเองไม่อยากเรียนเนื่องจากเรียนไม่เก่ง

5. ผลการประเมินผลกระทบจากการดำเนินงาน

การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาไม่มีผลกระทบที่เป็นผลเสียที่ชัดเจนต่อการเรียน การสอนชั้นประถมศึกษาภายในโรงเรียน ส่วนผลต่อจำนวนตัวป้อนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่อยู่ใกล้เคียงในระยะห่างไม่เกิน 5 กิโลเมตร ทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.33 และห่าง 5-9 กิโลเมตร ลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.25 ในปีการศึกษา 2534

สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6 (2535) ได้ศึกษาสภาพการจัดการ ศึกษาของโรงเรียนและความต้องการการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน 105 คน ครู 105 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 1,100 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1,080 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1,080 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานของโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการ งานกิจการนักเรียน และงานประสานสัมพันธ์กับชุมชน ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่อง ครูที่มีความรู้เฉพาะสาขาวิชา สื่อการเรียนการสอน อาคารเรียน ห้องปฏิบัติการเฉพาะ เอกสารประกอบการสอน ตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์

3. นักเรียนชั้น ป.6 ต้องการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จุดประสงค์ ในการเรียนเพื่อเรียนต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปและเข้าเรียนมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 24.80)

และเพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (ร้อยละ 23.80) ส่วนผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.6 ต้องการให้บุตรทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (ร้อยละ 19.40) เพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้น และเข้ามหาวิทยาลัย (ร้อยละ 19.20) เรียนต่ออาชีวศึกษา (ร้อยละ 17.90) เพื่อประกอบอาชีพอิสระ (ร้อยละ 15.50) และยังไม่ทราบร้อยละ (15.20)

4. นักเรียนชั้น ม.1 ส่วนใหญ่ต้องการออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (ร้อยละ 35) ส่วนผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรจบออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (ร้อยละ 31.20)

5. ผู้ปกครองเห็นว่าการศึกษาไม่มีประโยชน์ต่อเด็กอย่างมาก (ร้อยละ 92.50) ข้อที่ควรปรับปรุงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาคือปรับปรุงการควบคุมดูแลนักเรียนให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น (ร้อยละ 65.30)

สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 11 (2523 : 3 - 4) ได้ติดตาม ประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนส่วนมากได้รับการอบรมเบื้องต้นมาแล้วประมาณ 2-3 วัน เว้นแต่บางจังหวัดยังไม่ได้จัดอบรม ครูผู้สอนส่วนมากไม่มีความมั่นใจในการสอนรายวิชาต่าง ๆ มากนัก เนื่องจากเป็นการเริ่มต้นสอนวิชาใหม่ และระดับความรู้สูงกว่าที่เคยสอนในระดับประถมศึกษา

2. การสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้น ม.1 หรือ ม.2 ส่วนมากใช้ครูในระดับประถมศึกษามาช่วยสอน ตามรายวิชาที่ตรงกับวิชาเอกหรือที่ถนัด มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนในโครงการทั้งหมด ใช้ครูจากโรงเรียนอื่นมาช่วยราชการ ประมาณ 2-3 คนช่วยสอน

3. ครูไม่เข้าใจวิธีประเมินผลการเรียน และมีความต้องการให้พิเศษเป็นการด่วนและบางโรงเรียนยังไม่ได้รับเอกสารหลักสูตรที่จะใช้

4. สภาพทั่วไปด้านการเรียนไม่มีปัญหา มีอาคารเรียน ห้องเรียนเพียงพอ เว้นแต่เกาะแก่ง บางโรงเรียนยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

5. ขนาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยเฉพาะสื่อและอุปกรณ์ด้าน วิทยาศาสตร์

ประเสริฐ หนูท้าว (2533) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการในโรงเรียนนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ในเขตการศึกษา 9 จำนวน 8 โรงเรียน พบว่าโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมให้กับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ด้านการบริหารหลักสูตรโรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนค่อนข้างน้อยส่วนมากยังไม่มีห้องแนะแนว ยังไม่มีระบบการจัดแนะแนวให้เกิดประสิทธิภาพได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่จะใช้การแนะแนวเป็นสื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง และแก้ปัญหาของตนเองได้ ด้านการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมด้วยตนเองค่อนข้างน้อย และพบว่ามีปัญหาเรียงตามลำดับความรุนแรงมากไปน้อย คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การจัดวิชาเลือกเสรี การบริหารวัสดุอุปกรณ์การเรียน การบริหารหลักสูตร และการประเมินผลการเรียน โดยมีสาเหตุเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ ขนาดแหล่งทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การร่วมมือระหว่างกรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการที่จะให้การสนับสนุนจำนวนบุคลากรในโรงเรียนไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ดำเนินงาน การกำกับติดตามนิเทศ และการประเมินผลยังไม่ค่อยได้ผล การจัดสรรงบประมาณไม่มีอะไรพิเศษจากปกติ

ชัยรัตน์ อัจจงค์ (2524) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 7 ปี 2534 จำนวน 17 โรงเรียน พบว่าโรงเรียนขาดคู่มือ อัตรากำลังครู ขาดความเข้าใจในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน ขนาดอุปกรณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะอย่าง เช่น สนามกีฬา เบาะยัดหุ่ย่น ไม่มี/ไม่เหมาะสมกับขนาดของนักเรียน ในส่วนวิชาเลือกเสรีโรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง ไม่มีเนื้อหาวิชาที่จะสอน ขนาดอุปกรณ์ในการฝึกวิชาชีพ และขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร แบบเรียน เครื่องเขียน อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็น

ในส่วนการประเมินผลการเรียนพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ บางโรงเรียนดำเนินการเอง ทำให้ไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน

ฉ่ำ ชัยศรี (2534) ได้ศึกษาทัศนคติของครูและผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนโครงการนำร่องที่มีต่อการขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในเขตการศึกษา 4 จาก 7 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 60 คน และผู้ปกครอง 214 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ครู - อาจารย์ในโรงเรียนในโครงการนำร่อง ในเขตการศึกษา 4 เห็นว่าโรงเรียนในโครงการนำร่อง มีความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนโครงการนำร่อง มีความเห็นด้วยในการขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการศึกษาของบุตรในระดับมัธยมศึกษา

3. ครู - อาจารย์เห็นว่าโรงเรียนในโครงการนำร่อง ในเขตการศึกษา 4 ยังมีข้อควรปรับปรุงอีกมากทั้งสี่ด้านคือ งานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และงานกิจการนักเรียน และเห็นว่าโรงเรียนในโครงการขาดแคลนบุคลากร วัสดุครุภัณฑ์สำนักงาน ห้องเรียนพิเศษ ห้องสำหรับจัดกิจกรรม และงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ครู-อาจารย์ ได้เสนอแนะว่า รัฐควรจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานให้แก่โรงเรียนในโครงการนำร่อง เพิ่มขึ้นเพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เฉลิมชัย วาสะสิริ (2533) ได้ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามการรับรู้ของครูและนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทในการปฏิบัติจริงของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับกลาง

2. บทบาทที่คาดหวังของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนตามการรับรู้ของครูอยู่ในระดับปานกลาง

3. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตามการรับรู้ของครูและนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสพบว่า การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนยังมีปัญหา และผลนี้ย่อมกระทบถึงตัวเด็กอย่างแน่นอน ซึ่งน่าจะทำการศึกษาเชิงประเมิณในเรื่องของผลผลิตที่เกี่ยวกับตัวเด็กว่าคุณลักษณะของนักเรียนที่ต้องการเป็นอย่างไร ในสภาพจริงนักเรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

ตอนที่ 3 คุณลักษณะของนักเรียนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม

การศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนในขั้นตอนนี้เสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาเอกสารทั้งหมด 40 เล่ม (รายละเอียดปรากฏในบทที่ 3) สรุปแนวโน้มการพัฒนามีดังนี้

1.1 แนวโน้มการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

สังคมไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเห็นได้ชัดซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากรัฐบาลได้ให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เศรษฐกิจขยายตัวสูงที่สุด ถึงร้อยละ 10.3 ต่อปี และปัจจุบันลดลงเหลือร้อยละ 7.8 ต่อปีซึ่งก็ยังคงอยู่ในอัตราที่สูงที่สุดในอาเซียน และแม้ว่าสถานการณ์ในตลาดโลกจะค่อนข้างไม่แน่นอนเศรษฐกิจของไทยก็ยังคงรักษาอัตราการขยายตัวที่สูงเช่นนี้ต่อไป เนื่องจากกำลังซื้อในประเทศไทยมีสูง ในช่วง 10 ปีข้างหน้า จะมีแนวโน้มดังนี้

1) วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะที่ล้นไหลมาจากภายนอกประเทศ ทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาการถ่ายทอดวิทยาการและเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้ไม่ทั่วถึง ประชาชนอาจไม่พร้อมที่จะรับวิทยาการและเทคโนโลยีเหล่านั้น และไม่ทราบที่จะทำให้เทคโนโลยีเหล่านั้นเกิดผลดีต่อตัวเอง ส่วนวิทยาการและเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นภายในประเทศน่าจะยังเกิดขึ้นได้น้อยมาก หากเงื่อนไขที่จะเอื้ออำนวยยังไม่ดีพอ เช่น คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งขึ้นกับคุณภาพของการศึกษา

2) กิจกรรมของภาคเอกชนและอาชีพอิสระจะมีมากขึ้น คนจะหันมาให้ความสนใจกับการประกอบอาชีพในภาคเอกชนมากขึ้น อาชีพรับราชการจะลดความสำคัญลง

3) ในช่วงปี 2535 - 2544 ประเทศไทยจะมีอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติโดยเฉลี่ยเป็นร้อยละ 7.1 สัดส่วนการส่งออกอุตสาหกรรมจะเป็นร้อยละ 77 ใน ปี พ.ศ. 2544 การลงทุนและการออมในประเทศจะอยู่ในระดับสูง คือ ร้อยละ 28.3 และ 25.1 ของผลผลิตมวลรวมของชาติ ระบบเศรษฐกิจจะมีเสถียรภาพโดยยอดหนี้ต่าง ๆ ต่อผลผลิตมวลรวมของชาติจะลดลง จากร้อยละ 14.2 เหลือประมาณร้อยละ 11.4 อัตราเงินเฟ้อในระยะยาวจะอยู่ในระดับต่ำ ประมาณร้อยละ 4.5 และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะอยู่ในระดับร้อยละ 7.7 ซึ่งไม่สูงนักสำหรับภาวะการลงทุนในประเทศไทย โครงสร้างภาคอุตสาหกรรมจะมีอัตราการจ้างงานมากขึ้น เป็นประมาณร้อยละ 15.8 ของการจ้างงานทั้งหมด ใน ปี พ.ศ. 2544 โดยจำนวนแรงงานในภาคเกษตรจะเริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 และรายได้ต่อหัวจะเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 โดยเมื่อสิ้น พ.ศ. 2544 รายได้ต่อหัวจะเป็นประมาณ 58,669 บาท / ปี

4) การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศจะมีกว้างขวางขึ้น เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติยิ่งขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้การจ้างงาน และมีการจ้างแรงงานที่มีคุณภาพ คือ ต้องการผู้ที่มีความรู้สูงมากขึ้น ผู้ที่จบประถมศึกษาจะหางานยากขึ้น ผู้ที่ทำงานอุตสาหกรรมและบริการจะมีสัดส่วนสูงขึ้น จากร้อยละ 30.35 ในปัจจุบัน จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 - 45 ในอนาคต ในขณะที่งานด้าน

เกษตรซึ่งนับการประมงรวมอยู่ด้วยจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 55 - 60

5) โอกาสขยายฐานการผลิตอุตสาหกรรมยังคงมีอยู่มากทั้งอุตสาหกรรมส่งออกและอุตสาหกรรมการนำเข้า โดยเฉพาะอุตสาหกรรมปิโตรเคมี วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมพื้นฐาน เนื่องจากมีแนวโน้มขยายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ภูมิภาคนี้

6) โอกาสการขยายกำลังซื้อและความต้องการสินค้าและบริการของตลาดในประเทศมีมากขึ้น ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจไทยสามารถขยายตัวได้ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีที่มีความต้องการของตลาดต่างประเทศมีความไม่แน่นอนอยู่มาก

7) อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อรักษาความเจริญเติบโตให้เป็นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8) การกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทมีแนวโน้มกว้างขวางยิ่งขึ้น

9) ประเทศไทยจะเป็นเศรษฐกิจด้านหน้าในภูมิภาคนี้ต่อไปเพราะการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในอินโดจีนและประเทศเพื่อนบ้านและนโยบายด้านการค้ากับอินโดจีนและนม่าจะทำให้ไทยสามารถเปิดตลาดและการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านมีช่องทางดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงในประเทศสังคมนิยมในเอเชียเหนือ จะมีผลต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้าสู่ประเทศกลุ่มอาเซียน ซึ่งประเทศไทยจะได้รับผลจากการเคลื่อนย้ายทุนจากเอเชียเหนือเข้าสู่ภูมิภาคอาเซียนด้วย

จุดเด่น

1. ประเทศไทยมีสิ่งแวดล้อมหลายอย่างจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน เช่น การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หรือการมีสังคมที่เปิดรับชาวต่างชาติ นอกจากนี้สังคมไทยยังมีความเป็นสังคมชาวพุทธ เป็นสังคมที่ประนีประนอม
2. แรงงานไทยมีวินัยเป็นที่ยอมรับในวงการอุตสาหกรรมโดยทั่วไปตลอดจนแรงงานสตรีมีบทบาทสำคัญยิ่งในตลาดแรงงานของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคนี้

3. ประเทศไทยมีฐานความมั่นคงของประเทศที่แข็งแกร่งมาก แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย ทั้งนี้เพราะสถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักแห่งความมั่นคงของประเทศ
4. ผลสืบเนื่องมาจากการมองสภาพรอบโลกและการกล้าเผชิญโอกาส โอกาสในทิศทางที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับนับถือสูงในกลุ่มอาเซียน
5. การลงทุนปรับโครงสร้างการผลิตในสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ รวมทั้งการลงทุนในระยะเวลาดีที่ผ่านมาได้เพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิตให้สูงขึ้น โดยลำดับ

จุดด้อย

1. ความได้เปรียบด้านทรัพยากรมนุษย์ลดลงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ ถึงแม้คุณภาพแรงงานของไทยจะอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ยังมีขาดแคลนแรงงาน ทั้งแรงงานฝีมือ ข่างเทคนิค และระดับวิชาชีพจึงเป็นปัญหาลักษณะสภาพคอขวด ขณะเดียวกันแรงงานส่วนเกิน ที่มีอยู่ก็เป็นแรงงานด้อยฝีมือและขาดทักษะ ทำให้แนวโน้มความแตกต่างระหว่างแรงงานระดับต่าง ๆ มีมากขึ้น
2. ที่ดินเพื่อการผลิตลดลงและมีราคาสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถของการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศ
3. การออมของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำ ไม่ตอบสนองต่อการลงทุนที่ยังคงขยายตัวในระดับสูง
4. ขาดแคลนกำลังคนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะขาดแคลนวิศวกรกลุ่มเทคโนโลยีโลหะการ (Material Technology) และกลุ่มเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอื่น ๆ (Related Technology) ค่อนข้างมากและ ข่างเทคนิค ปวช. ปวส. ปวท. ในสาขาอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีสั่งทอ เคมีสิ่งทอ เครื่องกล เครื่องมือวัดและควบคุมและปิโตรเคมี ตลอดจนช่างฝีมือ ข่างปรับและประกอบ

เครื่องจักร ช่างทำแบบพิมพ์ (Tool & Die) ช่างออกแบบ ช่างอบชุบด้วยความร้อน ช่างเทคนิคงานอัตโนมัติ ในขณะที่การผลิตกำลังคนสาขาสังคมศาสตร์เกินความต้องการ โดยเฉพาะการผลิตครู

5. ขาดดุลยภาพระหว่างความเติบโตทางเทคโนโลยีกับทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจก้าวหน้า แต่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย สังคมและวัฒนธรรมเสื่อมลง ดังจะกล่าวต่อไป

6. เทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยอาจจะยังไม่ก้าวหน้ามากนัก ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ก็ตาม

1.2 แนวโน้มด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการพัฒนาเทคโนโลยีและการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีในหลายทศวรรษที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการพัฒนาแรงงานจากพื้นฐานเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมนับว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากและเกิดแนวโน้มดังนี้

1.2.1 สังคมชนบท (Rural Society) เปลี่ยนสภาพมาเป็นสังคมเมือง (Urban Society) มากขึ้น เนื่องจากการโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพและมีชุมชนที่ยังอยู่ในชนบทก็มีสภาพเป็นชุมชนคล้ายเมืองมากขึ้น

1.2.2 ปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีสภาพเหมือนชนชั้นที่มี 3 ชั้น ที่มีลิระหว่างชั้นไม่ค่อยชัดเจน ประกอบด้วยชั้นของเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือสังคมมีลักษณะมีคลื่นทั้ง 3 ลูกอยู่ในเวลาเดียวกัน และแนวโน้มในทศวรรษหน้านี้อาจมีลักษณะเป็นสังคมข่าวสาร (Information Society) ซึ่งวิทยาการ ข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ จะเพิ่มขึ้นอย่างมากภายในอนาคต ประชาชนจะต้องรู้จักวิธีรับและจัดการกับข้อมูลที่มีอยู่มากมาย รู้จักแยกแยะ ว่าข้อมูลใดเป็นจริงและมีประโยชน์ ข้อมูลใดเป็นเท็จและไม่มีประโยชน์ การตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ต้องอาศัยข้อมูลมากขึ้น และสภาพการติดต่อสื่อสาร

จะทำได้ง่ายขึ้น ทั้งระบบขนส่ง ระบบไมโครเวฟ ระบบโทรสาร และระบบจากรับ
เครือข่ายดาวเทียม การติดต่อสื่อสารจะทำได้ง่ายขึ้น มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมสูง
มีลักษณะเป็นนานาชาติ (Global community) และสังคมจะมีความหลากหลายมาก
ยิ่งขึ้น (Plural Society)

1.2.3 การทำงานจะมีการใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation) ควบคุม
โดยคอมพิวเตอร์มากขึ้น และในการทำงานที่เสี่ยง หรือต้องการความแม่นยำ ถูกต้องและ
ประหยัดอย่างมากก็จะมีการใช้หุ่นยนต์ หรือที่เรียกว่า โรบอท (Robot) มาใช้มากขึ้น
เช่น งานพ่นสีรถยนต์ หรืองานที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีอันตราย เป็นต้น

1.2.4 คนจะมีความเครียด (Stress) มากขึ้น เนื่องจากจะต้อง
ทำงานกับเครื่องจักรและระบบสายพาน (Assembly line) ซ้ำซากจำเจมากขึ้น และ
เนื่องจากงานจะเป็นงานเฉพาะอย่าง (Specific) และจะมีการแข่งขัน (Competitive)
กันมากขึ้นคนมีแนวโน้มมุ่งเฉพาะงานของตนเอง เห็นแก่ตัว ความรู้สึกนี้จะทำให้ความเห็น
แก่ประโยชน์ส่วนร่วม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยจะลดลงไปด้วย

1.2.5 ลักษณะการแข่งขันจะน้อยลง การแข่งขันขึ้นเป็นชั้นสูง
ชั้นกลาง และชั้นต่ำ จะไม่สำคัญอีกต่อไป เพราะแนวโน้มจะมีการแบ่งในลักษณะผลประโยชน์
ที่มีการรวมกลุ่มของคนที่มีปัญหาและความต้องการใกล้เคียงกัน

1.2.6 ความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนเมืองกับคนชนบทยังคงมีอยู่ต่อไป

1.2.7 จะมีการเปิดประเทศมากขึ้น มีการติดต่อค้าขายมากขึ้น จึงยากที่จะ
หลีกเลี่ยงการถ่ายเทรับเอาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาสู่สังคมไทย ทั้งในแง่
แบบแผนการดำเนินชีวิต เจตคติ และค่านิยม ตลอดจนความเลื่อมทางจริยธรรมและ
ชาติจิตสำนึกจะมีมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม
พานิชย์นิยม และวัตถุนิยม ทำให้คนส่วนใหญ่มีความคับแค้นทางจิตใจ ความอิจฉาริษยา
ความเครียด นำไปสู่การต่อสู้ด้วยเล่ห์กล เกิดวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างมาก
เพราะต้องดิ้นรนต่อสู้กับอิทธิพลของเศรษฐกิจ เงินจะเป็นปัจจัยหลักในสังคมสมัยใหม่

1.2.8 กรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ๆ มีแนวโน้มเกิดปัญหาจราจร อุบัติเหตุทางจราจรตลอดจนปัญหาชุมชนแออัดเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของคนชนบทเข้าไปทำงานในเมืองมากขึ้น

1.2.9 โครงสร้างประชากรจะเปลี่ยนไป วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มสูงขึ้น วัยหนุ่มสาว - กลางคน (15 - 59 ปี) จะมีมากที่สุด และวัยเด็ก (0 - 14 ปี) มีแนวโน้มลดลง ในปี 2544 หากอัตราการเพิ่มของประชากรลดลงตามที่เคยเป็นมาและลดได้ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือร้อยละ 1.2 ประเทศไทยจะมีประชากรทั้งสิ้น 65 ล้านคน ในจำนวนนี้จะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเรียนประมาณ 28 - 30 ล้านคน

1.2.10 ขนาดของครอบครัวมีแนวโน้มเล็กลงเนื่องจากครอบครัวจะมีบุตรน้อยลง และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวในหลายลักษณะ จำนวนครัวเรือนที่มีคู่จะลดลง อัตราการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่จะมีอัตราส่วนสูงขึ้น ครัวเรือนที่เป็นหญิงไร้คู่เป็นหัวหน้าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และจะต้องดูแลเด็กและคนชรามากขึ้น ความอบอุ่นผูกพันรักรักใคร่ในครอบครัวจะน้อยลง โอกาสที่คนสูงอายุจะถูกทอดทิ้งมีมากขึ้น

1.2.11 ลักษณะการเจ็บป่วยและการตายจากโรคภัยชนิดใหม่ ๆ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีคนวัยกลางคน และกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ลักษณะการเจ็บป่วยและการตายจากโรคใหม่ ๆ เช่น โรคเอดส์ โรคระบบทางเดินหายใจโรคที่เกี่ยวกับการหมุนเวียนของโลหิต มะเร็ง จิต-ประสาท มีแนวโน้มสูงขึ้น

1.2.12 พลังงานที่ใช้ในอนาคตจะใช้พลังงานจากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติลดลง แต่จะใช้พลังงานจากแรงลม แรงคลื่นในมหาสมุทรและพลังงานจากแสงอาทิตย์ (Solar energy) มากขึ้น

1.2.13 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะเปลี่ยนไป สิ่งก่อสร้างโดยฝีมือมนุษย์จะมีมากขึ้น ซึ่งหากไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ธรรมชาติจะขาดความสมดุลย์ เกิดมลพิษ (Pollution) ต่าง ๆ อันได้แก่ อากาศเสีย (Air Pollution) น้ำเน่าเสีย (Water Pollution) และเสียงดังรบกวนความเป็นอยู่ (Noise Pollution) ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชากรในทางลบมากขึ้น

จุดเด่น

1. ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้ให้ความสำคัญต่อการระดมทุนเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมและปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ให้กับเด็กและเยาวชน
2. ในแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้กำหนดกรอบและทิศทางของการพัฒนาสังคมไว้ 14 ประการ ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การเสริมสร้างค่านิยมและลักษณะนิสัยของประชาชนในชาติ การให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น สร้างสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมสถาบันทางพุทธศาสนาให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นต้น
3. การขยายตัวของเมืองเข้าสู่ชนบท ทำให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวไปถึงชนบทมากขึ้น และเยาวชนได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นนำไปพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของคนชนบทได้

จุดด้อย

1. ขาดการยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื่องจากการยอมรับเอาวัฒนธรรมกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาครอบงำประชาชนทั่วประเทศ ทำให้สูญเสียความภูมิใจในวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีและค่านิยมที่ดีงามของไทยเปลี่ยนไป ขั้นตอนและพิธีกรรมต่าง ๆ จะถูกตัดลงไป คนจะไปร่วมงานอย่างผิวเผิน ไปเพราะความจำเป็นด้านสังคมมากกว่าเพราะอยากไป
2. การบริการพื้นฐานของรัฐยังขาดแคลนและล่าช้า เนื่องจากการบริหารและการจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และนโยบายการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมลงทุน และดำเนินการด้านบริการพื้นฐานยังไม่ประสบผลสำเร็จ
3. ความสัมพันธ์ ความอบอุ่น และความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในครอบครัว และสังคมเสื่อมทรามลง เด็กและเยาวชนมีโอกาสถูกดึงเข้าสู่อบายมุขนานาประเภทได้ง่ายขึ้น

4. ขาดความสามารถในการปรับตัวทางวัฒนธรรมให้สมสมัย เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนมีความล้าสน ไม่สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในแต่ละสังคม และไม่เข้าใจความคิด วิธีการ และเทคโนโลยีที่รับเข้ามาใหม่

5. ประชาชนมีความล้าสนและเสื่อมศรัทธาในสถาบันทางศาสนา เนื่องจาก คณะสงฆ์ไม่มีประสิทธิภาพ และความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะชี้แนวทางที่ถูกต้อง

6. คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่ในอดีตและความภูมิใจในความเป็นชาติไทย กำลังสูญหาย การอนุรักษ์และส่งเสริมเป็นไปเพียงการรักษาและซ่อมแซมแต่สิ่งที่เป็นรูปธรรม

2. วิเคราะห์คุณลักษณะของประชากรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ และสังคม

จากการวิเคราะห์สภาพแนวโน้มของการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมและ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตในข้อ 1 สรุป คุณลักษณะของประชากรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมตามลำดับ ความสำคัญดังนี้

1. คิดหาเหตุผล-วิเคราะห์ปัญหา
2. มีวินัย ตรงต่อเวลา
3. ปรับตัวที่สามารถจะเผชิญอะไรก็ได้ในอนาคต
4. เข้าใจและมีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. สามัคคี เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
6. มีศีลธรรม
7. ซื่อสัตย์
8. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
9. ขยัน-อดทน

10. รับผิดชอบ
11. สามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
12. ประหยัด
13. มีสุขภาพแข็งแรง
14. กล้าตัดสินใจ
15. มีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ
16. ฟังตนเองได้
17. มีความเป็นผู้จริง
18. มีสัมมาคารวะผู้ใหญ่
19. เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี
20. เคารพในจรรยาบรรณอาชีพ
21. มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยีและคณิตศาสตร์
22. รู้จักบริโภคนวัตกรรม
23. เป็นผู้รู้เท่าทันควบคุมตนเองได้
24. มีจิตสำนึกในฐานะพลเมืองที่ดี
25. มีความสามารถในการอ่าน เขียน พูดเพื่อการสื่อสาร
26. มีทัศนคติกว้างไกลเข้าใจโลกทางสังคม
27. มีทักษะด้านเทคโนโลยีข้อมูล
28. มีประสิทธิภาพในการทำงาน
29. ยึดมั่นในประชาธิปไตย
30. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
31. มองโลกในแง่ดี
32. นิยมไทย
33. กตัญญู
34. อนุรักษ์ประเพณี

35. มีความยุติธรรม
36. รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
37. กระตือรือร้นไม่ทอดธุระ
38. รู้จักพัฒนาตน
39. รู้จักทำงานเป็นทีม
40. มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์
41. มีทักษะด้านการจัดการ
42. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
43. มีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และกลไกทางธุรกิจ
44. มีความรู้ในภาษาและวัฒนธรรมต่างชาติ

3. วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการของ ประมวล เสนาฤทธิ (2530) สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 3 (2534) สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6 (2533) สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12 (2532, 2533) ภาสกร กุลกุ่มพริพย์ (2527) มาณี ไชยธีรานุวัลศิริ (2531) เขาวนุช แสงยนต์ (2525) และวารินทร์ บวรศิริ (2523) บรรจง ชูสกุลชาติ (2533) สรุปคุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ ตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ความขยัน อดทน สู้งาน
2. ความรับผิดชอบ
3. ความซื่อสัตย์
4. ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน
5. ทำงานตรงเวลา
6. มีความรู้ความสามารถเบื้องต้นอ่านออกเขียนได้เป็นอย่างน้อย
7. มีคุณธรรม ประพฤติดี

8. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
9. มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับงาน-เพื่อน-สังคมได้
10. กิริยามารยาทดี วาจาสุภาพ
11. เชื่อมั่นในตนเอง
12. เรียนรู้เร็ว
13. มีอายุเหมาะสมกับงาน
14. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
15. ใจเย็น
16. ช่างสังเกต
17. มีความเป็นผู้นำ
18. บุคลิกภาพดี
19. มีเจตคติที่ดีต่องาน
20. มีความละเอียดรอบคอบ
21. ยอมรับสภาพงาน
22. มีน้ำใจ
23. มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
24. สุขภาพแข็งแรง ไม่ติดยาเสพติด
25. ร่าเริงแจ่มใส

4. วิเคราะห์คุณลักษณะของปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพ

อิสระ

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการของ สมชาย หลังหมอยา (2531) กรมวิชาการ (2532) เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้ (2532) สมเกียรติ ขอบผล (2532) มนัส ภาคภูมิ (2531) รัตนา รุจิรกุล (2531) รังสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์ (2531) นภาพร อมรเลิศสินไทย (2531) สุวรรณ ปะวรรณจะ (2531) เฉียบ ไทยยิ่ง

(2531) กรมวิชาการ (2533) สุรพงษ์ ไชยวงศ์ (2533) ประกอบ จันทรเพ็ญ (2533) ปราโมทย์ เจนการ (2523) สัญญา จัดตานนท์ (2531) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) วรณา เต็มศิริพจน์ (2533) เรืองชัย ศิริวรกุล (2525) สุรพล เพิ่มผล (2531) และ ยุพิน ประจวบเหมาะ (2531) สรุปคุณลักษณะของปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพอิสระ ตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ขยัน อดทน สู้งาน ทำงานหนักได้เกินคนปกติ
2. มีฝีมือ รอบรู้ในอาชีพที่ทำ
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่ทำ
5. มีความซื่อสัตย์
6. มีความเป็นผู้นำ
7. ตรงเวลา
8. สุขภาพดี
9. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
10. มีบุคลิกภาพการปรับตัวดี
11. รู้จักเรียนรู้และมองโอกาส
12. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
13. มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
14. กล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยง
15. มีความรู้รอบตัว
16. ประพฤติดีไม่ติดอบายมุข
17. ประหยัด
18. กระตือรือร้น
19. ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม
20. มีความสามารถในการสื่อสาร

21. รั้งงานตั้งใจทำงาน
22. มีน้ำใจ
23. สุขภาพ
24. มีลักษณะของนักธุรกิจ

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี

จากการศึกษาการพัฒนาการทางสังคมของ อีริคสัน (Erisksion, อ้างจาก เพ็ญทิพย์ ชัยวัฒน์, 2520 : 74 - 75) ที่ได้แสดงเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กก่อนวัยรุ่น พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) (สมชาย ชัญจนกุล. 2521) เปรียบเทียบพัฒนาการของเด็ก อายุ 7 - 11 ปี ที่ซึ่งขั้นการพัฒนาการอยู่ในระดับรูปธรรม (Period of Concrete Operation) และอายุ 11-15 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นระดับนามธรรม (Period of formal Operation) และพัฒนาการของฟรอยด์ (Floyd Ruch, 1967 102 - 103, อ้างจากสุนีย์ ชีรคากร, 2523, 36 - 37) เปรียบเทียบพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง และวัยรุ่นตอนต้นและตอนปลาย สรุปพัฒนาการของเด็กอายุ 12 ปี และ 15 ปี ดังนี้

ตาราง 4 เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี

เด็ก 12 ปี (ป.6)	เด็ก 15 ปี (ม.3)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทักษะพื้นฐานในการอ่าน เขียน คำนวณ มีทักษะในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน 2. มีความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม 3. มีความสามารถในการคิดหาเหตุผล คิดกลับไปกลับมาได้ (Reversibility) รู้จักการคิด จัดประเภท จัดลำดับ 4. ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนรุ่นเดียวกัน 5. เรียนรู้บทบาททางสังคม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการเลือกและเตรียมตัวเพื่ออาชีพ มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ 2. มีการปรับตัว เสียสละ ซื่อสัตย์ 3. เข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมดีขึ้นมีความสามารถในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ แก้ปัญหา พัฒนาการทางความคิดเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการตีความหมายและทดสอบข้อพิสูจน์ต่างๆ ได้ 4. สร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ 5. เตรียมตัวที่จะเป็นพลเมืองที่ดีโดยฝึกทักษะในการใช้ภาษา หาความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น ตลอดจนตัดสินใจเลือกค่านิยม และมาตรฐานในการดำเนินชีวิต 6. รู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น เรื่องค่าใช้จ่ายการเงินของตนเอง และต่อสังคมส่วนรวม

6. วิเคราะห์หน้าที่ของการมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ที่พึงปรารถนา จากการศึกษาหน้าที่หรือปรัชญาของการมัธยมศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีมาโนชน์ (2524) (McCleary and Kenckley, 1965) Bent and Cronenberg, n.d. (จำลองนักพื่อน. 2524 ; อ้างอิงมาจาก Bent and Cronenberg, n.d.) และปราณี เถลิงผล (2519) สรุปได้ว่า หน้าที่ของการมัศึกษามุ่งเตรียมเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

1. หน้าที่การปรับตัว (Adaptive Function) ได้แก่ การอบรมสั่งสอน ให้มีความรู้และความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. หน้าที่ในการสร้างบูรณาการในตัวผู้เรียน (Integrating Function) เพื่อสร้างดุลยภาพทั้งในด้านการศึกษาทั่วไป (General Education) มีความรู้เพียงพอต่อการที่จะเป็นพลเมืองดีในสังคมระบอบประชาธิปไตย เพื่อเตรียมสำหรับการศึกษาที่สูงขึ้น (Prepare for Future Study) และความรู้ทางด้านอาชีพ (Vocational Education)

3. หน้าที่ในการให้นักเรียนได้สำรวจตัวเอง (Exploration Function) เพื่อหาความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนเอง

4. หน้าที่ในการสอนความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Differentiation Function) โรงเรียนต้องจัดโปรแกรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล

5. หน้าที่ในด้านแนะแนว (Guidance function) เพื่อช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้อย่างฉลาด ถูกต้องและเหมาะสมในการวางแผนชีวิต

7. วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ

จากสภาพความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาของสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนไว้ 3
ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 ข. : 3)

1. การพึ่งตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความ
สามารถในการแก้ปัญหาที่นักเรียนเผชิญอยู่โดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือ หรือการลด
ปัญหาให้น้อยลงและไม่หลบหลีกจากปัญหาที่เกิดขึ้น

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่นักเรียน
สามารถค้นพบความถนัด ความสนใจ และความต้องการ และความสามารถในการประกอบ
อาชีพในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่กำลังแรงงานในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมหรือบริการ
ตลอดจนการขยายงานของครอบครัว และการสร้างงานของตนเองได้ตามสมควร

3. การครองตน หมายถึง การที่นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความ
ประพฤติดี สามารถดำรงชีวิตในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปได้ด้วยความสุข

8. สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะในข้อ 2 - 7 สังเคราะห์เป็นคุณลักษณะของ
นักเรียนที่คาดหวังที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะที่สำคัญที่จำเป็นเร่งด่วนที่จะมุ่งปลูกฝังตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ความสามารถในการปรับตัว
2. ความสามารถในการตัดสินใจ
3. ความสามารถในการการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. ทักษะพื้นฐานของอาชีพ มีวุฒิภาวะที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ
มีทักษะในการจัดการ และมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

5. มีนิสัยอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 5.1 มีระเบียบวินัย
- 5.2 มีความขยัน อดทน สู้งาน
- 5.3 มีความรับผิดชอบ
- 5.4 มีความซื่อสัตย์
- 5.5 มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อ
- 5.6 มีมนุษยสัมพันธ์
- 5.7 มีลักษณะผู้นำ
- 5.8 สุขภาพเรียบร้อย
- 5.9 ประหยัด
- 5.10 เชื่อมั่นในตนเอง

6. เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

7. ความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

8. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. สุขภาพแข็งแรงและมีมาตรฐานในการดำรงชีวิต

คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนดังกล่าวมีเกณฑ์ระดับที่น่าพอใจในคุณลักษณะหนึ่งๆ

ร้อยละ 80

สมมติฐานในการวิจัย

1. คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง
2. คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน ที่เรียน 9 ปี สูงกว่า ที่เรียน 6 ปี

เหตุผลในการตั้งสมมติฐาน

สมมติฐานข้อ 1

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 สรุปได้ว่าเป้าหมายเชิงคุณภาพของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาที่จะพัฒนาคุณลักษณะของเด็ก ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศยังไม่ชัดเจนตลอดจนการดำเนินงานในโรงเรียนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ในเรื่องของความพร้อมและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการดำเนินงานจัดการเรียนการสอน ซึ่งสภาพที่เกิดขึ้นย่อมกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนหรือคุณลักษณะของนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนจึงอาจจะไม่เป็นไปตามคุณลักษณะที่คาดหวัง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องปลูกฝังอย่างเข้มข้นให้เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

สมมติฐานข้อ 2

โดยเหตุที่การจัดโรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นโครงการใหม่ แน่แน่นอนคุณภาพของโรงเรียนที่จัดการเรียนใหม่ในระยะแรกอาจจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามระยะเวลาหรือจำนวนปีที่ศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว คุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี น่าจะแตกต่างจากนักเรียนที่เรียน 6 ปี ถ้าเราเชื่อมั่นในระบบการศึกษาภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า การศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ และค่านิยม ตลอดจนพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของบุคคล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังและที่เป็นจริงใน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน มีรายละเอียดการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวัง จากเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์
ของทางราชการ เอกสารทางวิชาการ/บทความ เอกสารที่เป็นตำรา/งานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
และสอบถามผู้ปกครอง

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากขั้นตอนที่ 1 และ
ขั้นตอนที่ 2 สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวัง

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ขั้นตอนที่ 5 สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากขั้นตอนที่ 3 และ
ขั้นตอนที่ 4 สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในการศึกษาคั้งนี้

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นจริง

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ทางราชการ เอกสารทางวิชาการ/บทความ เอกสารที่เป็นตำรา/งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบคุณลักษณะและเพื่อนำผลของการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและสอบถามผู้ปกครอง ในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป การศึกษาในขั้นตอนนี้มีลำดับดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนนี้ เป็นเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ของทางราชการ เอกสารทางวิชาการ/บทความ เอกสารที่เป็นตำรา/งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องในปี พ.ศ.2523-ปัจจุบัน จากแหล่งเอกสารดังนี้

- 1.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 1.2 หอสมุดคุรุศาสตร์และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.3 ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 1.4 ห้องสมุดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- 1.5 ห้องสมุดกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกอย่างเจาะจง (purposive) ได้เอกสารทั้งหมดจำนวน 76 เล่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร

ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารโดยพิจารณา ประเมินความเชื่อถือ และความถูกต้องของเอกสารแต่ละฉบับด้วยเกณฑ์ 2 หลักเกณฑ์ คือ 1) เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criticism) เป็นเกณฑ์ที่มุ่งพิจารณาว่าเอกสารที่รวบรวมได้นั้นเป็นเอกสารที่แท้จริงหรือไม่ และ 2) เกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criticism) เป็นเกณฑ์ที่มุ่งพิจารณาถึงความถูกต้องของเนื้อหาสาระในเอกสารที่รวบรวมได้

ในการคัดเลือกเอกสารนี้ผู้วิจัยยึดถือรายละเอียดมาจากเกณฑ์การพิจารณาของอรพินท์ ต้นชนะสฤงค์ (2522 : 29 - 30) ซึ่งได้ดัดแปลงเกณฑ์การพิจารณาภายในของ บิดีโอ โบลค์ แวนดาเลน (Van Dalen. 1972 : 183-187) ดังนี้

2.1.1 เกณฑ์พิจารณาภายนอก พิจารณา 5 เรื่องคือ

- (1) แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิหรือทุติยภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
- (2) ใครเป็นผู้เขียนเอกสาร
- (3) เป็นเอกสารต้นฉบับ ฉบับคัดลอกหรือปรับปรุง
ถ้าเป็นฉบับคัดลอกหรือฉบับแก้ไขมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นหรือไม่ และสามารถหาแหล่งอ้างอิงได้หรือไม่

- (4) เอกสารนั้นเผยแพร่เมื่อไร
- (5) เอกสารนั้นมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่อย่างไร

2.1.2 เกณฑ์พิจารณาภายใน พิจารณา 4 เรื่องคือ

- (1) ผู้เขียนเอกสารนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญ และมีความสามารถในการเขียนหรือไม่
- (2) ผู้เขียนเอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้หรือไม่เขียนจากบันทึกหรือเขียนจากความทรงจำ
- (3) ในเอกสารนั้นมีความตั้งใจที่จะบิดเบือนความจริง
- (4) เอกสารนั้นสื่อความชัดเจนหรือไม่และข้อความในเอกสารนั้นมีความหมายอย่างไร

2.2 เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 76 เล่ม โดยแยกวิเคราะห์แต่ละด้านดังนี้

2.2.1 วิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและคุณลักษณะ
ของประชากรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม

จำนวน 40 เล่มคือ

- (1) กรอบและทิศทางแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539)
- (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)
- (3) ทิศทางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ

ฉบับที่ 7 โดย พิชิต ภัคเกษม

- (4) วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย โดย

เอกวิทย์ ณ ถลาง และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์

- (5) การเป็นนิคส์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดย จิระ หงส์ลดาธรมภ์
- (6) แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดย โกวิท ประวาลพฤกษ์
- (7) อนาคตของไทยและการศึกษาเพื่อปวงชนในอนาคต โดย

ลีปปนันท์ เกตุทัต

- (8) วิถีชีวิตเยาวชนในช่วงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

โดย พจน์ สะเพียรชัย

- (9) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมไทยที่

ผ่านมา โดย บุญชู โรจน์เสถียร

- (10) แนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต โดย สมชัย วุฒิปรีชา
- (11) แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้าโดยศุภชัย มั่นสโนบลย์

และคณะ

(12) สรุปผลการสัมมนา เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ
การเมืองกับผลกระทบต่อเยาวชน โดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(13) สรุปผลการสัมมนา เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทย
สำหรับอนาคต โดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(14) สรุปผลการสัมมนา เรื่อง วิถีชีวิตของเยาวชนไทยในสังคมที่แปรผัน
โดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(15) สรุปผลการสัมมนา เรื่อง สภาพและปัญหาของเยาวชน
ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(16) ที่มาและภาพรวมของทางเลือกของสังคมไทยในอนาคต
โดย ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

(17) ทางเลือกของสังคมไทยในอนาคต โดย สมพงษ์ จิตระดับ

(18) ภาพรวมทางเลือกของสังคมไทย โดย ทวี เลิศปัญญาวิทย์
สุริชัย หวันแก้ว ประกอบ คุปรัตน์ คุรุหุ่ย นฤธิ์สาน ชุมพล และสุนันท์ ปัทมคม

(19) การพัฒนาเยาวชนเพื่อทศวรรษหน้า : แนวทางและความหวังที่
ยังไม่สายเกินไป โดย ณรงค์ เทียนสง

(20) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม โดย พายัพ นพอมยนต์

(21) บันทึกสังคมไทย 2533 โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(22) ปัญหาสำคัญ ๆ ในสังคมไทย โดย นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์

(23) การจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

ในทศวรรษหน้า โดย ระพี สาคริก

(24) รุ่งอรุณของการศึกษา โดย พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

(25) การพัฒนาสู่ความเป็นนิคส์ : ความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ
การเมืองและผลกระทบต่อการพัฒนาสังคม โดย นิมิตร นนทพันธุ์วาทย์

(26) หลุดพ้นวิกฤตการณ์แห่งการพัฒนา โดย ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

(27) "แรงงานและสวัสดิการสังคม" ทิศทางการพัฒนาประเทศ

ทัศนะประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน โดย นิคม จันทรวิฑูร

(28) ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทย

ก้าวไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ โดย วิไลวรรณ วิชิตอมรพันธ์

(29) นิกส์คืออะไร ไทยกำลังจะเป็นนิกส์จริงหรือ โดย วิโรจน์ สารรัตน์

(30) แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า : มองจากกรอบแห่ง

แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างสมรรถนะของระบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาเยาวชน โดย
ไพยม วรรณศิริ

(31) คำแถลงเศรษฐกิจไทย 2533-2534 โดย นิลินธุ์ ภัคเกษม

(32) โครงสร้างระบบเศรษฐกิจในอนาคต โดย สุชาติ ธาดาธำรงเวช

(33) อนาคตและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้าน

วัฒนธรรมในปีพุทธศักราช 2540 โดย กาลึก เต๊ะชั้นหมาก

(34) การศึกษาสำหรับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดย ชีระชัย ปุณฺณโชติ

(35) การศึกษากับการก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่

โดย อุทุมพร จามรมาน

(36) การศึกษาควรเป็นเช่นไรเมื่อไทยเป็น " NIC " โดย

ชลลดา จิตติวัฒนพงศ์

(37) ทิศทางของการศึกษาไทย โดย บรรจง ชูสกุลชาติ

(38) การปลูกฝังคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ

โดย สำเร็จ ยุวชัย

(39) บทบาทของโรงเรียนบนหนทางสู่นิคส์ โดย สายสุรี จุติกุล

(40) วัยรุ่นวัยสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย โดย คณะกรรมการพัฒนา

การศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น

2.2.2 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ

จำนวน 10 เล่ม คือ

(1) "เมื่อนายจ้างเปิดใจ : มีอะไรให้คิดบ้าง" คนอย่างนี้นายจ้าง
ต้องการ โดย ประมวล เสนาฤทธิ

(2) การศึกษาประเภทอุตสาหกรรมและคุณลักษณะแรงงานอันพึงประสงค์ใน
เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดย สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 3

(3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะแรงงานที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรม
ในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดย สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12

(4) ความต้องการคุณลักษณะแรงงานภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่
ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดย สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12

(5) คุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้างต้องการ โดย
สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6

(6) ลูกจ้างที่นายจ้างพึงประสงค์ โดย ภาสกร กุลภู่พรทิพย์

(7) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : ศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบการอาชีพอุตสาหกรรม โดย มาณี ไชยธีรานุกัณศิริ

(8) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีงานทำ ในทัศนะของนายจ้างและผู้หางานโดย
เยาวนุช และยนต์

(9) อาชีวศึกษาและตลาดแรงงาน โดย วราภรณ์ บวรศิริ

(10) ทิศทางการจัดการศึกษาที่ตอบสนองการมีงานทำของเยาวชน
ในเขตพื้นที่เขตการศึกษา 12 รวมทั้งพื้นที่บริเวณใกล้เคียง โดย บรรจง ชูสกุลชาติ

2.2.3 วิเคราะห์คุณลักษณะของปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จของผู้ประกอบ
อาชีพอิสระ จำนวน 19 เล่ม คือ

(1) การศึกษากับการประกอบอาชีพอิสระ โดยสัญญา จัตตานนท์

(2) ความต้องการแรงงานช่างก่อสร้างของสถานประกอบการในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ โดย เจริญศักดิ์ นามเชียงใต้

(3) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : ศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบการอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย สมชาย หลังหมอยา

(4) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : ศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบการอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย มนัส ภาคภูมิ

(5) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : คศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย รัตนา รุจิรกุล

(6) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : คศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย วังสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์

(7) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : คศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย นภาพร อมรเลิศสินไทย

(8) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : คศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย สุวรรณ ประวรรณะ

(9) การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : คศึกษารายกรณี
ผู้ประกอบอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ โดย เฉียบ ไทยยิ่ง

(10) การเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิต สาขานิติศาสตร์และสาขา
ศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2525 จากมหาวิทยาลัยบิดใน
กรุงเทพมหานคร โดย สมเกียรติ ขอนผล

(11) การติดตามผลผลิตรุ่นแรกของหลักสูตรใหม่ โดย กรมวิชาการ

(12) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัวของผู้ประกอบ
การสตรีในธุรกิจขนาดเล็ก : คศึกษารายกรณี กรุงเทพมหานคร โดย วรณา เต็มศิริพจน์

(13) คุณสมบัตินที่แสดงถึงความสำเร็จในการทำงาน โดย เรืองชัย ศิริวรรณกุล

(14) เจือนไขที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพอิสระของผู้ที่จบวิชาชีพ
ระยะสั้น : คศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดภาคเหนือ โดย
สุรพงษ์ ไทยวงศ์

(15) การสังเคราะห์กรณีศึกษาผู้ประกอบอาชีพภาคพาณิชย์กรรม
และบริการโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(16) คุณลักษณะของผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพธุรกิจ
รับเหมาก่อสร้าง โดยประกอบ จันทร์เพ็ญ

(17) การศึกษาอบรมกับผู้ประกอบการ โดย ปราโมทย์ เจนการ

(18) การประกอบอาชีพอิสระหนทางแก้ปัญหาการว่างงานของ
บัณฑิตเศรษฐศาสตร์ โดย ยุพิน ประจวบเหมาะ

(19) ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษา
คณะวิชาวิทยาการจัดการในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ โดย สุรพล เพิ่มผล

2.2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี
จำนวน 3 เล่ม คือ

- (1) พัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน โดย เพ็ญทิพย์ ชัยวัฒน์
- (2) พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจท์ โดย สมชาย ฉัญชากล
- (3) พัฒนาการของฟรอยด์ โดย สุนีย์ ชีรดากร

2.2.5 วิเคราะห์หน้าที่ของการมัธยมศึกษา จำนวน 3 เล่ม

- (1) หน้าที่ของการมัธยมศึกษา โดย สมศักดิ์ ศรีมานิชน์
- (2) หน้าที่ของการมัธยมศึกษา โดย แม็กเรียรีและเฮนเคลย์
- (3) หน้าที่ของการมัธยมศึกษา โดย ปราณี เถลิงผล

2.2.6 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 1 เล่ม

(1) คู่มือบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา
โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

3. การวิเคราะห์เอกสาร มีขั้นตอนดังนี้

การวิเคราะห์เอกสารในครั้งนี้ วิเคราะห์จากพื้นฐานแนวคิดที่ว่าการศึกษา
มีบทบาทในการตอบสนองต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม และมีบทบาทในการชี้นำ
สภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ดังนั้นคุณลักษณะที่วิเคราะห์ได้ครั้งนี้จะเป็นคุณลักษณะ
ที่บุคคลพึงมีเพื่อที่จะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มไปสู่
เศรษฐกิจอุตสาหกรรมและบริการสภาพสังคมที่มีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization)
และยุคของข้อมูลข่าวสาร (Information) ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

3.1 คัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 2

3.2 วิเคราะห์เอกสารโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ตามประเด็นดังนี้

(รายละเอียดปรากฏในบทที่ 2)

3.2.1 วิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมว่าแนวโน้มไปในทิศทางใด มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร สังเคราะห์แล้วเสนอเป็นความเรียง

3.2.2 วิเคราะห์คุณลักษณะของประชากรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในข้อ 3.2.1 สังเคราะห์แล้วเสนอเป็นความเรียง

3.2.3 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ สังเคราะห์แล้วเสนอเป็นความเรียง

3.2.4 วิเคราะห์คุณลักษณะของปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพอิสระ สังเคราะห์แล้วเสนอเป็นความเรียง

3.2.5 วิเคราะห์พัฒนาการของเด็ก เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี สังเคราะห์แล้วเสนอเป็นความเรียง

3.2.6 วิเคราะห์หน้าที่ของการมัธยมศึกษา ว่าจะต้องเตรียมหรือพัฒนาเด็กไปในลักษณะใด

3.2.7 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์และเกณฑ์ที่คาดหวังจากสภาพความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3.3 สังเคราะห์คุณลักษณะในข้อ 3.2.2-3.2.7 สรุปเป็นคุณลักษณะและเกณฑ์ที่คาดหวังที่เหมาะสมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. การหาความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์

ตรวจสอบความเชื่อมั่นของการวิเคราะห์ (Reliability) กระทำโดยการวิเคราะห์ซ้ำอีกรอบห่างจากรอบแรก 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการเลือกข้อมูลมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปความหมายจากข้อมูล ผลปรากฏว่า

ผลการวิเคราะห์มีความคงที่และมีความแน่นอน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์เนื้อหากระทำโดยตรวจสอบว่า เอกสารที่วิเคราะห์นั้น คัดเลือกตามเกณฑ์หรือไม่ และตรงกับประเด็นที่จะวิเคราะห์หรือไม่ ผลปรากฏว่า เอกสารมีความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์ เชื่อถือได้มากที่สุดทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลที่ตรงต่อการตอบคำถามการวิจัย และเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง เกณฑ์ภายนอกและเกณฑ์ภายใน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการศึกษาและสอบถามผู้ปกครอง

1. ประชากร

ประชากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและผู้ปกครองในปี 2536 ดังนี้

1.1 ประชากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ ในวงวิชาการ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังนี้

- 1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 1.1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 1.1.3 เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 1.1.4 อธิบดีกรมวิชาการ
- 1.1.5 อธิบดีกรมสามัญศึกษา
- 1.1.6 นักวิชาการศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
- 1.1.7 อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย

1.2 ประชากรที่เป็นผู้ปกครอง

เป็นผู้ปกครองของนักเรียน หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ระดับท้องถิ่น หรือระดับชุมชนที่มีตำแหน่งดังนี้

- 1.2.1 สมาชิกสภาจังหวัด
- 1.2.2 สมาชิกสภาเทศบาล

1.2.3 ประธานชุมชน / กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / พัฒนาการ

1.2.4 กรรมการศึกษาของโรงเรียน

1.2.5 ผู้ปกครองนักเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสุ่มอย่างเจาะจง (Purposive) ได้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 10 คนและผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 50 คน

3. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3.1 ชนิดและลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาในชั้นตอนนี้มี 2 ชนิดคือ

3.1.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีสัมภาษณ์ระดับลึก มีลักษณะแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) สร้างขึ้นโดยอาศัยผลการวิเคราะห์เอกสารในชั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการสร้าง ใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการศึกษาประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในการเรียนระดับมัธยมศึกษาของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้นพื้นฐานควรมีอย่างไรบ้าง รายละเอียดในคุณลักษณะนั้น ๆ และเกณฑ์ที่บอกถึงระดับความพอใจในคุณลักษณะแต่ละด้าน

การหาคุณภาพกระทำโดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นในโครงการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และทดลองสัมภาษณ์กับผู้บริหารที่มีในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.2 แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบปลายเปิด สร้างขึ้นโดยอาศัยผลการวิเคราะห์เอกสารในชั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการสร้าง ใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง ประเด็นที่สอบถามได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในการเรียนระดับมัธยมศึกษา ของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้นพื้นฐานควรมีอย่างไรบ้าง รายละเอียดในคุณลักษณะนั้น ๆ และเกณฑ์ที่บอกถึงระดับความพอใจในคุณลักษณะแต่ละด้าน

การหาคุณภาพกระทำโดยนำเครื่องมือที่สร้างให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษาแล้ว นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และทดลองสัมภาษณ์กับผู้ปกครอง ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและสอบถามผู้ปกครองด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและสอบถามผู้ปกครอง โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง แล้วเสนอสาระสำคัญของคุณลักษณะของนักเรียนและเกณฑ์ที่คาดหวังโดยวิธีพรรณนา (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์คุณลักษณะจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 สรุปเป็นคุณลักษณะที่คาดหวัง

สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 และที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและสอบถามผู้ปกครองในขั้นตอนที่ 2 โดย พิจารณาเลือกคุณลักษณะที่สอดคล้องกัน ตัดทอนคุณลักษณะที่ซ้ำซ้อนกันออกไปแล้วจัดกลุ่มคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกัน สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียนและเกณฑ์ที่คาดหวังแล้ว เสนอผลการสังเคราะห์โดยวิธีพรรณนา (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้เป็นเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive) ได้เอกสาร 5 เล่มดังนี้

2.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.2 เอกสารแนะนำหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

2.3 คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.4 เอกสารการปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2533

2.5 นโยบายการปรับปรุงหลักสูตร ปี 2533 โดย บรรจง ชุณหงษ์ชาติ

3. การวิเคราะห์

วิเคราะห์เอกสารที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ในประเด็นดังนี้

3.1 คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังที่ปรากฏในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3.2 คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังที่ปรากฏแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนา

หลักสูตร

3.3 เกณฑ์ที่คาดหวังที่ปรากฏในคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

นำผลจากการวิเคราะห์ในข้อ 3.1 - 3.3 มาสังเคราะห์สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียน และเกณฑ์ที่คาดหวังจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

4. การหาความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์

ตรวจสอบความเชื่อมั่นของการวิเคราะห์ (Reliability) กระทำโดยการวิเคราะห์ซ้ำอีกรอบ ห่างจากรอบแรก 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการเลือกข้อมูลมาวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปความหมายจากข้อมูล ผลปรากฏว่าผลการวิเคราะห์มีความคงที่และมีความแน่นอน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์เอกสาร (Content Validity) กระทำโดยตรวจสอบว่าเอกสารที่วิเคราะห์นั้น คัดเลือกตามเกณฑ์หรือไม่ และตรงกับประเด็นที่จะวิเคราะห์หรือไม่ผลปรากฏว่า เอกสารมีความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์ เชื่อถือได้มากที่สุดทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลที่ตรงต่อการตอบคำถามการวิจัย และเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง เกณฑ์ภายนอกและเกณฑ์ภายใน

ขั้นตอนที่ 5 สังเคราะห์คุณลักษณะจากขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในการศึกษาครั้งนี้

สังเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสอบถามผู้ปกครองในขั้นตอนที่ 3 และจากการวิเคราะห์หลักสูตรในขั้นตอนที่ 4 โดยพิจารณาเลือกคุณลักษณะที่ตรงกันหรือ สอดคล้องกัน คุณลักษณะที่ซ้ำซ้อนจัดรวมเป็นคุณลักษณะเดียวกันแล้วจัดกลุ่มคุณลักษณะต่างๆ ที่กระจัดกระจายเข้าเป็นหมวดเดียวกัน สรุปเป็นคุณลักษณะของนักเรียนและเกณฑ์ที่คาดหวัง แล้วเสนอผลการสังเคราะห์โดยวิธีพรรณนา (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นจริง

1. ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรีที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2534 จำนวนทั้งสิ้น 15 โรงเรียน มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 550 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 751 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. 2536) (ข้อมูลวันที่ 10 มิถุนายน 2536)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (two stage) ดังนี้

1. สุ่มอำเภอ สุ่มอำเภอมาร้อยละ 50 ของอำเภอทั้งหมดโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. สุ่มโรงเรียน สุ่มโรงเรียนมาร้อยละ 50 ของโรงเรียนในทกออำเภอที่สุ่มได้ สุ่มโดยวิธีแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรใช้ตารางของ เคร์ชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจากตารางเป็นนักเรียนทั้งสิ้น 226 คน นำจำนวนโรงเรียนที่สุ่มได้มากำหนดสัดส่วนในแต่ละโรง ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 226 คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 226 คน รายละเอียดดังนี้

ตาราง 5 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามโรงเรียน ชั้นที่ออกแบบทดสอบแต่ละฉบับ

โรงเรียน	ฉบับที่ 1		ฉบับที่ 2		ฉบับที่ 3		ฉบับที่ 4		ฉบับที่ 5		ฉบับที่ 6		ฉบับที่ 7		ฉบับที่ 8	
	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6
1. บ้านคิ่ง	28	41	28	41	28	41	28	41	28	41	28	41	28	40	28	41
2. วัดถนนแค	23	18	-	-	-	-	47	19	-	-	47	19	48	18	-	-
3. บ้านเขา ทับควาย	41	35	41	35	9	33	-	14	41	33	41	35	41	35	41	35
4. บ้านวังเพลิง	24	34	54	34	54	34	22	34	34	34	54	34	54	34	54	34
5. วัดพาณิชย์ ธรรมการาม	19	22	-	22	19	22	19	22	19	22	19	22	19	22	-	22
6. วัดมัจฉินท์	34	28	34	28	34	28	28	28	28	28	34	28	34	28	34	28
7. พหลมونسร์ณ	53	49	53	49	53	49	53	49	53	49	-	49	2	49	53	48
8. ชุมชนบ้าน แก่งเสือเต้น	-	-	18	19	29	19	29	19	23	19	13	8	-	-	17	19
รวม	227	227	228	228	226	226	226	226	226	226	236	236	226	226	227	227

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะที่จะศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

3.2 ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือ เพื่อพิจารณาเลือกเครื่องมือให้สอดคล้องกับคุณลักษณะแต่ละด้าน

3.3 สร้างนิยามปฏิบัติการคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการสังเคราะห์คุณลักษณะในขั้นตอนที่ 5 ได้ดังนี้

เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกหรือสภาพความพร้อมของจิตใจของบุคคล อันมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม ความคุ้มครอง อนุรักษ์ ป้องกัน แก้ไข เพื่อที่จะดำรงสิ่งแวดล้อมให้มีอยู่หรือใช้ประโยชน์ได้นาน ซึ่งความรู้สึกนี้จะแสดงออกมาด้วยการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อข้อคำถามที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงตอบสนองสิ่งเร้าในลักษณะ

1. แสดงความสนใจต่อสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคยหรือไม่รู้จักมาก่อนด้วยการไปหาหรือสำรวจ หรือ จัดกระทำ (manipulate)

2. แสดงความต้องการหรือปรารถนาที่จะมีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับตนเองหรือสิ่งเร้าที่คุ้นเคยหรือซับซ้อนให้รู้จักหรือเข้าใจมากขึ้น

3. หาประสบการณ์ใหม่ ๆ และเผยแพร่ที่จะหาคำตอบ โดยการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่าน การสำรวจ การสอบถาม การทดลอง หรือการพิสูจน์หาความจริง

ในการศึกษาครั้งนี้ ความอยากรู้อยากเห็น วัดได้จากการตอบแบบสอบถามความอยากรู้อยากเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการปรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้ สอดคล้อง กลมกลืน ระหว่างความต้องการของตนเองกับการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม การปรับตัวประกอบไปด้วย

1. การปรับตัวเอง หมายถึง การที่บุคคลทำอะไรได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นอิสระจากผู้อื่น มองเห็นคุณค่าของตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตน รู้สึกว่าตนมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

2. การปรับตัวทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีความมั่นคงเข้ากับผู้อื่นได้ดี สามารถทำความเข้าใจความต้องการของสังคมได้อย่างมีเหตุผล

การปรับตัววัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความคิดวิจารณ์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลในการพิจารณาปัญหาหรือสถานการณ์อย่างรอบคอบ ประกอบไปด้วย

1. การอนุมาน (Inference) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการจำแนกระดับความน่าจะเป็นของข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ว่า ข้อสรุปนั้นจริง (เป็นไปได้อย่างแน่นอน) น่าจะจริง (น่าจะเป็นไปได้) สรุปไม่ได้ (ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสรุปได้) น่าจะเท็จ (น่าจะเป็นไปไม่ได้) เท็จ (เป็นไปได้ อย่างแน่นอน)

2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of Assumptions) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการจำแนกว่า ข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น (ข้อความซึ่งเป็นมูลฐานไว้ก่อนที่จะมีการโต้แย้งหรืออธิบายข้อความอื่น ๆ ต่อไป) กับข้อความใด ไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถานการณ์ที่กำหนดให้

3. การอุปมาน (Deduction) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการจำแนกว่า ข้อสรุปใดเป็นผลจากความสัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดให้ และข้อสรุปใด ไม่เป็นผลของความสัมพันธ์นั้น

4. การตีความ (Interpretation) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการจำแนกว่าข้อสรุปใดเป็น หรือไม่เป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไปที่สรุปได้จากสถานการณ์ที่ล่องหน้า

5. การประเมินการอ้างเหตุผล (Evaluation of Arguments)

หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการจำแนกว่า ข้อความใดเป็นการอ้างเหตุผลที่หนักแน่น (เมื่อข้อความนั้นมีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่กำหนดให้) กับข้อความใดเป็นการอ้างเหตุผลที่ไม่หนักแน่น (เมื่อข้อความนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่กำหนดให้)

ความคิดวิจารณ์ในที่นี่วัดได้จากคะแนน จากแบบทดสอบการคิดวิจารณ์ของวัตสันและเกลเซอร์ ฟอรัมวายเอ็ม (Watson - Glaser Critical Thinking Appraisal Form Ym) ซึ่งประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล (2534) ได้แปลและดัดแปลงสำหรับนักเรียนไทย ระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ฉบับ ตามนิยามข้างต้น

ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแสวงหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาให้ได้ผลตามที่ปรารถนา ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามขั้นตอนการคิดใน 4 ลักษณะดังนี้ เวียร์ (Weir, 1974 : 18)

1. ขึ้นนิยามปัญหา โดยแยกแยะสิ่งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกันปัญหาออกจากกันให้เห็นเด่นชัด
2. ขึ้นวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุของปัญหา
3. ขึ้นในการเสนอวิธีการแก้ปัญหา
4. ขึ้นตรวจสอบผลที่ได้รับเพื่อคว้าวิธีการคิดในขั้นที่ 3 ที่ได้รับผลออกมาอย่างนั้นถูกต้องหรือไม่

ความสามารถในการแก้ปัญหาในที่นี่วัดได้จากคะแนนจากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นสถานการณ์ให้นักเรียนอ่านแล้วตอบคำถามตามขั้นตอนการคิดของเวียร์ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นของนักเรียนในการประกอบอาชีพ เกี่ยวกับหลักการทำงาน และ กระบวนการจัดการ

ความรู้และคุณลักษณะของอาชีพในที่นี้ วัดได้จากคะแนนจากแบบทดสอบ
คุณลักษณะเพื่อพัฒนาอาชีพขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบมาตรฐานของกรมวิชาการ
ปีการศึกษา 2535 มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์
และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัด
กับสิทธิผู้อื่น อันเป็นการกระทำที่มุ่งให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย
คุณลักษณะดังนี้

1. ความรู้สึกรับผิดชอบ หมายถึง ความเอาใจใส่จดจ่อและรับเป็นภาระต่อหน้าที่
การงาน การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของตน และผู้อยู่ในความดูแล ตลอดจนสังคม
โดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ และเป็นคนตรงต่อเวลา
2. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความมั่นใจที่จะกระทำการใด ๆ อย่าง
องอาจซึ่งถ้าลงตั้งใจกระทำสิ่งใดแล้วจะไม่มี การลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของ
ตนเอง และไม่มีการหวั่นไหว กลัวว่าจะถูกผู้อื่นติเตียนหรือหาว่านอกกลุ่มนอกทาง แม้จะมี
อุปสรรคก็ไม่ยอมล้มเลิก หรือเปลี่ยนใจแต่อย่างใดทั้งสิ้น
3. ความตั้งใจ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่ผลักดันให้บุคคลพยายามประกอบกิจกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น การพยายามทำการบ้านที่ครูสั่ง
อย่างสม่ำเสมอ การวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำอะไร การทบทวนบทเรียนแทนการไป
เที่ยวเตร่การทำงานอย่างเป็นระเบียบ เป็นต้น
4. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิดและจิตใจที่กระทบ
ต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค
หมั่นออกกำลังกาย ซึ่งทำให้ร่างกายแข็งแรง บังคับตนเองเมื่อเกิดเหนื่อยอ่อนและเกียจคร้าน
5. ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง การไม่ทำลายผู้อื่น มีเหตุผลไม่ลำเอียง
ปราศจากอคติใด ๆ ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็น
แก่ตัว มีน้ำใจเห็นแก่กีฬา

6. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตนอย่างเหมาะสม และตรงต่อความจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่หลอกลวง ไม่ทุจริต บุคคลที่ซื่อสัตย์ หมายความว่า ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ความซื่อสัตย์ในตนเองในที่นี้วัดโดยใช้แบบทดสอบวัด บุคลิกภาพด้านการมีวินัย ในตนเอง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นโดย ดวงใจ เนตรโรจน์ (2527) มี ลักษณะเป็นข้อความให้นักเรียนพิจารณาลักษณะนิสัย ความรู้สึก ความคิด หรือการปฏิบัติ แล้วให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก

ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ที่ควรช่วยเหลือทั้งด้านกำลังกาย กำลังความคิด และวัตถุสิ่งของ ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. การไม่เอาเปรียบ หมายถึง การกระทำที่ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของตน แต่ฝ่ายเดียว โดยการร่วมคิดร่วมทำและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

2. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรเทาความทุกข์ร้อนของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยการปฏิบัติที่แสดงออก ซึ่งความรู้สึกของตน เพื่อให้ผู้อื่นคลายความทุกข์

3. การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การเข้าไปมีส่วนแบ่งเบาภาระของบุคคลอื่น โดยการให้ปันด้านกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา กำลังทรัพย์ หรือสิ่งที่ตนรัก ด้วยเหตุอันควร และเหมาะสมตามอัธยาศัย

4. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และปฏิบัติในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่

5. การอดทนเพื่อให้คนอื่นมีความสุข หมายถึง ความพยายามที่จะควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยการระงับความรู้สึกและการปฏิบัติที่ขัดต่อประโยชน์สุขของผู้อื่น

ความเสถียรในที่นี้วัดโดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบประเมินตนเองให้นักเรียนพิจารณาลักษณะนิสัย ความรู้สึก ความคิดหรือการปฏิบัติ แล้วให้เลือกตอบ

2 ตัวเลือก

3.4 สร้างเครื่องมือในแต่ละคุณลักษณะโดยสร้างข้อความ (Statement) ที่สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการของคุณลักษณะ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินตนเองซึ่งมีรายละเอียดในการสร้างดังนี้

1) แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบบสอบถามแต่ละข้อ ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึง ความรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ ต่อการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และ/หรือ ไม่พึงประสงค์ในการควบคุม อนุรักษ์ ปกป้อง หรือแก้ไขสิ่งแวดล้อม ใน 8 เรื่อง คือ สิ่งแวดล้อมทั่วไป น้ำ อากาศ ดิน ป่าไม้และสัตว์ป่าอาหาร พลังงานไฟฟ้า สารเคมีปราบศัตรูพืช การกำหนดคะแนนของตัวเลือก ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีคะแนนเรียงจาก 5 ถึง 1 สำหรับข้อความที่เป็นบวก และมีค่าเรียงจาก 1 ถึง 5 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นลบซึ่งได้แก่ข้อ 3, 5, 8, 9, 12, 14, 15, 17-23, 25-27, 29

การสร้างเครื่องมือครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจาก แบบวัดเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ของ ทองปาน ทองมีทอง (2531) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .99 แบบวัดเจตคติของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของ สุริยา ช้างหลายแก้ว (2533) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .66 แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของ สรชัย คุมมานนท์ (2531) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .78 และแบบวัดเจตคติที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของ วิไลพร วรจิตรานนท์ (2531) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .85

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ให้กรรมการที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity ความเหมาะสมชัดเจนของภาษาและนำมาทดลองกับนักเรียน จำนวน 60 คน วิเคราะห์หาอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ t - test และความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

(Garrett. 1970 : 341) จากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าจากแบบสอบถาม 36 ข้อ มีแบบสอบถามที่คัดเลือกได้ 30 ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .93

2) แบบวัดความอยากรู้อยากเห็น

เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยแบบสอบถามแต่ละข้อประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึง ความรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ ต่อการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และหรือ/ไม่พึงประสงค์ ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ที่แปลกใหม่กำหนดคะแนนของตัวเลือกตั้งแต่จริง ถึง ไม่จริง มีค่าเรียง 4 ถึง 1 สำหรับ ข้อคำถามที่เป็นบวกและมีค่าเรียงจาก 1 ถึง 4 คะแนน สำหรับข้อคำถามที่เป็นลบ

การสร้างเครื่องมือครั้งนี้ผู้วิจัยดัดแปลงจาก แบบวัดความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ของ มาว และ มาว (Maw and Maw. 1968 : 462) ที่มีค่า ความเชื่อมั่น .91 แบบวัดความอยากรู้อยากเห็นของ พจน์ จันทรวิระกุล (2515) ที่มีค่า ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) .91 และแบบวัดความอยากรู้อยากเห็นของ วันทนี บุนนาค (2517) ที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) .78

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ชัดเจน ของภาษา และนำมาทดลองกับนักเรียน จำนวน 60 คน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็น รายข้อ โดยใช้ t - test ความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (Garrett. 1970 : 341) จากการวิเคราะห์ ปรากฏว่า แบบสอบถาม 37 ข้อ มีแบบสอบถาม ที่คัดเลือกได้ 33 ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .92

หาความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) โดยหาความสัมพันธ์ แบบ Spearman Rank Correlation ระหว่างอันดับคะแนนของนักเรียนจากการทดสอบกับการจัดอันดับความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนแต่ละคนโดยครูประจำชั้น พบว่ามีค่า ความสัมพันธ์ .86

3) แบบวัดการปรับตัว

เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยแบบสอบถามแต่ละข้อประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ ต่อการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และหรือ/ไม่พึงประสงค์ กำหนดคะแนนของตัวเลือก ตั้งแต่ จริง ถึง ไม่จริง มีค่าคะแนนเรียง 4 ถึง 1 สำหรับข้อความที่เป็นบวก และมีค่า เรียงจาก 1 ถึง 4 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นลบซึ่งได้แก่ข้อ 1-8, 10-19, 21-30

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบวัดการปรับตัว อรพินทร์ ชูชม ที่ได้ ดัดแปลงจากแบบสำรวจการปรับตัวของ เฮลตัน (Heston) และ ทอร์พ (Thorpe) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .81 และ ไกลส ครีโตรรัตน์ (2523) ชุติมา อุตระกุล (2523) บุญสม มีทรัพย์ทอง (2523) พิพัฒน์ วงศ์เกษม (2533) ได้ดัดแปลงและสร้างขึ้นตามแนว ของแบบทดสอบ California Test of Personality (Intermediate Form) ที่สร้างขึ้นโดย ทอร์พ (Thorpe) เคอร์ค (Clark) และ เทียกส์ (Tiegs) (1953) และพงษ์สุดา รัตนภาคมงคล (2533) นำไปทดลองกับนักเรียนอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่น .88 กุซงค์ เลาศศิรวงค์ (2535) ที่มีค่าความเชื่อมั่น .95 และ แบบวัด การปรับตัวขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ สุรัชย์ โภคิยะกุล (2526) ที่มีความเชื่อมั่น .94

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญช่วย ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ชัดเจนของ ภาษา และนำมาทดลองกับนักเรียน จำนวน 60 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดย ใช้ t - test ความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (Garett. 1970 : 341) จากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า แบบสอบถาม 38 ข้อ มีแบบสอบถามที่คัดเลือก ได้ 30 ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .89

4) แบบทดสอบความคิดวิจารณ์

การวัดความคิดวิจารณ์ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความคิด วิจารณ์ของวัตสัน และ เกลเซอร์ ฟอรัม วายเอ็ม (Watson - Glaser Critical

Thinking Appraisal Form Ym) (1964) ที่ประกอบด้วย ข้อทดสอบ 100 ข้อ
คะแนนเต็ม 100 คะแนน แบ่งเป็น 5 ชุดย่อยดังนี้

1. การอนุมาน วัดความสามารถในการจำแนกระดับ ความน่าจะเป็นของ
ข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ ข้อคำถามเป็นสถานการณ์ ให้นักเรียนเลือกตอบ
5 ตัวเลือกว่าข้อสรุปนั้น จริง (เป็นไปได้อย่างแน่นอน) น่าจะจริง (น่าจะเป็นไปได้
(ข้อมูลไม่พอ น่าจะเท็จ (น่าจะเป็นไปไม่ได้) เท็จ (เป็นไปได้ไม่ได้อย่างแน่นอน) กำหนด
คะแนนข้อละ 1 คะแนนมี 20 ข้อ ตั้งแต่ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 20 รวม 20 คะแนน
2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น วัดความสามารถในการจำแนกว่าข้อสรุปใด
เป็นข้อตกลงเบื้องต้น กับข้อความใดไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น ข้อคำถามเป็นสถานการณ์
ให้นักเรียนเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ เป็น และไม่เป็น กำหนดคะแนนข้อละ 1 คะแนน
จำนวน 16 ข้อ ตั้งแต่ข้อที่ 21 ถึงข้อที่ 36 รวม 16 คะแนน
3. การอุปมา วัดความสามารถในการจำแนกว่าข้อสรุปใดเป็นผลจากความ
สัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างแน่นอน และข้อกำหนดใดไม่เป็นผลของความสัมพันธ์
เช่นนั้น ข้อคำถามเป็นสถานการณ์ให้นักเรียนเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ เป็น และไม่เป็น
กำหนดคะแนนข้อละ 1 คะแนน จำนวน 25 ข้อตั้งแต่ข้อที่ 37 ถึงข้อ 61 รวม 25 คะแนน
4. การตีความ วัดความสามารถในการจำแนกว่า ข้อสรุปใดเป็นหรือไม่เป็น
ลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไปที่สรุปได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ล่วงหน้า ข้อคำถามเป็น
สถานการณ์ให้นักเรียนเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และ ไม่ใช่ กำหนดคะแนนข้อละ
1 คะแนน จำนวน 24 ข้อ ตั้งแต่ ข้อที่ 62 ถึงข้อที่ 85 รวม 24 คะแนน
5. การประเมินการอ้างเหตุผล วัดความสามารถในการจำแนกว่า ข้อความ
ใดเป็นการอ้างเหตุผลที่หนักแน่น ข้อคำถามเป็นสถานการณ์ให้นักเรียนเลือกตอบ 2 ตัวเลือก
คือหนักแน่น และไม่หนักแน่น กำหนดคะแนนข้อละ 1 คะแนน จำนวน 15 ข้อ ตั้งแต่ข้อ
86 ถึงข้อที่ 100 รวม 15 คะแนน

คุณภาพของแบบทดสอบนี้ ประเทืองทิพย์ นวนรไพศาล (2534) ได้ทำวิจัย
เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบฉบับนี้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าแบบทดสอบ
มีค่าความยาก .61 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน .50 ค่าสัมประสิทธิ์

ความเชื่อมั่นแบบสองซ้ำ .57 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบย่อยกับแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่า .47 ถึง .62 สัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์กับแบบทดสอบโปรแกรมสตีฟ แมทริซีส ฉบับมาตรฐาน .60 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

5) แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนการคิดของเวียร์ (Weir. 1974 : 18) ซึ่งประกอบด้วยขั้นดังนี้

1. ขั้นการให้ความหมายของปัญหา โดยแยกแยะสิ่งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาออกจากกันให้เห็นเด่นชัด

2. ขั้นวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุของปัญหา

3. ขั้นในการเสนอวิธีการแก้ปัญหา เพื่อหาข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

4. ขั้นตรวจสอบผลที่ได้รับเพื่อเสนอเกณฑ์ในการทดสอบคือ วิธีการคิดในขั้นที่ 3 ที่ได้รับผลออกมา นั้นถูกต้องหรือไม่

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยกำหนดสถานการณ์มาให้และให้นักเรียนตอบว่า อะไรคือปัญหาในสถานการณ์นี้ ปัญหานั้นมีสาเหตุมาจากอะไร มีวิธีแก้ปัญหายังไง และจะเกิดอะไรขึ้นจากวิธีแก้ปัญหาดังกล่าว การตรวจให้คะแนนในสถานการณ์หนึ่ง มี 4 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน

การหาคุณภาพของแบบทดสอบ ผู้วิจัยได้ให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และนำมาทดลองกับนักเรียน จำนวน 100 คน วิเคราะห์หาค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ความเชื่อมั่น โดยใช้ KR 20 (Kuder - Richardson 20) ปรากฏว่าแบบทดสอบ 10 สถานการณ์ คัดเลือกได้ 8 สถานการณ์ และได้ค่าความเชื่อมั่น .78

6) แบบทดสอบความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบของกรมวิชาการ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2535 มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน
25 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 25 คะแนน

แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานของสำนักงานทดสอบทางการศึกษา
กรมวิชาการซึ่งได้มีการทดลองหาคุณภาพเครื่องมือจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 จากโรงเรียนทุกขนาด และทุกเขตการศึกษาทั่วประเทศ ได้คัดเลือกข้อที่มีค่าความ
ยากง่ายอยู่ระหว่าง .2 - .8 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .2 ขึ้นไป และผู้วิจัยได้นำมา
ทดลองกับนักเรียนจำนวน 100 คน โดยใช้ KR 20 (Kuder-Richardson 20)
มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .82

7) แบบวัดความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความมีวินัย
ในตนเองระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 ที่ ดวงใจ เนตรโรจน์ (2527) สร้างขึ้น มีลักษณะ
เป็นแบบประเมินตนเอง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาลักษณะนิสัย ความรู้สึก
ความคิด หรือการปฏิบัติและตอบ "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" กำหนดคะแนนเป็น 1.0 สำหรับ
ข้อความที่เป็นบวก และ 0.1 สำหรับข้อความที่เป็นลบ ความมีวินัยในตนเอง
ประกอบด้วย คุณลักษณะด้าน ความรับผิดชอบ 22 ข้อ ความเชื่อมั่นในตนเอง 12 ข้อ
ความตั้งใจ 19 ข้อ ความอดทน 13 ข้อ ความเป็นผู้นำ 17 ข้อ และความซื่อสัตย์ 17 ข้อ
รวมทั้งฉบับ 100 ข้อ 100 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 ความรู้สึกรับผิดชอบ ได้แก่ ข้อ 1 - 5, 30 - 34, 51 - 55,
72 - 74, 91 - 94, ซึ่งข้อ 1, 4, 5 30, 31, 33, 54, 55, 73, 74, 91, 94
เป็นข้อความทางลบ

ด้านที่ 2 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ 6 -9, 35 - 37, 56, 57,
58, 75, 76 ซึ่งมีข้อ 6, 7, 9, 36, 57, 58, 75 เป็นข้อความทางลบ

- ด้านที่ 3 ความตั้งใจ ได้แก่ 10 - 13, 38 - 40, 59 - 62, 77 - 79, 95 - 99 ซึ่งมีข้อ 11, 12, 13, 60, 62, 77 เป็นข้อความทางลบ
- ด้านที่ 4 ความอดทน ได้แก่ ข้อ 14 - 18, 41, 42, 63, 64, 65, 80, 81, 82 ซึ่งมีข้อ 15, 16, 17, 41, 42, 64, 80, 81 เป็นข้อความทางลบ
- ด้านที่ 5 ความเป็นผู้นำ ได้แก่ 19 - 24, 43, 44, 45, 46, 66, 67, 68, 83, 84, 87, 100 ซึ่งมีข้อ 21, 22, 23, 45, 46, 68 เป็นข้อความทางลบ
- ด้านที่ 6 ความซื่อสัตย์ ได้แก่ ข้อ 25 - 29, 47 - 49, 69 - 71, 85, 86, 88, 89, 90 ซึ่งมีข้อ 26, 27, 28, 47, 48, 49, 50, 69, 70, 71, 85, 86, 88, 89, 90 เป็นข้อความทางลบ

แบบทดสอบฉบับนี้สร้างขึ้นตั้งแต่ปี 2526 - 2527 ตามทฤษฎีการเกิดวินัยของ เมอเรอร์ (Mowrer) และทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของ เพค และ แฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighust ได้ทำการทดลองและปรับปรุง 3 ครั้ง ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .92 โดยแยกแต่ละด้านดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ .74 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง .57 ด้านความตั้งใจ .78 ด้านความอดทน .72 ด้านความเป็นผู้นำ .64 ด้านความซื่อสัตย์ .77 และแบบทดสอบทุกด้าน มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (โดยวิธี Known Group - Technique) สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้มีการหาคะแนนจุดตัดรวมทั้งเกณฑ์ปกติ (Local Norms) ของนักเรียนในเขตการศึกษาไว้ด้วย (ดวงใจ เนตรโรจน์. 2527 : 100 - 109)

8) แบบวัดความเสี่ยสละ

มีลักษณะเป็นแบบประเมินตนเอง ในแต่ละข้อจะเป็นข้อความให้นักเรียนอ่าน แล้วพิจารณาลักษณะนิสัย ความรู้สึก ความคิด หรือการปฏิบัติ แล้วตอบ "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" กำหนดคะแนนเป็น 1 สำหรับข้อที่เป็นบวกและกำหนดคะแนนเป็น 0 สำหรับข้อที่เป็นลบ ได้แก่ข้อ 1, 2, 4-6, 11, 15, 27, 29

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยพิจารณาจากนิยามปฏิบัติการ และนิยามขององค์ประกอบความเสี่ยสละ ได้แก่ คุณลักษณะด้าน การไม่เอาเปรียบ ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการอดทน เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขและกำหนดพฤติกรรมที่บ่งชี้ ในองค์ประกอบย่อยแต่ละตัว แล้วนำ พฤติกรรมนั้นมาสร้างเป็นข้อความ พร้อมกันนี้ได้ดัดแปลงข้อคำถามจากแบบทดสอบวัดลักษณะนิสัยด้านความเสี่ยสละของ บรรทม มณีโชติ (2530) อีกด้วย

การหาคุณภาพ ผู้วิจัยได้ให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ชัดเจนของภาษา และนำมาทดลองกับนักเรียนจำนวน 100 คน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test ความเชื่อมั่นโดยใช้ KR 20 (Kuder - Richardson 20) และหา ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) โดยหาความสัมพันธ์แบบ Spearman Rank Correlation ระหว่างอันดับคะแนนของนักเรียนจากการทดสอบ กับการจัดอันดับความเสี่ยสละของนักเรียนแต่ละคนโดยครูประจำชั้น พบว่า แบบทดสอบ 32 ข้อ มีแบบทดสอบที่คัดเลือกได้ 29 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น .82 และค่า ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ .75

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเอง ใช้ช่วงระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ตามขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูล
- 4.2 ผู้วิจัยประสานงานกับศึกษานิเทศก์ให้ติดต่อกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอเก็บข้อมูล และนัดหมายวัน เวลา
- 4.3 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามวัน เวลา ที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

5.1.1 ความถี่ ความเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.2 ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของข้อสอบ

5.1.3 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้ (t-test)

5.1.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนของครอนบาค (Cronbach) โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

5.1.5 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบหาความคงที่ภายใน (Internal Consistency) โดยสูตร KR20 (Kuder-Richardson)

5.1.6 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพของแบบสอบถามโดยหาค่าความสัมพันธ์แบบ Spearman rank correlation

5.2 สถิติสำหรับประมาณค่าประชากร ได้แก่ การประมาณค่าแบบช่วง

ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 คือ

$$\text{Conf } \bar{X} - Z (S.E.) < \mu < \bar{X} + Z (S.E.) = 95\%$$

5.3 สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์คุณลักษณะ

ที่คาดหวัง

ทดสอบค่าเฉลี่ยของนักเรียน กับค่าคงที่ (One - sample test on mean) ซึ่งเป็นค่าของเกณฑ์ที่คาดหวังจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จากผู้ปกครอง จากการวิเคราะห์เอกสารและจากหลักหลักสูตร จำแนกเป็นรายคุณลักษณะ โดยใช้ Z-test

5.4 สถิติทดสอบความแตกต่างคุณลักษณะของนักเรียนตามจำนวนปีที่ศึกษา

ทดสอบค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี เป็นรายคุณลักษณะ โดยใช้ t - test

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคาดหวังทางการศึกษาจากการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็น 9 ปี ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอแบบพรรณาวิเคราะห์ (Analytical Discription) เป็นลำดับขั้นตอนตามลำดับวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเชิงเหตุผลของผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หลักสูตร และจากเอกสาร เพื่อแสดงให้เห็นทัศนคติในการมองคุณค่าของการศึกษาระหว่าง 6 ปี กับ 9 ปี ว่าต่างกันอย่างไร การที่นักเรียนเรียน 9 ปีในโรงเรียนสังกัดที่ต่างกันนั้น คุณลักษณะที่จบออกมาจะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และทำไมจึงแตกต่างกันรวมทั้งคุณลักษณะที่คาดหวังจากการเรียน 9 ปี ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น นักเรียนควรมีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ที่สำคัญ ๆ อะไรบ้างเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การนำเสนอแบ่งเป็น 4 หัวข้อคือ

1. คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี
2. คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานกับที่เรียนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา
3. คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน
4. เกณฑ์ที่คาดหวัง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน

ขั้นตอนนี้จะแสดงข้อมูลเชิงปริมาณของระดับคะแนนคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักเรียน และค่าประมาณของประชากรในแต่ละคุณลักษณะ

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานคุณลักษณะของนักเรียน

ขั้นตอนนี้จะแสดงผลการศึกษาเชิงประเมิณผลผลิตของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเป็นไปตามคุณลักษณะที่คาดหวังไว้ในขั้นตอนที่ 1 หรือไม่เพียงใด การนำเสนอแบ่งเป็น 2 หัวข้อคือ

1. ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์ที่คาดหวัง
2. ผลการทดสอบความแตกต่างในคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกตามจำนวนปีที่

ศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

1. คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี

1.1 ในทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษามีความเชื่อว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่จำเป็นของชีวิต การศึกษาทำให้คนมีผลผลิตมากกว่าเพราะการศึกษาจะช่วยให้คนพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมดังนั้นเด็กที่เรียนถึง 9 ปี จะแตกต่างกับเด็กที่เรียนเพียง 6 ปี อย่างแน่นอน เนื่องจากความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับแตกต่างกันถึง 3 ปี เป้าหมายในการจัดการศึกษา ตลอดจนหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่เรียนแตกต่างกัน รวมทั้งวัยของเด็กก็แตกต่างกันโดยธรรมชาติ เด็กที่เรียน 9 ปีกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นเริ่มแสวงหาความเป็นตัวของตัวเอง ช่างคิดช่างถามมากกว่าเด็กระดับประถมศึกษาตลอดจนพฤติกรรม การสอนของครูโดยหลักจิตวิทยา การสอนเด็กทั้ง 2 ระดับนี้ ก็แตกต่างกันอยู่แล้วจากเหตุผลดังกล่าวนี้ เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะระหว่างเด็ก 2 วัยนี้ เด็กที่เรียน 9 ปีจะได้เปรียบกว่าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้พื้นฐาน เด็กที่เรียน 9 ปี จะมีระดับความรู้ทางวิชาการ (Academic) ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และลึกซึ้งกว่า มีศักยภาพในการคงสภาพการอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้อย่างแม่นยำถาวรกว่า (Permanent of literacy) ตลอดจน

สามารถประยุกต์ (Apply) ความรู้ที่ได้เรียนมานำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เอาวิชาหนังสือมาเป็นกฎแฉสำหรับเป็นเครื่องมือที่จะหาความรู้ใหม่ ๆ รอบตัว สามารถติดตามข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทัน

2. คุณภาพชีวิต การศึกษาทำให้คนทันสมัย และปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เด็กที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี จะมีความแตกต่างกันในเชิงคุณภาพของการทำงาน และการดำเนินชีวิต คุณภาพได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจ การรู้จักคิดวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ รสนิยม การแต่งตัว บุคลิกภาพ การเลือกที่อยู่อาศัย การเลือกรับประทานอาหาร การพูดจา เป็นต้น

3. จิตสำนึก นักเรียนที่เรียน 9 ปี จะมีจิตสำนึกเพื่อสังคม และส่วนรวมมากกว่า มีความเสียสละ ตลอดจนรู้จักรักษาลิขิตของตนเอง รู้จักเรียกร้องสิทธิบนพื้นฐานของความ เป็นธรรมในสิ่งที่ตนเองควรจะได้ภายใต้ความยุติธรรมของกฎหมาย

4. คุณธรรม คุณธรรมและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่หลักสูตรต้องการ เด็กที่เรียน 9 ปี จะต้องมีคุณลักษณะที่ กว้าง ลึก และเฉียบคมกว่า เพราะวัย ความรู้ใหม่ และประสบการณ์ ที่ได้รับมากกว่า การปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ย่อมทำได้ง่ายกว่า

1.2 ในทัศนะของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีความเห็นว่าเด็กที่เรียน 9 ปี น่าจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกว่าเด็กที่เรียนเพียง 6 ปี เนื่องจากอายุที่มากกว่า ประสบการณ์ในการเรียนและการสั่งสอนอบรมจากครูก็มากกว่า คงจะหล่อหลอมเด็กได้มากกว่า ดังนั้นเด็กที่เรียน 9 ปี น่าจะแตกต่างจากเด็กที่เรียนเพียง 6 ปี ดังนี้

1) ความรู้ความสามารถ ผู้ปกครองเชื่อว่าการเรียนถึง 9 ปี จะทำให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้นทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ การได้เรียนเพียง 6 ปี จะลืมนหนังสือ หรืออ่านหนังสือไม่ออกเป็นส่วนใหญ่

2) ได้วุฒิสูงขึ้น เด็กที่เรียนถึง 9 ปี จะทำให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีโอกาสในด้านของการเรียน และการทำงาน กล่าวคือ ในด้านการเรียนจะทำให้

มีโอกาสได้เรียนสูงขึ้นไปอีกจนถึงระดับเตรียมอุดม และอุดมศึกษา ส่วนในด้านการงานจะ
ได้เปรียบในแง่ของการสมัครงานโดยเฉพาะงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งตอบสนองต่อ
ความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ และยังมีโอกาสประกอบอาชีพอิสระได้มากกว่า
ซึ่งถ้าจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม
ได้ แต่จะอยู่ในภาคเกษตรกรรมได้อย่างเดียวหรือไปเป็นแรงงานระดับล่างสุดที่ต้องใช้กำลัง
แรงงานในภาคอุตสาหกรรม

3. คุณธรรม ประสพการณ์ในโรงเรียนและการอบรมที่มากกว่าจะช่วยหล่อหลอม
เด็กให้เด็กเป็นคนดีมีศีลธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองดีของประเทศ
มากกว่าเด็กที่เรียนเพียง 6 ปี แต่มีผู้ปกครองอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าการศึกษามากหรือ
น้อยไม่สามารถบ่งบอกว่าเป็นผู้มีความดีงามไป เด็กที่เรียน 9 ปี กับเด็กที่ได้เรียนเพียง
6 ปี บอกไม่ได้ว่าใครมีคุณธรรมมากกว่ากันขึ้นอยู่กับตัวเด็ก เด็กบางคนยังเรียนสูงยิ่งเห็น
แก่ตัว

"ในเรื่องของคุณธรรมนั้นขึ้นอยู่กับตัวเด็ก เด็กเล็กเด็กโตไม่สามารถบอกได้ว่า
ใครมีคุณธรรมมากกว่ากัน" (ผู้ปกครองที่เป็นกำนัน)

"การศึกษามากหรือน้อยไม่เป็นการชี้ชัดว่าเป็นผู้มีความดีงามไป"
(ผู้ปกครองที่เป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน)

"การถูกฝึกอบรมในโรงเรียนที่มากกว่า จะทำให้เด็กที่ได้เรียน 9 ปี มีคุณธรรม
มากกว่าเรียนเพียง 6 ปี" (ผู้ปกครองนักเรียน)

"เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อมักเสียคนได้ง่าย ชอบมั่วสุมลึงเสพติด" (ผู้ปกครอง
นักเรียน)

4) คุณภาพในการทำงาน การเรียนที่มากขึ้นจะทำให้มีสายตามองสังคมและ
มองโลกได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพิ่มโอกาสในแง่ของการดำรงชีวิตให้แก่เด็กเกี่ยวกับโอกาส
ในการทำงานและระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนเพิ่มขึ้นจะเพิ่มประสบการณ์ให้แก่นักเรียนใน
แง่ของทักษะในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน และนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในผลงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัยตรงต่อเวลา

5) ความรู้สึกรักคิด อายุและประสบการณ์ในโรงเรียนที่มากขึ้นทำให้เด็กที่เรียน 9 ปี มีความพร้อมทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญามากกว่า การเรียนเพียง 6 ปี เด็กเริ่มจะมีความคิดความเข้าใจตนเองแต่ก็หมดโอกาสที่จะเรียนต่อซึ่งมักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง แต่เด็กที่เรียน 9 ปี จะเริ่มเข้าใจตนเอง เข้าใจครอบครัวและการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสามารถในการปรับตัวและปรับความรู้สึกรักคิด ทศนคติและค่านิยมให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้

6) คุณภาพชีวิต การได้เรียนรู้มากขึ้นนักเรียนย่อมจะนำความรู้นั้นไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อให้อิทธิพลเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เด็กที่เรียนสูงกว่าย่อมมีคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัวที่ดีกว่า คุณภาพชีวิตนี้ได้แก่ ภัยมาหายาก การเข้าสังคม การดูแลสุขภาพ การรู้จักเอาธรรมเข้าข่มเมื่อมีปัญหา การกินอยู่หลับนอน การดูแลสุขภาพ เป็นต้น

ผู้ปกครองให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เห็นด้วยที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาในหมู่บ้าน โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่า

1. เป็นโครงการที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสในชนบทได้เรียนต่อโดยไม่ต้องเข้าไปเรียนในเมือง
2. เมื่อจบการศึกษาแล้ว เด็กจะมีโอกาสเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือประกอบอาชีพอิสระ หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป เป็นการสร้างโอกาสที่ได้เปรียบกว่าเรียนแค่ระดับประถมศึกษา
3. การที่โรงเรียนเปิดในหมู่บ้านทำให้พ่อแม่ไม่ต้องเป็นห่วงในเรื่องความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะอยู่ใกล้บ้านเด็กสามารถเดินไปโรงเรียนได้
4. เป็นโครงการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่เสียค่าเล่าเรียน ไม่ต้องเสียค่ารถ หรือค่าใช้จ่ายจุกจิก นักเรียนกลับมารับประทานอาหารกลางวันที่บ้านได้
5. พ่อแม่ยังได้อาศัยแรงงานของลูกในการช่วยทำงานได้เมื่อจำเป็น
6. ถ้าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไม่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา บุตรหลานคงจะไม่ได้เรียน

1.3 จากการวิเคราะห์หลักสูตร

จากการวิเคราะห์หลักสูตร พบว่า การจัดการศึกษา 6 ปี เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย โดยให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข (กรมวิชาการ. 2534 ข. : 1) และการจัดการศึกษา 9 ปี เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม (กรมวิชาการ. 2534 ค. : 1) และเปรียบเทียบคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 จากการวิเคราะห์หลักสูตรได้ดังนี้

ตาราง 6 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี

คุณลักษณะ ของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา	
	6 ปี : พัฒนาการและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม	9 ปี : แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้กับสังคม
1. การพัฒนาตน	คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ
1.1 ความรู้พื้นฐาน	ได้เข้าใจธรรมชาติ	ติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
1.2 สุขภาพแข็งแรง	บำรุงรักษาอนามัยส่วนตนและครอบครัว	เสริมสร้างอนามัยส่วนตนและชุมชน
1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา	วิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ปัญหาตนเองและครอบครัว	วิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา ให้ชุมชน
1.4 ความเสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น อย่างเต็มที่
1.5 มุ่งพัฒนา	รักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

ตาราง 6 (ต่อ)

คุณลักษณะ ของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา	
	6 ปี : พัฒนาดนและรู้ทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคม	9 ปี : แสวงหาแนวทางที่เหมาะสม กับตนในการทำประโยชน์ให้กับสังคม
2. <u>พัฒนาอาชีพ</u>	มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการ ทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมา อาชีพ มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับ ตนเอง มีทักษะในการจัดการ
3. <u>พัฒนาสังคม</u>	เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในชุมชนปฏิบัติในฐานะสมาชิกที่ดี ของบ้านและชุมชน อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชนได้ ภูมิใจในการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิก ที่ดีของชุมชน <u>เสริมสร้าง</u> สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลป และวัฒนธรรมในชุมชน

จากตาราง 6 จะเห็นว่าการกำหนดคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี จะพัฒนาใน 3 คุณลักษณะที่เหมือนกันคือ ในเรื่องของตัวเอง อาชีพ และสังคม เป็นคุณลักษณะที่เสริมต่อเนื่องกันเด็กที่เรียน 9 ปี จะมีคุณลักษณะในรายละเอียดที่ลึกกว่าโดยมุ่งเน้นทำประโยชน์ให้กับชุมชนมากกว่าตัวเอง

2. คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ขั้นพื้นฐานกับที่เรียนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา

2.1 ในทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษามองว่าโดยหลักของการจัดการศึกษาแล้วนักเรียนไม่ว่าจะเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือนักเรียนที่เรียนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา คุณลักษณะของนักเรียนเมื่อจบหลักสูตรไม่น่าจะแตกต่างกัน เนื่องจากใช้หลักสูตรเดียวกัน การจัดการศึกษามีเป้าหมายเดียวกัน เป้าหมายในที่นี้หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานที่ต้องการจะปลูกฝัง (Basic Requirement) ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ได้แก่ พฤติกรรม บุคลิกลักษณะ และเจตคติ ต้องเหมือนกัน แต่วิธีการ (mean) อาจจะแตกต่างกันไปตามสภาพของโรงเรียน ครู อุปกรณ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ และวิธีการจัดการศึกษา (Approach ของสถานศึกษา) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป้าหมาย เป้าหมายจะเหมือนกันแต่วิธีการต่างกัน หากจัดการศึกษา 9 ปี แล้วไม่สามารถสร้างคุณลักษณะพื้นฐานตามที่หลักสูตรต้องการได้ นับว่าเป็นความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงของโครงการ

นอกจากนั้นแล้ว คัดค้านหรือความสง่าผ่าเผยในสังคม เพื่อนักเรียนจบออกไปไม่ว่าจะเป็นสังกัดใดก็เหมือนกัน เพราะเป็นการศึกษาระดับเดียวกับหลักสูตรเดียวกัน

การจัดการศึกษาระดับมัศึกษานั้นหลักสูตรมีลักษณะจบในตัวเอง การจัดการศึกษามุ่งเน้นให้เด็กศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและมีพื้นฐานเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ แม้ว่าเด็กจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน มีภูมิฐานะที่ต่างกันและเข้าศึกษาใน

โรงเรียนที่สังกัดแตกต่างกัน แต่ไม่ใช่นโยบายของการศึกษาที่จะทำให้คนจบสังกัดต่างกัน มีคุณลักษณะต่างกันความเข้าใจว่า เป้าหมายการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษามุ่งเน้น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่เป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน เพื่อการประกอบอาชีพ หรือ เพื่อผลิตคนป้อนเข้าสู่โรงงานนั้นเป็นความเข้าใจที่ผิด แต่เด็ก จบออกมาแล้ว เด็กอยากจะเป็นอะไร แล้วแต่ความต้องการของเด็กเพราะหลักสูตรมุ่งเน้น ให้เด็กรู้จักตนเองพัฒนาตนเองตามศักยภาพความสนใจ เด็กอาจจะไปเรียนต่อ หรือไป ประกอบอาชีพอิสระ หรือไปเข้าสู่ตลาดแรงงานก็แล้วแต่ความต้องการและความพร้อม ของเด็ก

ในระยะแรกคุณลักษณะของเด็กที่จบออกมาอาจจะแตกต่างกันบ้าง โดยเด็กที่จบจาก มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจะมีลักษณะที่เด่นกว่า เนื่องจากมีความได้เปรียบในเรื่องของ

1. ตัวป้อน เด็กที่เข้ามาเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นเด็กที่มีพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความสามารถทางวิชาการที่ดีกว่า สามารถเลือกโรงเรียน ที่มีคุณภาพได้ทั้งในตัวจังหวัด ในกรุงเทพฯ หรือแม้กระทั่งในต่างประเทศ ขณะที่เด็กใน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นเด็กที่ด้อยทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในชนบทห่างไกล และปกติก็จะไม่เรียนต่ออยู่แล้ว แต่รัฐได้ใช้มาตรการต่าง ๆ ไปกระตุ้นคหยอให้มาเรียน ดังนั้น การปลูกฝังคุณลักษณะอะไรกับเด็กที่มีความพร้อมกว่าย่อมเป็นไปได้ง่าย

2. กระบวนการ โรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษามีประสบการณ์ในการ จัดมานานตั้งขึ้นเพื่อมัธยมแท้ ๆ มีความพร้อมมากกว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาส ทางการศึกษาระดับพื้นฐานยังไม่พร้อมในด้าน อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียน การสอน บุคลากร และงบประมาณ เป็นต้น

"คุณลักษณะของเด็กที่จบจาก สปช. หรือจบจากกรมสามัญศึกษา น่าจะแตกต่างกันอยู่บ้างแต่อย่าไปติดมือคตว่า โรงเรียนมัธยมของกรมสามัญศึกษา เท่านั้นจึงจะ เพราะคุณสมบัตินี้ เหล่านี้ได้ไม่จริง" (เอกวิทย์ ณ ถลาง)

"การศึกษาที่เราจัดให้คนรวยคนจนเป้าหมายไม่ต่างกัน แต่วิธีการต่างหากที่จะทำให้มันแตกต่างกัน เพราะเด็กแต่ละคนมันแตกต่างกัน ... คือเราต้องสร้างทัศนคติใหม่แม้แต่ว่าพวกเราก็เป็นนักการศึกษาเวลาเราดูคนบ้านนอก คนชนบทว่ากลุ่มนี้เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มนี้เป็นพวกสติปัญญาต่ำ พื้นฐานการศึกษาไม่ดี จำต้องเวลาจัดการศึกษาก็ควรเป็นอีกรูปแบบหนึ่งคนละอย่างกับเด็กในเมือง ... คือเน้นวิชาการไม่ได้เหมือนเด็กในเมือง นี่คือสายตาค้นทั่ว ๆ ไปมองแบบนี้ผิดทั้งหมด ผิดทั้งสิ้น ถ้าใครมองแบบนี้ต้องสร้างทัศนคติใหม่ ... ความคิดที่ว่าเด็กของสปช. มุ่งเน้นอาชีพหรือเน้นการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ผมหวังว่านักการศึกษาจะไม่คิดอย่างนั้น"

(พนม พงษ์ไพบูลย์)

"หลายคนไม่เข้าใจ ... คิดว่า สปช. จะผลิตเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือไปเป็นลูกจ้างโรงงาน สปช. ไม่ใช่ผลิตเด็กเข้าโรงงาน แต่เด็กออกเป็นอะไรก็แล้วแต่เด็ก ... อยากเรียนต่อก็ไป อยากเข้าตลาดแรงงานก็ไป อยากประกอบอาชีพอิสระก็ทำไป"

(สุธรรม ปิ่นประเสริฐ)

"เป้าหมายเดียวกัน แต่วิธีการจัดรวมทั้ง เครื่องไม้ เครื่องมืออุปกรณ์ในการจัด อาจจะต่างกัน แต่ผลที่เกิดขึ้น พฤติกรรม บุคลิกลักษณะ เจตคติมันต้องเหมือนกัน Basic Requirement พื้นฐานต้องเหมือนกันถ้าเราทำตรงนี้ไม่ได้ ผมว่าล้มเหลว" (สุวัฒน์ เงินเจ้า)

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสเป็นสิ่งที่ดีแน่ ถึงแม้ว่าทั้งกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะบริการกลุ่มเป้าหมายที่คล้ายคลึงกันก็ไม่ควรเกี่ยวกันจัด ไม่ควรพูดว่ากรมใดควรทำ ต้องช่วยกันทำให้ดีที่สุด ให้ผู้ปกครองเห็นภาพอนาคตของการเรียนว่าเรียนแล้วได้อะไร ถ้าเรียนเก่งแล้วมีโอกาสจะเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นไปได้แค่ไหนเพียงใด จะมีโควตาเรียนในระดับอุดมศึกษาอย่างไร ฝ่ายจัดการศึกษาต้องให้สัญญากับผู้ปกครองได้

มีหลายฝ่ายพูดกันมากกว่าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นปริมาณมากจนละเลยด้านคุณภาพ ในเรื่องนี้ต้องเข้าใจว่าประเทศของเราแม้ว่าบางคนจะร่ำรวย แต่รัฐก็เชื่อว่าจะร่ำรวยและในเรื่องงบประมาณยังมีปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่จะต้องเฉลี่ยออกไป โรงเรียนของกรมสามัญศึกษามี 1800 โรง ถ้าจะเพิ่มหรือถ้าโรงเรียนจะทำงาน 2 เท่า ก็คงจะเพิ่มได้ 1800 โรง หรืออาจจะต้องสร้างโรงเรียนเพิ่ม ขณะที่โรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีกลุ่มโรงเรียน 4200 กลุ่ม ถ้าจัดขยายโอกาสเพียงกลุ่มละ 1 โรง ก็จะได้ถึง 4200 โรง ก็นับว่าขยายโอกาสได้มากและรวดเร็ว ซึ่งทำให้หลายฝ่ายมองว่าโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเน้นปริมาณไม่ค่อยคำนึงถึงคุณภาพ ยังไม่พร้อมการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อรับมาครั้งแรกจะรอให้ระบบโรงเรียนพร้อมปรับระบบสมบูรณ์เรียบร้อยเลย คงเป็นไปได้เพราะทำให้ช้า เมื่อเด็กเข้ามาแล้วปีต่อไปโต๊ะเก้าอี้ตัวเล็กไป ห้องเรียนคับแคบไปก็ต้องค่อย ๆ ปรับกันไปในระยะแรก ๆ ก็คงเป็นเช่นนี้ต้องให้เวลากับโรงเรียนอีกสักระยะทุกอย่างคงจะเป็นระบบขึ้น

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ถ้าต้องการคุณภาพแล้วรัฐบาลจะต้องมีกระบวนการที่เป็นคุณภาพที่จะหล่อหลอมพฤติกรรมเด็กใส่เข้าไปจนกว่าเด็กจะจบออกมา ถ้าปริมาณมากคุณภาพจะหย่อน รัฐจะต้องทุ่มงบประมาณในสิ่งที่ควรจะเป็นคือ ต้องมีลักษณะที่ค่อย ๆ ผ่อนถ่ายโรงเรียนประถมให้เข้าสู่มัธยมอย่างจริงจัง ประถมก็ควรจะต้องหยุดอยู่แค่ระดับและขยายลงมาระดับล่าง ส่วนระดับมัธยมจะเป็นกรมสามัญศึกษาหรือกรมใดจัดไม่สำคัญ แต่จะต้องจัดในระบบมัธยมให้ระบบดี ไม่ใช่ไปซ้ำซ้อนอยู่ในประถม ครูประถมครูมัธยมต้องแยกชุดกัน ต้องเพิ่มครู ไม่ควรใช้ครูชุดเดียวกัน อย่างเช่น โรงเรียนสาธิตหรือโรงเรียนราษฎร์ไม่มีปัญหาเพราะครูแยกกันระหว่างอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และระบบบริหารก็แยกกัน

2.2 ในทัศนะของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีความเห็นที่แตกต่างกันโดยผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ปกครอง และกรรมการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คุณลักษณะของนักเรียนไม่ว่าจะเรียนสังกัดใดไม่น่าจะแตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด และกำนัน พัฒนาการ ประธานชุมชน มองว่าคุณลักษณะของเด็กน่าจะแตกต่างกัน

ผู้ปกครองที่มองว่าคุณลักษณะของเด็กที่จบการศึกษาจากทั้ง 2 สังกัดไม่น่าจะแตกต่างกันให้เหตุผลว่า โรงเรียนทั้ง 2 สังกัดใช้หลักสูตรเดียวกัน วิชาบังคับแกน บังคับเลือก เหมือนกันจะแตกต่างกันที่วิชาเลือกเสรี ซึ่งโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเน้นหนักทางอาชีพซึ่งเป็นอาชีพในชุมชน ส่วนโรงเรียนของกรมสามัญศึกษาจะเน้นวิชาการ ดังนั้นนักเรียนที่จบจากกรมสามัญศึกษา อาจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูงกว่า แต่คุณลักษณะที่ไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ไม่น่าจะแตกต่างกัน การที่มีความเห็นเช่นนี้เนื่องจาก โรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบตั้งแต่โรงเรียนเริ่มเปิดดำเนินการว่าเรียนโรงเรียนที่ไหนก็ได้ ใช้หลักสูตรเดียวกันจบเหมือนกัน วุฒิเท่ากันจบแล้วสามารถเรียนต่อก็ได้ เข้าทำงานก็ได้เหมือนกับโรงเรียนมัธยมในเมือง เรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้เปรียบในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่า และใกล้บ้านเดินทางสะดวกกว่า

ผู้ปกครองที่มองว่าคุณลักษณะของนักเรียนทั้ง 2 สังกัด น่าจะแตกต่างกัน โดยนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจะมีคุณลักษณะที่เด่นกว่านักเรียนที่จบจากโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้เหตุผลว่า

- 1) โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา มีความพร้อมกว่า ทั้งในด้านบุคลากร อุปกรณ์งบประมาณ อาคารสถานที่ และการเรียนการสอน เด็กจะได้เรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎี และปฏิบัติ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายกว่า ดังนั้นเด็กที่จบออกมาน่าจะมีการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และเจตคติมากกว่า ตลอดจน ชื่อเสียง ความนิยมเชื่อถือ และการยอมรับในคุณภาพจากผู้ปกครองจะสูงกว่า

2) บรรยากาศในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่เรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาเด็กจะได้พบกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ได้พบกับเพื่อนวัยเดียวกันและสูงขึ้นไป นักเรียนมีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ได้มากกว่าอยู่โรงเรียนเดิมซึ่งย่อมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับนักเรียน เช่น การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ การมีประสบการณ์และโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น มีความกระตือรือร้นเกิดความใฝ่ฝันที่อยากที่จะเรียนต่อให้สูงขึ้นไปอีกเพราะเห็นตัวอย่างจากรุ่นพี่ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันบรรยากาศในโรงเรียนที่มุ่งเน้นด้านวิชาการและมีลักษณะที่เน้นการแข่งขันกันสูงในโรงเรียนจะเพาะให้เด็กมีนิสัยค่อนข้างเห็นแก่ตัว เสียสละน้อย และมีค่านิยมแบบคนเมืองมากกว่านักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทและมีความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ความเห็นแก่ตัวมีน้อยกว่า ศึกษามารยาทเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตนกว่า

3) นักเรียนมีความแตกต่างกันตั้งแต่เริ่มเข้าเรียน กล่าวคือ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาสามารถเลือกหรือคัดเด็กได้เด็กที่เข้าเรียนส่วนใหญ่จะสอบแข่งขันได้ มีความพร้อมทางด้านวิชาการสูง และมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากกว่า รวมทั้งมีความตั้งใจที่จะเรียนต่ออยู่แล้ว ส่วนเด็กในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ฐานะค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่อยู่ในชนบท และไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียนต่อมาก่อน ดังนั้นคุณลักษณะของเด็กที่มีความพร้อมย่อมสามารถปลูกฝังและพัฒนาได้ดีกว่า

4) ผู้ปกครองมีความแตกต่างกัน อาจส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนใหญ่ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการศึกษาดีกว่าผู้ปกครองนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานที่อยู่ในชนบท ทำให้สามารถดูแลเอาใจใส่ แนะนำลูกได้มากกว่า

5) ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน มีประสบการณ์ในการบริหารงานในระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา ดังนั้นการกำกับ ควบคุม นิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จึงยังไม่ค่อยได้ปฏิบัติ ซึ่งอาจส่งผลให้นักเรียนในโครงการมีคุณลักษณะที่ดีน้อยกว่านักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา

6) ศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดที่นิเทศงานในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตรหรือนิเทศหลักสูตร การทำงานทำในลักษณะการบริหารโครงการและประสานงานมากกว่า ซึ่งอาจจะส่งผลให้นักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณลักษณะที่ด้อยกว่าโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา

"มันต่างกันแน่ ครูเขาเก่งกว่า เขาสอนมานาน" (ผู้ปกครองที่เป็นกำนัน)

"เขาเลือกเด็กได้ เขาสอบได้เด็กเก่ง ๆ เด็กไม่เก่งสอบไม่ได้ก็มาเรียน สปช." (ผู้ปกครองที่เป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน)

3. คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 คุณลักษณะที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสาร

คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จากการวิเคราะห์เอกสารมีคุณลักษณะที่สำคัญเรื่องต่อไปนี้

1) ความสามารถในการปรับตัว

จากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น การสื่อสารคมนาคม และคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นนักเรียนจะต้องรู้จักปรับตัวและพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ใด ๆ ก็ได้ในอนาคต ทั้งการปรับตนเองในเรื่องของความรู้สึกริक्तเกี่ยวกับตนเอง และปรับตัวทางสังคมให้เข้ากับแนวโน้มของสังคม ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีดังที่กำหนดไว้ในเป้าหมายการพัฒนาระดับมัธยมศึกษา

"พัฒนาคุณภาพของประชากรให้สามารถปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม มีส่วนร่วมในการสนับสนุน ตลอดจนได้รับผลของการพัฒนาอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น" (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 มปป. : 14)

"ควรเสริมสร้างให้ผู้มีการศึกษาให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัว เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้จบการศึกษาออกไปสามารถดำเนินชีวิตในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการทำงานได้ราบรื่นและประสบผลสำเร็จ" (จิระ หงส์ลลิตารมย์. 2532 : 122)

"การศึกษาควรปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนความคิด และการปฏิบัติได้ทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคม" (โกวิท ประวาลพฤษ์. 2535 : 36)

2) ความสามารถในการตัดสินใจ

ในสภาพที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีนวัตกรรมใหม่ ๆ มากมาย ทางเลือกของชีวิตมีมากขึ้น นักเรียนจะเข้าไปสู่การเสี่ยงในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจมากขึ้น นักเรียนจะต้องเลือกรับแทนที่จะเลือกปฏิเสธหรือยอมรับสิ่งแปลกใหม่ทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไข นักเรียนจะต้องตัดสินใจเลือกรับหรือไม่รับนวัตกรรมหนึ่ง ๆ การที่จะตกลงกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจากสถานการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากหลาย ๆ ทางเลือก นักเรียนจะต้องไตร่ตรองอย่างรอบคอบซึ่งนำหนทางเลือกให้สัมพันธ์กับคุณลักษณะของตัวเอง เพื่อให้ตัดสินใจได้ถูกต้อง

"ครูไม่สามารถคิดแทน ตัดสินใจแทนเด็กได้เพราะครูอยู่ในจุดที่ต่างออกไปจากตัวผู้เรียน ... ดังนั้นการศึกษาจึงต้องเน้นให้นักเรียนรู้จักสร้างความหมายของสิ่งที่มากกว่าทบทวนเขารับมาเองและสามารถประเมิน ตัดสินใจเลือกทำ เลือกปฏิบัติด้วยตัวเอง" (โกวิท ประวาลพฤษ์. 2536 : 37)

3) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม พาณิชยกรรม และวัตถุนิยม แนวโน้มปัญหาต่าง ๆ จึงมีมากขึ้น มีความคับแค้นทางจิตใจ อัจฉาริชา มี ความเครียดสูงมีการโฆษณาชวนเชื่อนำไปสู่การต่อสู้ด้วยเล่ห์กล เกิดวิกฤตการณ์ทาง วัฒนธรรม และปัญหาต่าง ๆ มากมาย การเรียนในอนาคตต้องให้เครื่องมือ อันเป็นวิธีการ สำหรับแก้ปัญหาที่เหมาะสม ถูกต้อง มีเหตุผล แก่นักเรียนเมื่อเผชิญกับปัญหาต้องนำข้อมูล มาใช้วิเคราะห์อย่างรอบคอบ สร้างทางเลือกที่หลากหลายและเลือกทางเลือกที่เหมาะสม อย่างมีเหตุผล

"คนจำนวนมากคิดไปตามแนวทางที่เคยคิดกับมาหรือมองตามที่เห็นอย่างผิวเผิน ... แต่คนที่มียุติธรรมจะพิจารณาด้วยปัญญา คิดเห็นเหตุ เห็นผล" (พระเทพเวที. 2536 : 11)

"การเรียนในอนาคตควรพัฒนาให้เด็กมีการคิดวิเคราะห์มากขึ้น เพราะข้อมูล และการโฆษณาชวนเชื่อมีมาก เด็กต้องสามารถแยกแยะสิ่งที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อ ตนเองจากข้อมูลต่างๆ " (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2533 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Benjamin. 1989 : 8)

"การสร้างคนมีความสำคัญมาก ... ต้องให้เขาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และเลือกทางแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม" (คลังพันธ์ ทรรพนันท์. 2536 : 76)

4. ทักษะพื้นฐานทางอาชีพ

ทักษะพื้นฐานและวุฒิภาวะในการประกอบอาชีพรวมทั้งทักษะการจัดการและ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่กำหนดไว้ในสภาพความสำเร็จของการบริการ หลักสูตรมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษานั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้นหากนักเรียนไม่ สามารถเรียนต่อได้ นักเรียนจะต้องมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่สามารถประกอบ

อาชีพในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ นอกจากนั้นแล้ว ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพและ เจตคติที่ติดองานอาชีพยังเป็นคุณลักษณะที่นายจ้างต้องการให้โรงเรียนเน้นเป็นพิเศษอีกด้วย

"คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือต้องการให้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานประกอบอาชีพ" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 3)

"สิ่งที่นายจ้างอยากจะให้สถานศึกษา เน้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาชีพก็คือการพัฒนาปรับปรุงตนเองของนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ สนใจในวิชาชีพอย่างจริงจัง มีเจตคติต่อการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง ... " (ประมวลเสนาฤทธิ. 2530 : 14)

5. มีนิสัยอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์

นิสัยอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ มีระเบียบวินัย เสียสละไม่เห็นแก่ตัว มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ล้อาง มีมนุษยสัมพันธ์ มีลักษณะผู้นำ สุภาพ เรียบร้อย ประหยัด เชื่อมมั่นในตนเอง คุณลักษณะเหล่านี้เป็น คุณลักษณะที่นายจ้างต้องการ และเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพอิสระรวมทั้งเป็นคุณลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในสภาพที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

"เด็กทุกคนควรถูกปลูกฝังด้วยวิถีใดหรือกิจกรรมใดก็ตามให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและตรงเวลา ความขยันหมั่นเพียร ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประการสำคัญคือเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เด็กที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ แนวโน้มที่จะหางานง่ายคือไปทำงานกับใครใคร่ก็ต้องการตัวไว้ จะประกอบอาชีพส่วนตัวก็รุกหน้ารุ่งเรืองไปด้วยดี" (บรรจง ชูลกุลชาติ. 2533 : 437)

"คุณลักษณะที่นายจ้างต้องการมีหลายลักษณะ เช่น ความอดทน มีวินัย ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ รับผิดชอบ ยอมรับสภาพงาน รอบคอบ สุจริต มีเจตคติที่ถูกต้องต่องาน ตลอดจนคุณสมบัติเสริมด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการปรับตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ บุคลิกดี และมีความเห็นผู้นำเป็นต้น" (ประมวล เสนาฤทธิ. 2530 : 12)

"ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ ได้แก่ ความขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ กล้าตัดสินใจ มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่ชอบอวดมุข มีความรู้รอบตัว สุขภาพแข็งแรง" (สมชาย หลั่งหมอยา. 2531)

6. เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจให้กิจการอุตสาหกรรมภายในประเทศ เพิ่มมากขึ้นทั้งประเภทและจำนวน เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมากมาย ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดปัญหามลพิษของสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในเขตเมืองและเขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่น สภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ นักเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญ เอาใจใส่ อนุรักษ์ ป้องกัน ควบคุมและแก้ไขสิ่งแวดล้อม เพื่อจะใช้ชีวิตอยู่ให้กลมกลืนกับธรรมชาติได้

"การวางแผนพัฒนาสำหรับอนาคตจะมีพื้นฐานบนหลักการที่ว่า การพัฒนาที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้นจึงจะถือว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนแท้จริง" (ลีปปเนท์ เกตุทัต. 2534 : 18)

"ชีวิตปัจจุบันเป็นชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้น สังคมเป็นเมืองมากขึ้น สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เหล่านี้เป็นต้น คนแต่ละคนจำเป็นต้องรู้จักพัฒนาจิตใจของตนให้รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม" (ธรรมรักษ์ การนิเทศ. 2536 : 4)

7. ความอยากหรืออยากเห็น ภารกิจหรือหน้าที่งานการเปลี่ยนแปลงของสังคมและติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ประเทศต่าง ๆ พัฒนาสู่สังคมอุตสาหกรรมและจะก้าวขึ้นไปเป็นสังคมข่าวสาร (Information Society) รวมทั้งประเทศไทยด้วยซึ่งขณะนี้ทั้งสังคมเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และแนวโน้มในทศวรรษหน้าประเทศไทยจะก้าวสู่สังคมข่าวสารอย่างแน่นอน ซึ่งเป็นสังคมที่มีการสร้างสรรค์ทางปัญญาในระดับสูง มุ่งให้ความสำคัญกับการบริโภคข่าวสารมากกว่าบริโภควัตถุ วิทยาการข่าวสารต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย สังคมจะให้การยอมรับ ยกย่อง เชิดชู บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะรอบตัวหรือเป็น "ผู้รอบรู้" (Comprehensivist) คุณลักษณะของนักเรียนที่ควรเสริมคือการเป็นผู้สนใจใฝ่รู้อยู่เสมอ กระจายในความรู้ รู้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวลาอันรวดเร็ว

"เสริมสร้างผู้มีการศึกษาให้สามารถรับรู้ และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วสำหรับสังคมที่กำลังก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ... ผู้ที่จะสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้จึงต้องมีความกระตือรือร้นและสนใจรับรู้และเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ เพื่อก้าวหน้าไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว" (จิรัช หงส์ลดาตมภ์. 2532 : 122)

"สังคมในอนาคตจะเป็น "สังคมแห่งการเรียนรู้" (Learning Society) และบุคคลทั้งหมดจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้" (ประเวศ วะสี. 2535 : 7)

"ครูไม่สามารถให้อะไรที่เพียงพอแก่เด็กได้อีกแล้วในสังคมที่เปลี่ยนแปลง เด็กต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ครูจะให้ได้เพียงเล็กน้อยแต่เด็กต้องตื่นตัวตลอดเวลา การศึกษาที่มีความหมายในสังคมสมัยใหม่ คือการศึกษาที่ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง" (ไพฑูรย์ ลินลาวัณน์. 2532 : 129)

8. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ประเทศไทยจะก้าวสู่ประเทศอุตสาหกรรมได้นั้นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือการพึ่งตนเองของประเทศไทย การพึ่งตนเองนี้หมายถึง การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี นั่นคือการสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อจะได้คิดค้นและดัดแปลงผลงานใหม่ ๆ เพื่อการแข่งขันในตลาดการค้าได้นอกจากนั้นความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะประกอบอาชีพอิสระให้ประสบความสำเร็จอีกด้วย

"การพัฒนาทางการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าเผชิญต่อโอกาสจะส่งเสริมให้คนไทยสามารถเรียนรู้การคาดการณ์ เกี่ยวกับปัญหา และการท้าทายต่ออนาคต" (ลิปปนนท์ เกตุทัต. 2534 : 22)

"ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงความคิดริเริ่มและการมีโลกทัศน์ที่กว้าง เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดี และมีความสามารถในการพลิกเพลงคลี่คลายปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้" (จิระ หงส์ลดาธรมภ์. 2532 : 123)

"การศึกษาและสังคมไทยเน้นการตามอย่างมาก เน้นความเหมือนและการคงรูปแบบเดียวกันทั้งในแง่แนวคิด การกระทำและการจัดการ ยิ่งระบบอุตสาหกรรมนั้นได้เป็นอุตสาหกรรมต่างประเทศ เขายังต้องการให้สังคมไทยเหมือนและตามอย่างกัน เพื่อเขาจะได้ขายสินค้าได้เต็มที่ แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าเราต้องการความเป็นอิสระ เราต้องมีการสร้างสรรค์สู่รูปแบบเช่นนี้จะนำไปสู่การคิดค้น แสวงหา" (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2532 : 128)

9. การมีสุขภาพแข็งแรงและมีมาตรฐานในการดำเนินชีวิต

ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริหาร ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพตามมา เช่นเกิดโรคชนิดใหม่ ๆ ขึ้น ได้แก่ โรคเอดส์ หรือโรคความเครียด โรคจิต-ประสาท มลภาวะจากควันทพิษ อากาศเสีย น้ำอาหารเป็นพิษ เป็นต้น ในช่วงทศวรรษหน้า

การพัฒนาเยาวชนให้รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องจำเป็นมากเพื่อว่าจะสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างยืนยาวและทำงานได้อย่างมีคุณภาพนอกจากนั้นการมีสุขภาพที่แข็งแรงยังเป็นที่ต้องการของนายจ้างและเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระให้ประสบผลสำเร็จอีกด้วย

“ยกระดับสุขภาพอนามัยของประชาชนให้ดีขึ้นถ้วนหน้าในช่วงทศวรรษหน้าและพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนบท” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ม.ป.ป. : 15,20)

“ในช่วงทศวรรษหน้าการรักษาสุขภาพร่างกายเป็นเรื่องจำเป็นมาก เพราะแรงงานจะมีค่อนข้างมากให้เลือก (Over Supply) ในขณะที่สถานประกอบการยังเติบโตไม่พอที่จะให้ทุกคนมีงานทำได้หมด การเลือกผู้ที่ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์และรู้จักดูแลตนเองได้ตามสมควรจะเป็นข้อพิจารณาข้อหนึ่ง” (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2533 : 323)

3.2 คุณลักษณะที่คาดหวังในทัศนะผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา มีคุณลักษณะที่สำคัญเร่งด่วนที่ควรปลูกฝังตามลำดับดังนี้

1. ความคิดวิจรรณาณ

ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกำลังจะเปลี่ยนเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม หรือบริโภคนิยมเช่นทุกวันนี้ เยาวชนเป็นเหยื่อของการโฆษณา เป็นเหยื่อของการฉ้อฉลของนายทุนที่เป็นฝ่ายเอาเปรียบ คุณลักษณะที่เป็นพื้นฐานประจำตัวนักเรียนที่สำคัญ คือ นักเรียนจะต้องมีวิจรรณาณมองอะไรแล้วคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง ไม่ด่วนตัดสินใจ เชื่ออะไรง่าย ๆ ต้องใช้พิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบ ถือหลักกาลามสูตร ต้องรู้ว่าข้อมูลกับความเห็นแตกต่างกัน เหตุผลกับการพูดหว่านล้อมแตกต่างกัน ข้ออนุมานกับ

ความจริงแตกต่างกันต้องมีปัญญาที่จะแยกได้ และรู้ว่าเหตุผลไหนหนักแน่นเหตุผลไหนไม่หนักแน่น ข้อสรุปใดน่าจะเป็นไปได้ ข้อสรุปใดไม่น่าจะเป็นไปได้ โดยต้องยึดข้อมูลเป็นสำคัญ เชื่อในข้อมูลที่มีเหตุผลเพียงพอ ที่แล้วมาเขาลองผิดลองถูก ถูกล่อให้ขายที่ดินแล้ว ถูกล่อให้ไปซื้อรถยนต์ ขายที่ดินไปแล้วทิ้งนาไปอยู่ห้องแถวกลับจนกว่าเดิมอีก ขณะนั้นอะไรถูกอะไรผิดไม่ค่อยจะยับยั้งชั่งใจ หม่อมสาวที่ทำงานตามโรงงานติดแอดส์กันมากมาย การตัดสินใจเป็นโศกณิ การส่งลูกไปขายตัวล้วนเป็นเรื่องที่ขาดความคิดพิจารณาทั้งนั้น

นักเรียนเรียนจบการศึกษาระดับพื้นฐาน 9 ปี ต้องมีคุณลักษณะข้อนี้ ความคิดพิจารณาจะเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น การมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ เป็นต้น เพราะถ้าเขาคิดได้คุณลักษณะอื่น ๆ ก็จะตามมา จะทำอะไร จะพูดอะไร ถ้ามีความคิดพิจารณา ย่อมทำให้เกิดสติได้

"จบ 9 ปีต้องมีวิचारณาณไม่เชื่อใครง่าย ๆ ถือหลักกาลามสูตร ... ต้องเชื่ออย่างหลักแหลม บนเหตุผลที่เพียงพอ รู้จักประสานข้อมูลให้ดีเพียงพอ เป็นปัญหาทุกระดับจนถึงระดับปกครองประเทศ แต่ถ้าไม่ช่วยกันเพาะตั้งแต่รุ่นเยาว์แล้วจะลำบาก"

(เอกวิทย์ ณ ถลาง)

"ต้องให้เขารู้จักคิดได้ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ สิ่งต่าง ๆ ได้เพราะว่าในสังคมสมัยใหม่ เป็นสังคมที่ทุกอย่างมันโหมมากอย่างมาก เพราะฉะนั้นเขาจะต้องรู้จักมองอะไรในลักษณะที่ไม่ใช่มองบ๊ีบเชื่อบ๊ีบ รับมาทันที แต่ควรจะต้องคิดได้ไตร่ตรองได้คิดอย่างมีวิچارณาณ" (ไพฑูรย์ ลินลารัตน์)

"ไมเคิล แจ็กสัน เอาบัตรมาขายสองพันเราซื้อกันเราเคยคิดไหมเราคือใครเด็กคิดไหมเราควรซื้อไหม ... เขาแต่งตัวอย่างนั้นอย่างนี้เราไม่แต่งได้ไหม"

(พะชนอม แก้วกำเนิด)

2. การใฝ่รู้ทางวิชาการ

ในยุคของข้อมูลข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายและเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางประกอบกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศจะก้าวไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและทัดเทียมนานาอารยประเทศได้ประชาชนจะต้องมีนิสัยรักการอ่าน ตื่นตัว รอบรู้ และก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการใหม่ ๆ ปัจจุบันนิสัยรักการอ่านของเยาวชนน้อยมาก ในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของนักเรียน ให้มีความกระตือรือร้นและมีความรู้สึกที่ตัวเองต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ทำงานหรือเรียนต้องทำอย่างจริงจัง รื้ออะไรให้รื้อรอบและลึกซึ้ง เพื่อจะได้เป็นคนที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและได้เข้าใจกระบวนการและเรื่องราวของสังคม เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

“เด็กควรมีคุณลักษณะกระหายที่จะเรียนรู้ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ
ข่าวเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลง ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ” (สมชัย วุทธิปริษา)

“คุณลักษณะที่ควรปลูกฝังคือ การไม่หยุดนิ่งแสวงหาความรู้อยู่เสมอ”
(ศรีสมร พุ่มสะอาด)

“พื้นฐานข้อหนึ่งที่สำคัญคือ ความสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและ
พื้นฐานในเรื่องทัศนคติในเรื่องของการเรียนรู้ที่ดี ที่สำคัญต้องทำให้คนเป็นคนที่ใฝ่รู้ แสวงหา
ความรู้อยู่เสมอ และให้เขามีความรู้สึกว่าเขาต้องเรียนรู้” (พนม พงษ์ไพบูลย์)

3. เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทั่วโลกให้ความสนใจ แม้ประเทศไทยเองในเขตเมืองและเขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่นก็ประสบกับปัญหามลภาวะมากมาย การจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ให้รู้ว่ามีมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติต้องพึ่งธรรมชาติ ต้องตระหนักใน

ปัญหาและไม่ทำลายธรรมชาติ รวมทั้งไม่ทำลายวัฒนธรรม หรือชุมชนของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีนิสัยรักธรรมชาติ รักษา ปกป้อง อนุรักษ์ เสริมสร้างสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด

"เรื่องสิ่งแวดล้อมนี้สำคัญ คือการศึกษา นอกจากจะทำให้ตนเองเจริญงอกงามแล้วจำต้องคิดถึงผู้อื่น ต้องคิดถึงสังคม และคิดถึงสังคมก็คือสภาวะแวดล้อมที่อยู่รอบตัวต้องพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ให้ดีตามตัวเขาไปด้วย ไม่ใช่เอาตัวรอดตามลำพัง" (พนม พงษ์ไพบูลย์)

"รู้จักสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางวัฒนธรรม ... ให้รู้ว่าคนเราเกิดมาเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ต้องไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่ทำลายวัฒนธรรม หรือชุมชนของตนเอง เรื่องนี้ลึกซึ้งถ้าไม่ตั้งฐานตอนนี้แล้วจะตั้งฐานตอนไหน" (เอกวิทย์ ฅ กลาง)

4. การรู้จักตนเอง

การจัดการศึกษา 9 ปี ต้องสร้างพื้นฐานให้นักเรียน คือพัฒนาตัวเองให้ได้ระดับหนึ่ง แล้วให้นักเรียนพัฒนาตัวเองต่อไปอีกระดับหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่นักเรียนจะพัฒนาตนเองได้นั้นนักเรียนจะต้องรู้จักตนเอง รู้จักสิ่งแวดล้อม รู้จักสภาพเศรษฐกิจสังคมของตนเอง แล้ววิเคราะห์ว่า สภาพของตนเองฐานะเป็นอย่างไร มีข้อจำกัดมีสติปัญญา ระดับนี้ เรียนวิชานี้เก่งเรียนวิชานั้นอ่อน สภาพเศรษฐกิจของชุมชนตัวเองเป็นอย่างไร ตัวเองควรจะทำตัวอย่างไร ควรประกอบอาชีพอะไรนักเรียนจะต้องมองตัวเองให้มากจึงจะสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้และอยู่อย่างมีความสุข หากนักเรียนมองตัวเองไม่ออก ไม่รู้ว่าตัวเองเก่งอะไร เรียนวิชาอะไรก็ไม่เก่งสู้คนอื่นเขาไม่ได้ นักเรียนค้นหาตัวเองไม่พบจะเริ่มคุณครูตัวเองรู้สึกว่าคุณเองมีปมด้อย

ธรรมชาติของเด็กที่เรียนระดับนี้เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มมีวุฒิภาวะสูงขึ้น เป็นวัยที่กำลังแสวงหา เป็นระยะฟอร์มตัวว่าจะตัดสินใจอะไรกับชีวิต และหลักการของหลักสูตรก็มุ่งให้นักเรียนรู้จักตนเองให้มองว่าตนเองถนัดอะไร คนทุกคนที่เกิดมานั้น มีอะไรที่เป็นเลิศ

อยู่แล้ว อะไรดีเลิศ อะไรไม่ดี อะไรปานกลางนักเรียนต้องค้นให้พบ ต้องถูกสำรวจ ต้องถูกท้าทาย ถึงจะรู้จักตัวเอง ดังคำกล่าวที่ว่า "You don't know how high you are until you are called to rise" เราไม่รู้ว่าเราสูงต่ำแค่ไหนจนกระทั่งเราถูกท้าทาย (เอกวิทย์ ณ ถกลาง) ในสภาพจริง ๆ เด็กไม่รู้จักตัวเอง ไม่ได้เรียนรู้ชีวิตจริง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตัวเองเป็นอย่างไรเด็กไม่รู้เรื่อง หากจัดระบบการแนะแนวในโรงเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนขยายโอกาส ให้รู้แนวทางการพัฒนาชีวิตของตัวเองแล้วให้นักเรียนมีอาชีพในชุมชนอยู่กับพ่อแม่โดยไม่ต้องทิ้งถิ่นฐาน

"ธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่แสวงหาและหลักการของหลักสูตรการเรียนการสอนก็มุ่งให้เขารู้จักตนเอง และให้มองว่าเขาจะทำอะไรเขาถึงจะไปทำงานที่ชอบได้ ผมว่าเด็กยุคใหม่ควรมีอุดมการณ์เป็นของตนเอง แต่ไม่ใช่ยึดตัวเองเป็นใหญ่" (สุวัฒน์ เงินกล้า)

"จริง ๆ เด็กไม่ได้เรียนรู้ชีวิตจริงเลย ... เด็กเรียนไปแล้วนี้ผมถามเด็กสงขลาว่าทะเลสาบสงขลาที่ป่าเปรมมาสร้างท่าเรือน้ำลิกนี้มันมีผลต่อวิถีชีวิตของชาวสงขลาอย่างไร เด็กตอบไม่ได้บางคนยังไม่รู้เลยว่าท่าเรือน้ำลิกอยู่ตรงไหน" (พะยอม แก้วกำเนิด)

5. คุณลักษณะที่ใช้ในการดำรงชีวิต

การขยายโอกาสทางการศึกษาต้องสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นพื้นฐานให้เขาสามารถเอาไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตภายหลังที่เขาจบการศึกษาออกไปดังนี้

5.1 พื้นฐานทางอาชีพ การขยายโอกาสของการศึกษาต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับชีวิตจริง ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน นั่นคือต้องให้มีพื้นฐานทางอาชีพที่ประกอบด้วย มีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน มีความรู้ในกระบวนการทำงาน การวางแผนงาน การปรับปรุงงาน มีทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีทัศนคติที่ต่อสัมพันธ์ทุกชนิด ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และถ้าเป็นไปได้ควรมีพื้นฐานอาชีพในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่นักเรียนคาดการณ์ซึ่งเป็นอาชีพ

ในชุมชนของตัวเอง โดยทางโรงเรียนควรมีข้อมูลเกี่ยวกับ Careers education และมีวิชาเลือกที่สามารถพัฒนาความถนัดและความสนใจของนักเรียนได้

5.2 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในชีวิตจริงคนเราต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องช่วยกันแก้ปัญหาในงานที่เผชิญอยู่ ต้องช่วยกันแก้ปัญหาของสังคมรวมทั้งต้องรู้จักปกป้องรักษาสិทธิพลตนเองในสิ่งที่ควรจะได้ บนสิทธิพื้นฐานของความเป็นธรรม การจะแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นปัญหาของตัวเอง ปัญหาของสังคมก็ไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ เช่น กรรมการ ชาวนา หรือโสภณรัฐจักรรวมตัวกันภายใต้ความยุติธรรมของกฎหมาย

5.3 ทักษะในการสื่อสาร ในสภาพสังคมข้อมูลข่าวสารนักเรียนควรมีความสามารถในการพูด อ่าน เขียน และมีนิสัยรักการอ่านตลอดจนมีความรู้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย เพื่อรองรับการทำงานและการเป็นสมาชิกของสังคมที่ต้องมีการสื่อสารกันมากขึ้น

5.4 ความสามารถในการแก้ปัญหา แนวโน้มคนจะมีความเครียดมากขึ้น เพราะต้องทำงานซ้ำซากจำเจ และต้องแข่งขันกัน ปัญหาต่าง ๆ มีมากขึ้น นักเรียนจะต้องรู้วิธีหรือมีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ต้องหาทางออกได้เมื่อมีปัญหา รู้จักเอาธรรมะเข้าข่มใจ

5.5 ความสามารถในการปรับตัว สังคมในอนาคตมีแนวโน้มยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คนจะอยู่ในสังคมได้อย่างดีต้องมีความสามารถในการปรับตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งระบบการศึกษาจะต้องสร้างพื้นฐานให้กับนักเรียน ทั้งในเรื่องความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้เป็นพื้นฐานสำหรับนักเรียนในการปรับตัวเมื่อจบจากการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของลักษณะนิสัย เช่น ในเรื่องมิติของเวลาที่ตรงเวลา รู้คุณค่าของเวลาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพราะเป็นยุคของอุตสาหกรรมเครื่องจักร เครื่องยนต์ ที่ต้องเสียงหรือต้องการความแม่นยำถูกต้อง ประณีตมากขึ้น

5.6 มิดคธธรรม สังคมอุตสาหกรรม มักจะมีแนวโน้มที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น เช่น การเป็นสังคมบริโภคนิยม การเห็นแก่ตัว ครอบครัวแตกแยก ยกย่อง ชมเชยคนร่ำรวยแม้จะได้มาโดยมิชอบก็ตาม มนุษย์ถูกทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ อย่างจนขาดความเชื่อมั่นตนเอง พึ่งตนเองไม่ได้ ประเทศอาจขาดเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสังคม ขาดศักดิ์ศรีต้องพึ่งประเทศอื่น ดังนั้นภาพนักเรียนที่ต้องการคือ จะต้องปลูกฝังการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัย ยยัน ประหยัด อดทน และความซื่อสัตย์ เพื่อที่จะถ่วงดุลย์สภาพปัญหาของสังคมเอาไว้

"ต้องเคร่งครัดในเรื่องมิติของเวลาในสังคมอุตสาหกรรมต้องใช้เครื่องจักร ต้องรู้คุณค่าของเวลาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สมัยก่อนเรานัดเจอกันสาย ๆ หรือกลางวัน ๆ สมัยนี้ต้องนัด 12.00 น. เพราะสังคมเราซับซ้อนยิ่งขึ้น"
(พจน์ ละเพียรชัย)

"นักเรียนจะต้องเป็นคนดี (Manhood) มิดคธธรรม เช่นความซื่อสัตย์ เสียสละ ... และเมื่อนักเรียนมีปัญหา นักเรียนจะต้องหาทางออกได้รู้จักเอาธรรมะเข้ามาช่วย" (สมชัย วุทธิปริชา)

6. มีความรู้ในเรื่องของชุมชน ประเทศ และโลก

สังคมปัจจุบันมีความหลากหลายและมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมสูง นักเรียนต้องมีทัศนะกว้างขวาง ต้องเข้าใจ กลไกและกระบวนการของสังคม เรื่องราวและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก

"การศึกษาทั่วโลกแปลกแยกคนออกจากถิ่นกำเนิดของตัวเอง ผู้เรียนไม่รู้จักรัสนธรรมถิ่นกำเนิดของตัวเอง ไม่ภูมิใจในชุมชน ในที่สุดก็ตัดสินใจผิดพลาดทำตาม ๆ กันไป ในสภาพจริง ๆ นักเรียนไม่ได้เรียนรู้สภาพชีวิตจริงในชุมชน แม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการจะได้นำหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาในโรงเรียน แต่ก็ยังไม่บรรลุผลสำเร็จ สำหรับ

ในระดับประเทศและโลกนักเรียนควรจะได้รับความรู้และตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งของไทยและของโลก และมีทักษะกว้างไกลพอจะมองเห็นภาพรวมของปัญหาทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง" (เอกวิทย์ ณ ถลาง)

"เราต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของสังคมที่มันมีอยู่ เช่น movement ทั้งหลายที่มีอยู่เราต้องรู้ ... ต้องรู้ว่าสังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก เราต้องได้รับข้อมูลนี้ด้วย ข้อมูลโลกในระดับหนึ่งผมเชื่อว่าเรียนได้" (ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

"ควรมีความรู้และตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของไทย และของโลก ควรมีทักษะกว้างไกลพอจะมองเห็นภาพรวมของปัญหาระดับประเทศและระดับโลกได้" (พจน์ สะเพียรชัย)

3.3 คุณลักษณะที่คาดหวังในทักษะของผู้ปกครอง

คุณลักษณะที่คาดหวังที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในทักษะของผู้ปกครอง มีคุณลักษณะที่สำคัญเร่งด่วนที่ควรปลูกฝังตามลำดับดังนี้

1. ความอยากรู้อยากเห็น

นักเรียนที่เรียนจบ 9 ปีควรมีความอยากรู้อยากเห็น ได้แก่ การกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ สนใจความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่โดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ชอบสนทนาเกี่ยวกับผู้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ ด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ ชอบค้นคว้าหาหนังสืออ่านเพิ่มพูนความรู้ประจำ มุ่งพัฒนาตนเองไม่หยุดนิ่ง

2. ความสามารถในการปรับตัว

เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในหมู่บ้าน เช่น โทรทัศน์ เงินด่วน เอทีเอ็ม หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า วีดีโอ เครื่องซักผ้า เป็นต้น นักเรียนจะต้องปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ นี้ได้ต้องสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง รู้จักอ่านคู่มือการใช้ และแนะนำคนในครอบครัวได้ นอกจากนั้นแล้วนักเรียนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมได้ และมีความมั่นใจในตัวเอง

3. พึ่งตนเองได้

การพึ่งตนเองได้นี้ หมายถึง การเลี้ยงตัวเองได้เมื่อจบการศึกษาแล้ว และเมื่อมีครอบครัวก็ต้องสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ โดยไม่ต้องกลับมาขอความช่วยเหลือหรือมาพึ่งพ่อแม่อีกทั้งในด้าน การเงิน การงาน และภาวะครอบครัว คือต้องไม่ทำให้พ่อแม่ห่วงสามารถเอาตัวรอดได้

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

นักเรียนต้องรู้จักแก้ปัญหาทั้งปัญหาส่วนตัวที่เกี่ยวกับการเรียน และไม่เกี่ยวกับการเรียน รวมทั้งมีส่วนร่วมแก้ปัญหาในชุมชน โดยนักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ทางเลือก และเลือกแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ไม่คว่นตัดสินใจหรือแก้ปัญหาตาม ๆ กันไป

5. กล้าคิด กล้าตัดสินใจ

ในชีวิตจริงทุกคนต้องตัดสินใจทุกวันตั้งแต่เรื่องส่วนตัว การใช้จ่ายเงิน การแต่งงาน การเดินทาง จนกระทั่งการประกอบอาชีพ เป็นต้น การตัดสินใจที่ถูกต้อก็จะต้องก่อให้เกิดความสุขทั้งตัวเองและครอบครัว การตัดสินใจที่ผิดพลาดย่อมเดือดร้อนเสียหายทั้งตนเองและผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะวัยรุ่นปัจจุบันมักจะว่าความค่นตัดสินใจ ไม่ค่อยคิดชอบทำตามเพื่อนมีโอกาสตัดสินใจผิดได้ง่าย การหนีโรงเรียน การติดยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ ล้วนเป็นเรื่องของการตัดสินใจผิดทั้งสิ้น โรงเรียนควรจะต้องฝึกให้นักเรียนตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจนเป็นนิสัย

6. มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางอาชีพ

นักเรียนควรมีพื้นฐานความรู้ทางด้านวิชาการที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ เช่น การคิดคำนวณในชีวิตประจำวัน การสื่อสารระหว่างกัน การคงสภาพ การอ่านออกเขียนได้ เป็นต้น และควรมีทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ พื้นฐานทางช่าง พื้นฐานทางเกษตร หรือพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตและบริการ เป็นต้น รวมทั้งควรมีทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ เช่น ไม่เลือกงาน ไม่ดูถูกงานที่ให้กำลัง ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ตั้งใจทำงาน สนุกเพลิดเพลินกับการทำงาน เป็นต้น

7. มีนิสัยในการทำงานที่ดี

นิสัยในการทำงานที่ดี ได้แก่ มีมารยาทอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ รู้จัก
เด็กรู้จักผู้ใหญ่ แต่งกายรู้จักกาลเทศะ รักความสะอาด บริโภคให้เหมาะสมกับฐานะ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เสียสละ มีความสามัคคีไม่อิจฉากัน ขยัน ประหยัด อดทน
มีวินัย ตรงเวลา มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปฏิบัติตามกฎหมาย
เคารพในสิทธิของผู้อื่นตามกฎหมาย ความเป็นประชาธิปไตย รู้จักเป็นผู้นำ-ผู้ตาม

8. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นักเรียนต้องเข้าใจว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องสนใจ และ
เห็นคุณค่าของทรัพยากร ทุนธอม ใช้อย่างประหยัด และช่วยกันดูแลปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่โรงเรียนไม่ควรขีดเขียนตามโต๊ะ ตามห้องน้ำ กิ่งขยะให้เป็น
ที่บ้าน ใช้น้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัด เป็นต้น ที่สาธารณะ ไม่โยนขยะลงแม่น้ำลำคลอง
ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ เช่น ตู้โทรศัพท์ ป้ายจราจร ป้ายรถเมล์ เป็นต้น

9. ภูมิใจในความเป็นไทย

ปัจจุบันความรักชาติหรือความภูมิใจในความเป็นไทยของเยาวชนมีน้อยลง
มักจะนิยมชื่นชมและรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติโดยเฉพาะทางตะวันตกมาเป็นส่วนมาก
โรงเรียนควรจะได้มีการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักและเห็นคุณค่าของศิลปะ ประเพณี
วัฒนธรรมไทย รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจที่เกิดเป็นคนไทย
ตลอดจนเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์

10. มีคุณธรรมจริยธรรม

สภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป นิสัยที่ดี ๆ และความเป็นอยู่อย่างคนไทยที่ยึด
มั่นในคุณธรรมจริยธรรมกำลังจะถูกกลืนเลย การศึกษาพื้นฐาน 9 ปีจะต้องพัฒนาให้นักเรียน
เป็นคนดีมีคุณธรรมตามหลักศาสนา ได้แก่ การเคารพบิดามารดา ผู้อาวุโส ครู อาจารย์
มีความกตัญญู หลีกเลียงสิ่งมอมเมาและสิ่งเสพติด มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขันติ
พรหมวิหาร 4 และเคร่งครัดในศีล 5

3.4 คุณลักษณะที่คาดหวังจากการวิเคราะห์หลักสูตร

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและศึกษาต่อ เป็นการศึกษาทั่วไปที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี โดยให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกตัดสินใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และมีชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

ในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรี ซึ่งแบ่งเป็น กลุ่มวิชาต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาคุณภาพ กลุ่มวิชาการงานและอาชีพและกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้และกิจกรรมอิสระของผู้เรียน หลักสูตรมีความคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ ดังนี้

1) คุณลักษณะที่ปรากฏในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งปลูกฝังให้ผู้อยู่เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
 6. มีทัศนคติที่ต่อลัทธิมาซิฟทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
 7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบลัทธิมาซิฟ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
 8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน
- 2) คุณลักษณะที่ปรากฏในแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
- การจัดการศึกษาตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 จะถือว่าประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อนักเรียนมีพัฒนาการครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้
1. สามารถสื่อความด้วยการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน อย่างมีวิจารณ์ญาณ
 2. สามารถคิดคำนวณ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเลขที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
 3. สามารถคาดหมายการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งแวดล้อม และปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
 4. รักษาสุขภาพทั้งด้านกายและใจของตนเพิ่มพูนอนามัยชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 5. มีค่านิยมในการเสียสละไม่เอาเปรียบผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความยินดี
 6. สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบทั้งที่เกี่ยวกับงานอาชีพและการพัฒนาสังคม
 7. แสวงหาแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ให้ได้ผลงานดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ รวมทั้งการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา
 8. มีค่านิยมในการประกอบอาชีพสุจริตปรับปรุงอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

9. สามารถปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นิยมการทำงานร่วมกัน

10. ปฏิบัติหน้าที่ของตน ต่อบ้าน ชุมชน ประเทศชาติ ตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและชื่นชมในความเป็นไทย

11. นำารุ้รักษาทฤษฎีการ คาศนา ศิลปะและวัฒนธรรม ด้วยการใช้ประโยชน์ อย่างคุ้มค่าและสร้างเสริมภูมิปัญญาไทย

สรุปคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนจากการวิเคราะห์หลักสูตรในข้อ 1) และข้อ 2) ได้เป็น 3 คุณลักษณะดังนี้

1. คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง ได้แก่

1.1 ความรู้พื้นฐาน

มีความรู้และทักษะพื้นฐานในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ สามารถสื่อความหมายด้วยการอ่าน ฟัง พูด และเขียน อย่างมีวิจารณญาณ

1.2 สุขภาพแข็งแรง

สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเอง และชุมชน

1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

มีความสามารถในการคิดคำนวณและแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวเลขในชีวิตประจำวันและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ

1.4 ความเสียสละ

มีค่านิยมในการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

1.5 มุ่งพัฒนา

มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

2. คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ

2.1 มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด

2.2 มีนิสัยรักการทำงาน

2.3 มีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจ

ของตนเอง

2.4 มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ

2.5 มีความสามารถในการจัดการ

2.6 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม

3.1 เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน และสามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

3.2 ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน

3.3 อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ค่าสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

3.5 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

สังเคราะห์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน จากการวิเคราะห์เอกสาร จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จากความเห็นของผู้ปกครอง และจากการวิเคราะห์หลักสูตรได้ดังนี้

1) ความคิดวิจารณ์

ในสภาพที่สังคมวัตถุเจริญรุดหน้าอย่างรีบเร่ง เยาวชนเป็นเหยื่อของวัตถุนิยม การโฆษณา การฉ้อฉลของนายทุนที่เอาเปรียบ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารเพิ่มปริมาณมากขึ้น และแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งข่าวจริง ข่าวเท็จ ข่าวลือ นักเรียนนอกจากจำเป็นจะต้องสื่อความหมายด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างมีวิจารณญาณแล้ว จะต้องคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วย คือต้องพิจารณาปัญหาหรือข้อโต้แย้งต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อน

ตัดสินใจ ไม่ใช่อะไรง่าย ๆ ต้องสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างความเชื่อ ความจริง และความคิดเห็น ข้ออนุมานกับความจริงแตกต่าง ไม่สรุปเกิดความจริง รู้ว่าเหตุผลใดหนักแน่น เหตุผลไม่หนักแน่น ข้อสรุปใดน่าจะเป็นไปได้ ข้อสรุปใดไม่น่าจะเป็นไปได้ในขอบเขตของข้อมูล

2) ความอยากรู้อยากเห็น

ความอยากรู้อยากเห็นเป็นลักษณะมุ่งพัฒนาที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนระดับหนึ่ง เพื่อจะเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวไปใช้ในชีวิตจริงในสภาพสังคมข้อมูลข่าวสาร บุคคลจะต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและมีทักษะรอบตัวหรือเป็นผู้รอบรู้ ที่มุ่งบริโภคข่าวสารมากกว่าบริโภควัตถุ ฝ่ายจัดการศึกษาควรจะได้ส่งเสริมพัฒนา ความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของนักเรียน ให้มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้อยู่เสมอด้วยการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลข้อเท็จจริง ข่าวสาร ติดตามความก้าวหน้าอยู่เสมอ ตลอดจนสนใจในการอ่าน การดู การพูดคุยสนทนา จัดบันทึก วิเคราะห์วิจารณ์ข่าวสารข้อมูลเพื่อจะได้เป็นคนทันสมัย เกาะติดสถานการณ์ต่าง ๆ และนำข้อความรู้นั้นไปพัฒนาปรับปรุงตนเองและงานให้ดีขึ้น

3) เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ชีวิตปัจจุบันเป็นชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้น สังคมชนบทกลายเป็นเมืองมากขึ้น สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงจนเป็นปัญหาวิกฤตระดับโลกที่ทุกประเทศให้ความสนใจ และประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาหลายมาทยตลอดจนปัญหาการขาดแคลนน้ำ การจัดการศึกษาควรมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักใน ความสำคัญ เอาใจใส่ อนุรักษ์ ป้องกัน ควบคุม แก้ไขสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างประหยัด เพื่อจะได้ใช้ชีวิตอยู่ให้กลมกลืนกับธรรมชาติได้

4) การปรับตัว

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการนำรูปแบบการพัฒนา แบบตะวันตกเข้ามา มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น การสื่อสารคมนาคม และคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ในการจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องเตรียมเยาวชนให้มีความสามารถปรับตัวให้พร้อมที่จะเผชิญกับความ

ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งปรับตนเองในเรื่องความรู้สำนึก และมีความมั่นใจตัวเอง

5) ความสามารถในการแก้ปัญหา

แนวโน้มของสังคมในอนาคตบุคคลจะมีความเครียดมากขึ้น เพราะระบบอุตสาหกรรมบุคคลต้องทำงานซ้ำซากจำเจ และต้องแข่งขันกัน และแนวโน้มปัญหาต่าง ๆ จะมามากขึ้น การโฆษณาชวนเชื่อ การเอาเปรียบฉ้อฉลด้วยวิธีต่าง ๆ มามากขึ้น บุคคลต้องสามารถแก้ปัญหาได้เมื่อเผชิญกับปัญหา โดยจะต้องรู้วิธีการหรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบด้วยเหตุด้วยผล ไม่ด่วนตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาตาม ๆ กันไป ทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาในชุมชน

6) ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพราะเด็กส่วนใหญ่อาจจะไม่สามารถเรียนต่อได้อีก จึงควรมีความรู้พื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพ รู้กระบวนการจัดการ การวางแผน การปรับปรุงงาน และมีทักษะพื้นฐานในการทำงานในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของนักเรียน

7) ความมีวินัยในตนเอง

สังคมอุตสาหกรรมต้องการคนมีระเบียบวินัย มากขึ้น เนื่องจากการทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีความซับซ้อน ต้องการความรวดเร็ว ความถูกต้อง แม่นยำสูงต้องการบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ทำงานเต็มความสามารถ ตรงต่อเวลา เชื่อมั่นในตัวเองไม่โลเลตั้งใจทำงาน ขยัน อดทน สู้งาน มีความเป็นผู้นำ มีเหตุมีผล ไม่ทำลายผู้อื่น และมีความซื่อสัตย์ปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

8) ความเสียสละ

สังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมมักจะมีแนวโน้มที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น เช่น การอิจฉากัน การเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบซึ่งกันและกันเพราะมุ่งแต่แข่งขันกันในเรื่องวัตถุนิยม

การศึกษาต้องผลิตเยาวชนที่มีความเฉลียวฉลาด ลดความเห็นแก่ตัวช่วยเหลือสังคม ทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และวัตถุสิ่งของ ด้วยการไม่เอาเปรียบ การเห็นใจผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และอดทนเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างเป็นสุข

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะทั้ง 8 ข้อนี้ เป็นคุณลักษณะที่มุ่งพัฒนาตัวผู้เรียนเองใน ด้านการพัฒนาความคิด การปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแก้ปัญหา และความมีวินัยในตนเอง มุ่งพัฒนาอาชีพในเรื่องความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และมุ่งพัฒนาสังคมในเรื่อง เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความเฉลียวฉลาด ซึ่งจะ เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายทั้งตัวนักเรียนเอง ครอบครัว และชุมชน

4. เกณฑ์ที่คาดหวังในแต่ละคุณลักษณะ

เกณฑ์ที่คาดหวังในแต่ละคุณลักษณะ เป็นระดับของร้อยละที่น่าพอใจซึ่งกำหนดโดย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ปกครอง หลักสูตร และจากการวิเคราะห์เอกสารได้ดังนี้

4.1 เกณฑ์จากการวิเคราะห์เอกสาร

จากเกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในคู่มือการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ระดับที่น่าพึงพอใจ ร้อยละ 80 (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 ข : 109)

4.2 เกณฑ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษากำหนดเกณฑ์ที่คาดหวังในแต่ละคุณลักษณะร้อยละ 100 7 คน ร้อยละ 75 1 คน ร้อยละ 80 1 คน และไม่ตอบ 1 คน เนื่องจาก ข้อมูลมีน้อย และการแจกแจงเบ้มากจึงใช้ค่ามัธยฐาน (Median) เป็นหลักในการหา เกณฑ์ที่คาดหวังครั้งนี้ คือ นักเรียนควรบรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร้อยละ 100 โดย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาให้เหตุผลว่า การจัดการศึกษาเป็นเรื่องอุดมคติคนจัดการศึกษา ต้องเป็นคนมีอุดมคติ ต้องคาดหวังสูงไว้ก่อน ส่วนเด็กจะทำได้แค่ไหนขึ้นอยู่กับ ความสามารถและความเอาจริงของครู หากตั้งเป้าหมายเพียงครั้งหนึ่งจะไม่มีจุดหมาย

และที่สำคัญหากจะนำไปเปรียบเทียบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีคุณลักษณะ
อยู่ในระดับที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

"สิ่งที่เราตั้งใจประสงค์ คือ 100 เปอร์เซ็นต์ เราจะไม่คิดสร้างเด็กครึ่ง ๆ
กลาง ๆ คืออยากจะทำให้มันเกิดเต็มที่ ถามว่าแค่ไหนตอบไม่ได้ เพราะเรื่องนี้มันไม่ใช่
static ไม่ใช่ตั้งไว้แค่นั้นแล้วบอกพอใจ ไม่ใช่ เราต้องพยายามทำให้ดีที่สุด"
(พนม พงษ์ไพบูลย์)

"คนจัดการศึกษาต้องมีอุดมคติพอสมควร ต้องมีความคาดหวังสูงจะได้ไม่น้อย
ก็อีกเรื่องแต่ถ้าเราไปตั้งเป้าหมายเพียงครึ่งหนึ่งมันไม่มีความหมายเพราะการจัดการ
ศึกษาเป็นเรื่องของอุดมคติ" (ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

"เราคาดหวัง 100 เปอร์เซ็นต์ แต่จะได้เท่าไรนั้นอีกเรื่องหนึ่ง"
(สุธรรม ปั้นประเสริฐ)

4.3 เกณฑ์จากผู้ปกครอง

ผู้ปกครองทั้งหมด 50 คน คาดหวังแตกต่างกันออกไป คือ ระดับที่น่าพอใจร้อยละ 80 มีจำนวน 11 คน ร้อยละ 70 มีจำนวน 22 คน ร้อยละ 60 มีจำนวน 12 คน
ร้อยละ 50 มี 1 คน ไม่ตอบ 4 คน โดยเฉลี่ยแล้วผู้ปกครองคาดหวังร้อยละ 69.34

4.4 เกณฑ์จากหลักสูตร

เกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในคู่มือการประเมินผลการเรียน ถือเอาร้อยละ 50
เป็นเกณฑ์ผ่าน (กรมวิชาการ. 2534 : 24)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน

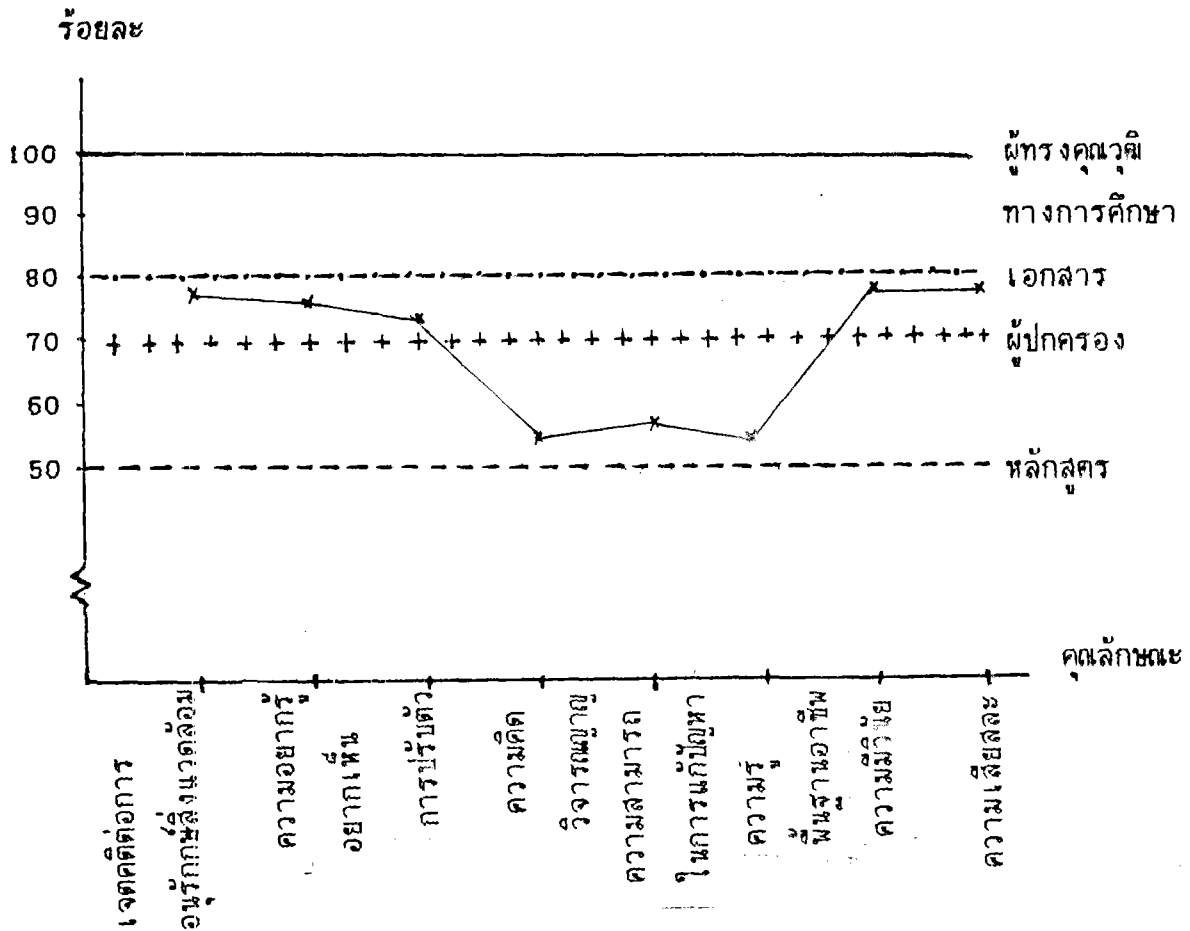
การนำเสนอผลการวิจัยในตอนนี้จะเป็นการเสนอคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนที่เรียน 9 ปี ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานັนพื้นฐาน จากการทดสอบ สอบถาม และการประเมินตนเอง รวมทั้งสิ้น 8 คุณลักษณะ โดยเสนอค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าประมาณของประชากรที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยสูตร

$$\text{Conf } \bar{X} - Z (S.E.) \leq \mu \leq \bar{X} + Z (S.E.) = 95\%$$

ตาราง 7 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยและค่า
ประมาณของประชากรของคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน

คุณลักษณะ	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D.	$\bar{X} \%$	ค่าประมาณของประชากร ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	150	118.05	8.87	78.69	$116.90 \leq \mu \leq 119.20$
2. ความอยากรู้อยากเห็น	132	100.75	12.52	76.33	$99.12 \leq \mu \leq 102.38$
3. การปรับตัว	120	87.33	13.24	72.78	$85.60 \leq \mu \leq 89.06$
4. ความคิดวิจารณ์	100	54.38	8.41	54.38	$53.28 \leq \mu \leq 55.48$
5. ความสามารถในการ แก้ปัญหา	32	19.07	3.60	59.59	$18.60 \leq \mu \leq 19.54$
6. ความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ	25	13.87	3.43	55.48	$13.43 \leq \mu \leq 14.31$
7. ความมีวินัยในตนเอง	100	78.87	14.05	78.87	$77.04 \leq \mu \leq 80.70$
8. ความเสียสละ	29	22.62	4.50	78.00	$22.03 \leq \mu \leq 23.21$

จากตาราง 7 พบว่า ทุกคุณลักษณะมีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 50
ขึ้นไป คุณลักษณะที่มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือความมีวินัยในตนเองร้อยละ 78.87
รองลงมาคือ เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเสียสละ ความอยากรู้อยากเห็น
การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหาและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพร้อยละ
78.69, 78.00, 76.33, 72.78, 59.59 และ 55.48 และคุณลักษณะที่มีคะแนนเฉลี่ย
ต่ำที่สุด คือความคิดวิจารณ์ ร้อยละ 54.38

ภาพประกอบ 2 เปรียบเทียบเกณฑ์ที่คาดหวังกับคุณลักษณะของนักเรียน

จากภาพประกอบ 2 พบว่า เกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาสูงที่สุด และเกณฑ์ที่คาดหวังจากหลักสูตรต่ำที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของที่เป็นจริงของนักเรียนพบว่า ทุกคุณลักษณะต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และเกณฑ์ที่คาดหวังจากเอกสาร และทุกคุณลักษณะสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตร และมี 3 คุณลักษณะที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครองได้แก่ ความคิดวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานคุณลักษณะของนักเรียน

สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 2 ข้อ และในการทดสอบสมมติฐานจะเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนตามลำดับสมมติฐาน คือ

1. ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์คุณลักษณะที่

คาดหวัง

สมมติฐานตั้งไว้ว่า "คุณลักษณะที่เป็นจริงต่ำกว่า เกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน" ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอเป็น 4 ส่วนตามเกณฑ์ที่คาดหวังดังนี้

1.1 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์ที่

คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสาร

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า เกณฑ์ที่คาดหวังคือร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

ตาราง 8 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสาร

คุณลักษณะ	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ที่ คาดหวัง ร้อยละ 80	\bar{X}	S.D.	Z-test
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	150	120.00	118.05	8.87	- 3.38**
2. ความอยากรู้อยากเห็น	132	105.60	100.75	12.52	- 5.84**
3. การปรับตัว	120	96.00	87.33	13.24	- 9.85**
4. ความคิดวิจารณ์	100	80.00	54.38	8.41	-45.75**
5. ความสามารถในการ แก้ปัญหา	32	25.60	19.07	3.60	-27.20**
6. ความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ	25	20.00	13.87	3.43	-27.86*
7. ความมีวินัยในตนเอง	100	80.00	78.87	14.05	- 1.22
8. ความเสียสละ	29	23.20	22.62	4.50	- 2.00*

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตาราง 8 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในคุณลักษณะเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความคิดวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความเสียสละซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนคุณลักษณะความมีวินัยในตนเองต่ำกว่าอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์ที่

คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา พบว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง คือ ร้อยละ 100

ตาราง 9 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

คุณลักษณะ	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ คาดหวัง ร้อยละ 100	\bar{X}	S.D.	Z-test
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	150	150	118.05	8.87	-54.24**
2. ความอยากรู้อยากเห็น	132	132	100.75	12.52	-67.07**
3. การปรับตัว	120	120	87.33	13.24	-37.13**
4. ความคิดวิจารณ์	100	100	54.38	8.41	-81.46**
5. ความสามารถในการ แก้ปัญหา	32	32	19.07	3.60	-53.88**
6. ความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ	25	25	13.87	3.43	-50.59**
7. ความมีวินัยในตนเอง	100	100	78.87	14.05	-22.72**
8. ความเสียสละ	29	29	22.62	4.50	-22.00**

** p < .01

จากตาราง 9 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนทุกคุณลักษณะต่ำกว่าเกณฑ์ที่
คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็น
ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.3 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์
คาดหวังของผู้ปกครอง

จากการสอบถามผู้ปกครอง พบว่า เกณฑ์ที่คาดหวังคือร้อยละ 69.34

ตาราง 10 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครอง

คุณลักษณะ	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ที่คาดหวังร้อยละ 69.34	\bar{X}	S.D.	Z-test
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	150	104.00	118.05	8.87	23.79
2. ความอยากรู้อยากเห็น	132	91.53	100.75	12.52	11.11
3. การปรับตัว	120	83.21	87.33	13.24	4.68
4. ความคิดวิจารณ์	100	69.34	54.33	8.41	-26.71**
5. ความสามารถในการแก้ปัญหา	32	22.19	19.07	3.60	-13.00**
6. ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ	25	17.34	13.87	3.43	-15.77**
7. ความมีวินัยในตนเอง	100	69.34	78.87	14.05	10.25
8. ความเสียสละ	29	20.11	22.62	4.50	8.66

** p < .01

จากตาราง 10 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในคุณลักษณะความคิดวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนคุณลักษณะเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง และความเสียสละ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.4 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์
ที่คาดหวังจากหลักสูตร

จากการวิเคราะห์หลักสูตร พบว่า เกณฑ์ที่คาดหวัง คือร้อยละ 50

ตาราง 11 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตร

คุณลักษณะ	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ที่ คาดหวัง ร้อยละ 50	X	S.D.	Z-test
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	150	75	118.05	8.87	72.95
2. ความอยากรู้อยากเห็น	132	66	100.75	12.52	41.87
3. การปรับตัว	120	60	87.33	13.24	31.05
4. ความคิดวิจารณ์	100	50	54.38	8.41	7.82
5. ความสามารถในการ แก้ปัญหา	32	16	19.07	3.60	12.79
6. ความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ	25	13	13.87	3.43	3.95
7. ความมีวินัยในตนเอง	100	50	78.87	14.05	31.04
8. ความเสียสละ	29	13	22.62	4.50	26.28

จากตาราง 11 พบว่า ไม่มีคุณลักษณะใดของนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง
ของหลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ผลการทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะของนักเรียนจำแนกตามจำนวน

ปีที่ศึกษา

สมมุติฐานตั้งไว้ "คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนที่เรียน 9 ปี สูงกว่าที่เรียน 6 ปี" ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตาราง 12 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี

จำนวนปี ค่าสถิติ คุณลักษณะ	เรียน 9 ปี		เรียน 6 ปี		t-test
	X	S.D.	X	S.D.	
1. เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	118.05	8.87	108.33	11.75	10.03**
2. ความอยากรู้อยากเห็น	100.75	12.52	95.22	10.90	5.04**
3. การปรับตัว	87.33	13.24	86.08	13.31	1.43
4. ความคิดวิจารณ์	54.38	8.41	50.38	6.20	1.80*
5. ความสามารถในการ แก้ปัญหา	19.07	3.60	16.59	4.57	6.53**
6. ความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ	13.87	3.43	10.10	3.03	12.96**
7. ความมีวินัยในตนเอง	78.87	14.05	79.77	13.67	- 0.97
8. ความเสียสละ	22.62	4.50	20.25	4.64	7.90**

* p < .05

** p < .01

จากตาราง 12 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี สูงกว่านักเรียน
ที่เรียน 6 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ เจตคติต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐาน
ในการประกอบอาชีพ และความเสียสละ และสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
และความมีวินัยในตนเองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ประเทศจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและคุณภาพของประชากร โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นระดับที่มีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนระดับกลางซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถ้าการจัดการศึกษาระดับนี้มีประสิทธิภาพประชากรที่ผลิตออกมาก็มีคุณภาพด้วย รัฐบาลไทยหลายยุคหลายสมัยได้มีความพยายามที่จะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นภาระที่ผู้รับผิดชอบทางการศึกษาจะต้องเตรียมคน เพื่อให้สามารถปรับความรู้ลึกลับคิดหรือค่านิยมสภาพความเป็นอยู่และความรู้ของประชาชนให้สูงขึ้น การศึกษาภาคบังคับ 6 ปีจึงยังไม่เพียงพอ รัฐจึงมีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 มาจนปัจจุบัน และได้มีการตั้งเป้าหมายการเปิดโรงเรียนและเพิ่มจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนทุกปี ในตอนแรกตั้งเป้าหมายไว้ว่าเมื่อสิ้นแผนการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 อัตราการเรียนต่อเป็นร้อยละ 73 ต่อมาเปลี่ยนเป้าหมายเป็นร้อยละ 100 ในปี 2540 ความรีบด่วนในการดำเนินโครงการและการตั้งเป้าหมายไว้สูงเช่นนี้ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันมากมาย ประกอบกับผลการประเมินโครงการที่ผ่านมาหลังจากเปิดดำเนินการพบว่า โรงเรียนมีความไม่พร้อมในการดำเนินงาน เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และการบริหารหลักสูตร เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมกระทบถึงคุณภาพของนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และผลการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 6 พบว่า โครงการได้บรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณที่กำหนดไว้ (ด้านการคัดเลือกโรงเรียน จำนวนโรงเรียน

จำนวนนักเรียนที่เข้าโครงการ อัตราการเรียนต่อ และอัตราการคงอยู่ของนักเรียนในโครงการ) แต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าโครงการได้บรรลุตามแผนงานด้านคุณภาพ โดยเฉพาะตัวผู้เรียน

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาคงไม่ใช่มีเป้าหมายเพียงแค่ว่าให้เด็กอยู่ในระบบนาน ๆ ขึ้น หรือได้วุฒิที่สูงขึ้นเพียงเท่านั้น รัฐเองได้ลงทุนไปมหาศาล ผู้ปกครองและเด็กก็ลงทุนเสียโอกาสในการประกอบอาชีพไปถึง 3 ปี ผู้ปกครองคาดหวังกับการศึกษาว่าการศึกษาคงจะช้ช่วยนำพาชีวิตของลูกให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ฝ่ายจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีคำตอบที่ชัดเจนว่าเรียน 9 ปี จะพัฒนาให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอะไรบ้าง และหากไม่สามารถอธิบายความแตกต่างในเชิงคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียนถึงมัธยมศึกษาปีที่ไม่ได้เรียนได้ผู้ปกครองจะรู้สึกผิดหวัง หมดความศรัทธา และการทำมัธยมศึกษาได้เป็นการศึกษาภาคบังคับคงเป็นไปได้ยาก

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาว่าการที่ให้เด็กยังอยู่ในระบบโรงเรียน อีก 3 ปี นั้น ผลผลิตเมื่อจบหลักสูตรออกมามีนักเรียนควรมีสมรรถภาพเด่น ๆ อะไรบ้างที่เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป และในสภาพจริงเมื่อเด็กจบออกมาแล้วมีสภาพเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ เด็กที่เรียนกับเด็กที่ไม่ได้เรียนจะแตกต่างกันหรือไม่

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- 1.2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน
- 1.3 เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนจำแนกตามระยะเวลาที่ศึกษา และเกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวัง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

รายละเอียดในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวัง จากเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ของทางราชการ บทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องปี พ.ศ. 2523-ปัจจุบัน ทั้งหมด 76 เล่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง แยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

- 1.1 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 1.2 คุณลักษณะที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ
- 1.3 คุณลักษณะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพอิสระ
- 1.4 พัฒนาการของเด็กวัย 12 ปี และ 15 ปี
- 1.5 หน้าที่ของการมัธยมศึกษา
- 1.6 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 1.7 คุณลักษณะที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และสอบถามผู้ประกอบการ วิเคราะห์ความคิดเห็นโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์คุณลักษณะจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 สรุปเป็น คุณลักษณะที่คาดหวัง

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์คุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

ขั้นตอนที่ 5 สังเคราะห์คุณลักษณะจากขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 สรุปเป็น คุณลักษณะที่คาดหวัง

ขั้นตอนที่ 6 ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ที่เปิดดำเนินการปีการศึกษา 2534 สุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (two stages) กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครีชีซีและมอร์แกนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนทั้งสิ้นชั้นละ 226 คน

เครื่องมือสร้างโดยนำคุณลักษณะที่สังเคราะห์ได้ในขั้นตอนที่ 5 มาขยายปฏิบัติการ และสร้างเครื่องมือเป็นแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบประเมินตนเองทั้งหมด 8 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2536

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ใช้สถิติพื้นฐาน สถิติสำหรับประมาณค่า ประชากรด้วยการประมาณค่าแบบช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวัง ใช้ Z-test สถิติทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะของนักเรียนตามจำนวนปีที่ศึกษา ใช้ t-test

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

1.1 คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี

1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา มีความเห็นว่า คุณลักษณะของนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม นี้แตกต่างกันอย่างแน่นอนเนื่องจากเป้าหมายการจัดการศึกษา วัตถุประสงค์ การสอนของครูต่างกัน คุณลักษณะของเด็กที่เรียน 9 ปีจะได้เปรียบกว่าคือ ในเรื่องของความรู้พื้นฐาน คุณภาพชีวิต จิตสำนึก และคุณธรรม

1.1.2 ผู้ปกครอง มีความเห็นว่า คุณลักษณะของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม นี้ น่าจะแตกต่างกันเนื่องจาก อายุ ประสบการณ์ในการเรียนและการสั่งสอนอบรมจากครู คุณลักษณะของเด็กที่เรียน 9 ปี จะได้เปรียบกว่า คือในเรื่องของความรู้ความสามารถ วุฒิ ที่สูงขึ้น คุณภาพในการทำงาน ความรู้สึกรับผิดชอบ และคุณภาพชีวิต

1.1.3 หลักสูตรคาดหวังว่านักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี จะมี 3 คุณลักษณะที่เหมือนกันคือ คุณลักษณะในการพัฒนาตนเอง (มีความรู้พื้นฐาน สุขภาพแข็งแรง มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความเสียสละ และมุ่งมั่นพัฒนา) การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม คุณลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้จะต่อเนื่องกันเด็กที่เรียน 9 ปีจะมีคุณลักษณะใน รายละเอียดที่ลึกกว่าโดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ ให้กับสังคม ส่วนที่เรียน 6 ปี มีเป้าหมายเพื่อให้มีการพัฒนาตนและรู้ทันการเปลี่ยนแปลง ของสังคม

1.2 คุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานกับที่เรียนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ให้ความเห็นว่าไม่ใช่นโยบายของการศึกษาที่จะทำให้คนจบสังกัดต่างกัน มีคุณลักษณะต่างกันความเข้าใจที่ว่า เป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อประกอบอาชีพหรือเพื่อผลิตคนมีเข้าสู่โรงงานนั้นเป็นความเข้าใจที่ผิด การจัดการศึกษาทั้ง 2 กรม มีเป้าหมายเดียวกันเป้าหมายในที่นี้คือคุณลักษณะพื้นฐานที่ต้องการจะปลูกฝัง (Basic Requirement) ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กต้องเหมือนกันแต่วิธีการของแต่ละกรม แต่ละโรงเรียนอาจจะแตกต่างกันทั้งในระยะแรกนักเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษาอาจมีคุณลักษณะที่เด่นกว่าเพราะกรมสามัญศึกษาได้เปรียบในเรื่อง ทั่วไปและกระบวนการ

ผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนหนึ่งเห็นว่าคุณลักษณะของเด็กทั้ง 2 สังกัดไม่น่าแตกต่างกันเพราะใช้หลักสูตรเดียวกันจะต่างที่กรมสามัญศึกษาเน้นวิชาการส่วนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน เน้นอาชีพซึ่งคุณลักษณะที่ไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่น่าจะแตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งมองว่านักเรียนมัธยมกรมสามัญศึกษาน่าจะมีคุณลักษณะที่เด่นกว่า เพราะโรงเรียนมีความพร้อมกว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมใหม่ เด็ก ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน และศิษยานุศิษย์มีความพร้อมและประสบการณ์มากกว่า

1.3 คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน

1.3.1 คุณลักษณะจากการวิเคราะห์เอกสาร

คุณลักษณะของนักเรียนที่เหมาะสมและทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การปรับตัว การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ทักษะพื้นฐานทางอาชีพ นิสัยที่พึงประสงค์ เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสุขภาพแข็งแรงและมีมาตรฐานให้การดำเนินชีวิต

1.3.2 คุณลักษณะในทัศนะผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

คุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้นักเรียน ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ การใฝ่รู้ทางวิชาการ เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรู้จักตนเอง คุณลักษณะ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต (พื้นฐานทางอาชีพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการสื่อสารการแก้ปัญหา การปรับตัว และมีคุณธรรม) และมีความรู้ในเรื่องของชุมชน ประเทศ และโลก

1.3.3 คุณลักษณะในทัศนะของผู้ปกครอง

คุณลักษณะที่คาดหวังให้โรงเรียนสร้างให้นักบุตร หลาน ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว การพึ่งตนเอง การแก้ปัญหา การกล้าคิดกล้าตัดสินใจ มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางอาชีพ มินิสมัยในการทำงานที่ดี อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็นไทย และมีคุณธรรม

1.3.4 คุณลักษณะจากการวิเคราะห์หลักสูตร

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตร ได้แก่ การพัฒนา (ความรู้พื้นฐาน สุขภาพแข็งแรง การแก้ปัญหา ความเสียสละ มุ่งพัฒนา) การพัฒนาอาชีพ (มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ รักการทำงาน เลือกอาชีพได้เหมาะสม มีทักษะพื้นฐานทางอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้) และการพัฒนาสังคม

1.3.5 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

คุณลักษณะของนักเรียนจากการสังเคราะห์ในข้อ 1.3.1-1.3.4 ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ ความอยากรู้อยากเห็น เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ความมีวินัยในตนเอง และความเสียสละ

1.4 เกณฑ์ที่คาดหวัง

เกณฑ์ที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสารร้อยละ 80 เกณฑ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาร้อยละ 100 เกณฑ์จากผู้ปกครองร้อยละ 69.34 เกณฑ์จากหลักสูตรร้อยละ 50

2. คุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นจริง

ทุกคุณลักษณะมีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 50 ขึ้นไป คุณลักษณะที่มีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความมีวินัยในตนเอง ร้อยละ 78.87 รองลงมาคือ เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเสียสละ ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความคิดวิจารณ์ญาณ ร้อยละ 78.69, 78.00, 76.33, 72.78, 59.59, 54.48 และ 54.38 ตามลำดับ

3. คุณลักษณะของนักเรียนจากการทดสอบสมมติฐาน

3.1 คุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังจากเอกสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความเสียสละ ที่ระดับ.01 ได้แก่ เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความคิดวิจารณ์ญาณ และความสามารถในการแก้ปัญหา ส่วนคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 คุณลักษณะของนักเรียนทุกคุณลักษณะต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 คุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ส่วนคุณลักษณะเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง และความเสียสละ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ไม่มีคุณลักษณะใดของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 คุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี สูงกว่าที่เรียน 6 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ ที่ระดับ .01 ได้แก่ เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความเสียสละ ส่วนคุณลักษณะการปรับตัวและความมีวินัยในตนเอง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่สรุปข้างต้นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่พบว่า เป้าหมายการจัดการศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานและในระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษามีเป้าหมายเดียวกัน ความเข้าใจที่ว่าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานเน้นอาชีพหรือมุ่งผลิตนักเรียนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมและกรมสามัญศึกษามุ่งเน้นการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นความเข้าใจที่ผิด ข้อค้นพบนี้ขัดแย้งกับความคิดเดิมของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่านักเรียนในชนบทยากจนจบการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพส่วนน้อยเท่านั้นที่เรียนต่อมหาวิทยาลัย และมีความคิดที่จะให้โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานเปิดสอนเพื่อเน้นอาชีพ ดังที่กำหนดไว้ในสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาว่า "ให้มีการปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ... โดยเน้นการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 ข : 2-3) พร้อมกันนี้ก็ได้มีการจัดทำเอกสารการ จัดแผนการเรียนอาชีพสำหรับโรงเรียนในโครงการโดยเฉพาะ โดยมุ่งหวังจะให้ให้นักเรียนประกอบอาชีพในลักษณะต่าง ๆ ได้ เช่นการเข้าสู่กำลังแรงงานในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือบริการตลอดจนการขยายงานของครอบครัวและการสร้างงานของตนเองได้ตามสมควร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 ข : 3) ข้อขัดแย้งนี้แสดงให้เห็นว่า

1.1 นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติ อยู่สนใจ และผู้ปกครองปรับความคิดไม่ค่อยทัน แม้แต่จากผลงานวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ปกครองยังเข้าใจว่ากรมสามัญศึกษาเน้นหนักทางวิชาการส่วนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน เน้นหนักทางอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าความเข้าใจของผู้ปกครองดังกล่าวจะเป็นความเข้าใจที่ผิดแต่ผู้ปกครองก็ยังมองว่าคุณลักษณะที่ไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ว่าจะเรียนอยู่สังกัดใดไม่น่าจะแตกต่างกัน ความคิดเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองยังศรัทธา และเห็นคุณค่าของการขยายโอกาสทางการศึกษาพอสมควร

1.2 ความคิดเดิมของกระทรวงศึกษาธิการนั้นอาจจะต้องการพูดเพื่อให้เกิดการยอมรับโรงเรียนที่เปิดใหม่ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เน้นอาชีพ ส่วนโรงเรียนของกรมสามัญศึกษาเน้นเรียนต่อ จุดเน้นต่างกันเพื่อจะได้ไม่เกิดการเปรียบเทียบกัน แต่ในสภาพความเป็นจริง คงไม่สามารถห้ามความคิดของคนได้ประกอบกับมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงที่ว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นเหตุผลทางการเมือง เป็นความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โรงเรียนเป็นเสมือนแหล่งผลิตกรรมกรขนาดใหญ่ให้กับการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจมากขึ้นไป (สมพงษ์ จิตระดับ มติชน 12 มิ.ย. 2536 : 26) และระบบการศึกษาเหมือนสวิงที่มีเอาไว้ช้อนคนบางกลุ่มมาป้อนภาคผลิตและบริการแบบใหม่ที่ไม่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาที่แท้จริงแก่คนชนบทส่วนใหญ่ (นิธิ เอียวศรีวงศ์ มติชน 6 ม.ค. 2534 : 9) กระทรวงศึกษาต้องมีคำตอบที่ชัดเจนว่าเรียนอีก 3 ปี เพื่ออะไรถ้าจะบอกว่าเตรียมคนเพื่อการเป็นประเทศอุตสาหกรรม ก็ต้องมีการจัดหลักสูตรเตรียมคน แต่ขณะนั้นบอกได้เลยว่า โครงการนำร่องไม่ได้ทำสิ่งเหล่านั้นเลย (เดโช สวานานนท์ เดลินิวส์ 9 พ.ย. 2533 : 6) เพื่อลดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและเพื่อให้ข้อวิจารณ์ทั้งหลายมีประโยชน์ต่อการขยายโอกาสการศึกษาอย่างแท้จริงกระทรวงศึกษาธิการจึงปรับนโยบายเป็นว่าไม่ว่านักเรียนจะเรียนสังกัดใดต่างมีเป้าหมายเหมือนกัน แต่วิธีการอาจจะแตกต่างกันไปตามสภาพของโรงเรียน ไม่ใช่นโยบายของการศึกษาที่จะทำให้คนจบสังกัดต่างก็มีคุณลักษณะต่างกัน เรียนจบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วมีศักดิ์ศรี มีความสง่างาม่าเหย มีความภูมิใจในสังคมเหมือนกับสังกัดอื่น การกล่าวเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่ารัฐมีเจตนารมณ์ที่จะสร้างความเท่าเทียมอย่างแท้จริงในการให้โอกาสแก่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะเดียวกัน และมีโอกาสเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรี และโอกาสในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพเหมือนกัน

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ปกครองเห็นด้วยกับการเปิดสอนมัธยมในโรงเรียนประถมศึกษา เพราะจะช่วยให้เยาวชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะคนด้อยโอกาสในชนบทได้มีโอกาสเรียนโดยไม่ต้องเข้ามาในเมือง ไม่ต้องเดินทางไกล ประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน และกลับมาช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านได้ ถ้ารัฐไม่เปิด

โครงการบุตรหลานคงไม่ได้เรียน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเขตการศึกษา 6 ที่พบว่าสาเหตุที่ให้บุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน เพราะมีค่าใช้จ่ายน้อยไม่ต้องจ่ายจุกจิก ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ใกล้เคียงบ้าน จบแล้วต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพหรือเรียนต่ออาชีวศึกษา (เขตการศึกษา 6. 2535 : 130) และ TDR1 ที่พบว่า ผู้ปกครองแสดงความพอใจต่อโครงการที่ช่วยให้เด็กได้เรียนต่อและประหยัดค่าใช้จ่ายสะดวก ปลอดภัย เพราะสามารถเดินไปโรงเรียนได้ และยังสามารถงานของบุตรหลานได้เมื่อจำเป็น (TDR1 1991) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้ นับเป็นข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับหนึ่ง

3. ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา มีความเห็นว่า หากต้องการคุณภาพรัฐจะต้องใส่กระบวนการเชิงคุณภาพเข้าไป จะต้องทุ่มงบประมาณ และค่อย ๆ ผ่อนถ่ายโรงเรียนให้เข้าสู่ระบบมัธยมอย่างจริงจัง ครุระดับประถม และครุระดับมัธยมศึกษาต้องแยกชุดกัน และต้องเพิ่มครูข้อค้นพบนี้เห็นว่า เป็นข้อมูลที่สำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการควรรับไว้เป็นข้อพิจารณาในการที่สร้างความเท่าเทียมอย่างแท้จริงในเชิงของคุณภาพ เพื่อว่าเด็กยากจนก็จะมีโอกาสได้เรียน จากสื่อดี ๆ ทันสมัย และมีเพียงพอได้ เรียนในห้องปฏิบัติการจากการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ จากครูที่มีทักษะในการสอน ฯลฯ ไม่แตกต่างกับเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีนับเป็นการขยายความเสมอภาคในเชิงของคุณภาพและสร้างความสำเร็จถือให้ผู้ปกครองอีกทางหนึ่งด้วย

4. ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อคุณค่าของการเรียนในโรงเรียน 9 ปี ที่พบว่า ผู้ปกครองส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า การศึกษามากหรือน้อยไม่สามารถเป็นเครื่องยืนยันว่าเป็นผู้มีคุณธรรมเสมอไป ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เปลี่ยนไป ในอดีตสังคมไทยคาดหวังให้โรงเรียนปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรมที่ดีแก่เยาวชน ต่อมาบทบาทของครูเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วพร้อมกับเศรษฐกิจ บทบาทของสารสนเทศหรือสื่อมวลชนเข้ามา ถ่ายทอดค่านิยมต่างๆ แทนครู และครูมักให้ความสำคัญด้านการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการมากกว่าการอบรมด้านจริยธรรมซึ่งถูกละเลย (TDR1. 1991) ประกอบกับปรากฏการณ์ที่

เกิดขึ้นจริงในสังคม ผู้ที่มีการศึกษาสูง มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เช่น นักธุรกิจ นักการเมือง รัฐมนตรี และข้าราชการ ก็มีได้กระทำตัวให้เป็นผู้มีคุณธรรมตามที่สังคมคาดหวัง ทำให้สังคมโดยเฉพาะผู้ปกครองเกิดทัศนคติเช่นนี้

5. ผลการวิจัยที่พบว่า ทุกคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 โดยที่ 5 คุณลักษณะ มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 และที่เหลือ 3 คุณลักษณะ มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วถือว่าผลผลิตของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานี้พื้นฐานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะร้อยละ 50 ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของหลักสูตรประกอบด้วยสภาพเดิมของนักเรียน เป็นเด็กที่ปกติจะไม่เรียนร้ออยู่แล้วถ้ารัฐไม่ไปค้ำยันค้ำยอมา

6. จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนที่เรียน 9 ปี มีคุณลักษณะที่สูงกว่านักเรียนที่เรียน 6 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 6 ใน 8 คุณลักษณะได้แก่ เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น ความคิดวิจารณ์ญาณ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความเสถียร คุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นนี้ยากที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่าเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสถานการณ์ เจื้อยแจ่ม หรือตัวแปรใด เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบย้อนรอย (Ex Post Facto) แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาสังคม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นนี้น่าจะมาจากอิทธิพลของแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางสติปัญญา
2. การถ่ายทอดประสบการณ์ทางสังคม (Social transmission)
3. กระบวนการของหลักสูตรในโรงเรียน

1. พัฒนาการทางสติปัญญา

• ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Jean Piaget)

กล่าวไว้ว่าเด็กอายุ 11- 15 ปีมีพัฒนาการระดับเดียวกันคือ ระดับนามธรรม

(Period of formal operation) (สมชาย ธีรชุนกุล. 2526) นั่นคือ

เด็กที่เรียน 6 ปี (อายุ 12 ปี) และเด็กที่เรียน 9 ปี (อายุ 15 ปี) จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปีที่สูงกว่านักเรียนที่เรียน 6 ปีไม่น่าจะเกิดจากพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสำคัญ

2. การถ่ายทอดประสบการณ์ทางสังคม

ในขณะเดียวกันเพียเจต์ และบรูเนอร์ได้อธิบายการเจริญเติบโตทางสติปัญญาว่าเป็นผลมาจาก 2 องค์ประกอบ คือวุฒิภาวะ (Maturation) (การบรรลุถึงขั้นของการเจริญเติบโตในระยะใดระยะหนึ่ง และพร้อมที่ประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย) และการเรียนรู้ (Learning) (การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากประสบการณ์) ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้จะพบว่า วุฒิภาวะไม่มีผลต่อการเพิ่มคุณลักษณะแต่อย่างใด เนื่องจากคุณลักษณะที่ศึกษาครั้งนี้เป็นเรื่องทางด้านความคิด (Cognitive) และความรู้สึก (Affective) และเมื่อพิจารณาถึงอีกองค์ประกอบหนึ่งคือการเรียนรู้ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในคุณลักษณะของบุคคลได้กล่าวคือ การเติบโตของสติปัญญานั้นขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ที่เรียนรู้สะสมเพิ่มขึ้นในโครงสร้างสติปัญญา โดยการซึมซาบประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม (Assimilation) และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2530 : 49-65 และ สุชา จันทร์เอม. 2533 : 36) โดยที่การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) จากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สถาบันศาสนา และ สื่อสารมวลชน นั่นคือแม้ว่าเด็กจบประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ได้เรียนต่อในโรงเรียนเพิ่มอีก 3 ปี อยู่ที่บ้านก็มีโอกาสที่จะมีคุณลักษณะเพิ่มขึ้นได้หากได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งอื่นๆ มีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ เจื่อนไซ หรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ที่สะสมในโครงสร้างทางสติปัญญา และปรับโครงสร้างทางสติปัญญาจนเกิดการพัฒนาความรู้ ความคิด และความรู้สึกหรือคุณลักษณะต่างๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพชนบทยากจนเด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ได้เรียนต่อก็ไม่มีหลักประกันได้ว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ทุกคนจากแหล่งต่าง ๆ ของกระบวนการสังคมประภคิตที่ยกเว้นโรงเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมในชนบทมีเครือข่ายการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่จำกัด

นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมในชนบท และสภาพครอบครัวส่วนใหญ่ของเด็กที่เรียน 6 ปี หรือ 9 ปี จะไม่แตกต่างกันเท่าใดนักแต่สิ่งที่แตกต่างกันชัดเจนก็คือ การเรียนในโรงเรียนที่เพิ่มอีก 3 ปี ดังนั้นคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นนี้น่าจะเกิดขึ้นจากการเรียนที่เพิ่มขึ้นหรือไม่

3. กระบวนการของหลักสูตรในโรงเรียน

เมื่อกลับมาพิจารณากระบวนการของหลักสูตรในโรงเรียนทำให้เกิดคำถามว่า อีก 3 ปีที่เพิ่มขึ้นในโรงเรียนมีกระบวนการที่ทำให้เด็กเกิดคุณลักษณะ ทั้ง 6 นี้หรือไม่ และถ้าพบว่ามีก็พอจะอนุมานได้ว่า คุณลักษณะของเด็กที่เรียน 9 ปี ที่มากกว่าเด็ก 6 ปี น่าจะเป็นผลมาจากกระบวนการในโรงเรียนด้วย

จากผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นนี้กับจุดประสงค์ของหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร พบว่าคุณลักษณะที่ศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะของเด็กที่เพิ่มขึ้นนี้ถึงแม้จะมีสาเหตุมาจากหลายแห่งก็ตาม แต่สาเหตุที่สำคัญคือกระบวนการของหลักสูตรในโรงเรียนทำให้เด็กมีคุณลักษณะเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามประเด็นที่อภิปรายนี้ผู้ศึกษารุ่นหลังควรจะได้ทำการวิจัยต่อไป เพื่อที่จะได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับที่เรียน 6 ปี พบว่าไม่แตกต่างกัน (นักเรียนที่เรียน 9 ปี มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 78.87 เรียน 6 ปี มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 79.77) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ลินสมุทรา ประทุมตา ที่พบว่า ผู้ที่มีอายุต่างกันมีการทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน ลินสมุทรา ประทุมตา (2521 : 98) และวิวัฒน์ อัครวานิชย์ ที่พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน วิวัฒน์ อัครวานิชย์ (2533 : 55) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเน้นปลูกฝังให้นักเรียนมีวินัยในตนเองในระดับหนึ่งที่สูงอยู่แล้ว ประกอบกับวินัยในตนเองเกิดจากสิ่งแวดล้อมในตัวเอง (Hophin. 1955 : 160-261) และสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และวัฒนธรรมในสังคมนั้น (O'hies. 1963 : 361) ซึ่งการปลูกฝังให้แก่เด็กควรเป็นวินัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม

ในตัวเองที่เป็นเรื่องของความเต็มใจซึ่งมิใช่เพราะการกระทำตามคำสั่งหรือการลงโทษ (Sheviakov, 1955 : 8-14) ดังนั้นเด็กจะเกิดวินัยในตนเองหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตนเอง ที่เป็นเรื่องของความเต็มใจมิใช่ทำเพราะคำสั่งไม่ขึ้นกับอายุ หรือระดับชั้นเรียน

8. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านการปรับตัวของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับที่เรียน 6 ปี พบว่า ไม่แตกต่างกัน (นักเรียนที่เรียน 9 ปี ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 87.33 เรียน 6 ปี มีร้อยละคะแนนเฉลี่ย 86.08) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่านักเรียนทั้งสองระดับนี้ อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันคืออยู่ในโรงเรียนเดียวกันมาตลอด บรรยากาศของโรงเรียน เพื่อนและคนรู้จัก ครู ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหมือนเดิม การเลื่อนชั้นที่สูงขึ้นในโรงเรียนเดิมทำให้นักเรียนไม่ต้องปรับตัวมากนักซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน ชูชม ที่ว่า ความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่นจำแนกตามอายุไม่พบว่าแตกต่างกัน แต่องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการปรับตัวได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน เกี่ยวกับพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจของครอบครัว สภาพจิตใจ เพศ ลำดับที่เกิด ความรู้เกี่ยวกับตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมทางบ้าน อรพิน ชูชม (2532 : 11-34) ซึ่งทำให้เกิดข้อสังเกตว่า หากนักเรียนจบประถมศึกษาแล้วไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนอื่นอาจจะทำให้ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนเปลี่ยนไป คืออาจจะปรับตัวได้ดีขึ้นก็ได้ ซึ่งควรจะได้ศึกษาต่อไป

9. ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาร้อยละ 100 จากเอกสารร้อยละ 80 จากผู้ปกครองร้อยละ 69.34 และจากหลักสูตรร้อยละ 50 จากข้อค้นพบนี้จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาเป็นความคาดหวังสูงสุด และเกณฑ์ของหลักสูตรเป็นความคาดหวังต่ำสุด และเกณฑ์ของผู้ปกครองน่าจะเป็นความคาดหวังที่เหมาะสมที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงกับเกณฑ์ที่คาดหวัง พบว่าทุกคุณลักษณะต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นไปได้ที่เด็กในโรงเรียนชนบทยากจนจะมีคุณลักษณะในแต่ละด้านมากถึงร้อยละ 100 ขนาดโรงเรียนคุณภาพชั้นเยี่ยม

ของประเทศคงก็ทำไม่ได้ และอาจมีแนวโน้มทำได้ต่ำกว่าโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย เนื่องจากโรงเรียนเหล่านั้นเน้นสอนเนื้อหาทางวิชาเพื่อการสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่คำนึงถึงคุณสมบัตอื่น มีการทวนเนื้อหาเพิ่มจนเด็กไม่มีเวลาพักผ่อน (โกวิท วรพิพัฒน์. 2535 : 20) และจากผลการวิจัยที่พบว่า ทุกคุณลักษณะของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรคาดหวังเพียงร้อยละ 50 แต่อย่างไรก็ตามร้อยละ 50 คงเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำสุดที่ว่าต่ำกว่านี้ฝ่ายจัดการศึกษาคงยอมไม่ได้ และถ้าเป็นไปได้คงจะต้องการให้นักเรียนมีคุณภาพเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และจากผลการวิจัยยังพบอีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครองแล้วมี 3 คุณลักษณะที่ต่ำกว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองได้แก่ ความคิดวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ เป็นที่น่าสังเกตว่าคุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นเรื่องความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ที่เป็นลักษณะที่สำคัญในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจะได้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองให้ได้

10. ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนที่มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดวิจารณ์ร้อยละ 54.38 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ความคิดวิจารณ์ เป็นความคิดที่ต้องใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบในข้อปัญหา หรือข้อโต้แย้งต่าง ๆ และสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งนั้นเป็นเช่นไรถูกหรือผิด (Woodworth and Sells. 1935 : 341) โดยตัดสินความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน สิ่งใดเป็นไปได้มากกว่ากัน ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับค่านิยมก็ได้ (Hilgard. 1962 : 337) เป็นการกระทำด้านการคิดที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์ และประเมินผลข้อมูล (Hunkin. 1970 : 698) ที่แสดงถึงความสามารถทางสติปัญญาขั้นสูงเมื่อเทียบกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นเพียงเรื่องของเจตคติ ความรู้สึกนึกคิด หรือการประเมินตนเองประกอบกับแบบทดสอบวัดความคิดวิจารณ์ครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบของต่างประเทศ ของวัตสัน และเกลเซอร์ พอร์ม วายเอ็ม

(Watson-Glarer Critical Thinking Appraisal Form Ym. 1964) ซึ่งอาจจะมีผลลัพท์ทางวัฒนธรรม ดังที่ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล ได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงเนื้อหา ของแบบทดสอบให้เข้าใจง่ายขึ้นและเป็นที่ยอมรับกับสังคมไทย ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล (2534) จึงน่าจะส่งผลทำให้คะแนนคุณลักษณะด้านนี้ต่ำ แต่อย่างไรก็ตามการปลูกฝังในโรงเรียนก็นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความคิดวิจารณ์ของนักเรียน ดังที่นอร์ริส ได้สรุปจุดเด่นของงานวิจัยเกี่ยวกับการคิดวิจารณ์ว่าความคิดวิจารณ์นั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและความรู้พื้นฐาน (Norris. 1985 : 44) ดังนั้นโรงเรียนควรจะได้มีการจัดกิจกรรม จัดสิ่งแวดล้อม จัดกระบวนการการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเกิดคุณลักษณะด้านนี้ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

* 11. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า คุณลักษณะด้านความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพของนักเรียนต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ และมีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 54.48) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนประสบปัญหาในการดำเนินการ ได้แก่ ขาดงบประมาณ ขาดครูที่มีความรู้ทางอาชีพ ขาดสื่อ-อุปกรณ์อาชีพ ขาดโรงฝึกงาน และห้องปฏิบัติการ (เขตการศึกษา 6. 2535, เขตการศึกษา 7. 2535, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2534) อันอาจจะส่งผลต่อความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพของนักเรียน ดังนั้นรัฐควรช่วยเหลือและสนับสนุนให้โรงเรียนแก้ปัญหาดังกล่าวตลอดจนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพอย่างจริงจังจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ หลังจบการศึกษาไปแล้ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การที่เด็กเรียนอยู่ในระบบโรงเรียน 9 ปีนั้น ผู้ปกครองตลอดจนฝ่ายจัดการศึกษา คาดหวังว่าเด็กจะมีคุณลักษณะอะไรเพิ่มขึ้นบ้าง และในสภาพจริงนักเรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามที่คาดหวังไว้เพียงใด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นผลมาจากข้อค้นพบในการวิจัยดังนี้

1. จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาไม่ว่าจะเป็นสังกัดกรมสามัญศึกษา หรือในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาที่ว่า มีเป้าหมายเดียวกัน คุณลักษณะพื้นฐานที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเป็นคุณลักษณะเดียวกัน รัฐควรจะได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ทราบอย่างทั่วถึงอีกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ขณะเดียวกันรัฐจะต้องมีกระบวนการที่เป็นคุณภาพใส่เข้าไปในขั้นตอนของการบริหารหลักสูตร โดยเฉพาะในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานด้วย เพื่อนักเรียนที่จบออกมาจะได้มีคุณภาพและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เรียน 9 ปี มี 8 คุณลักษณะ ฝ่ายจัดการศึกษาควรรับไว้พิจารณาและวางแผนว่าจะปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ได้อย่างไรดังนี้

2.1 เริ่มจากจุดหมายของหลักสูตร ควรจะได้มีการปรับข้อความให้ชัดเจน เฉพาะเจาะจงไปว่านักเรียนควรจะมีคุณลักษณะที่เป็นในรูปธรรมอย่างไรบ้าง โดยเพิ่มคุณลักษณะที่ได้จากผลการวิจัยนี้ลงไปและควรปรับคุณภาพที่พึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในเอกสารแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมด้วย เช่น ข้อ 1 กล่าวว่า "สามารถสื่อความด้วยการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียนอย่างมีวิจารณญาณ" ควรเพิ่มการคิดอย่างมีวิจารณญาณลงไปด้วย เป็นต้น

2.2 ควรมีแผนพัฒนาคุณลักษณะของเด็กอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีการจัดอันดับความสำคัญในคุณลักษณะที่ควรเน้นเป็นพิเศษ รวมทั้งควรมีระบบบริหารจัดการให้ทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้าใจตรงกัน และสร้างเป้าหมายร่วมกันว่าจะร่วมกันพัฒนาคุณลักษณะอะไรในตัวเด็ก ต้องการให้เด็กเป็นเลิศในคุณลักษณะใด

2.3 ควรมีกกลไกที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่ต้องการนั้น ๆ เช่น ใ้ห้องบรรณานุกรมพิเศษแก่โรงเรียน ให้รางวัลหรือสนับสนุนส่งเสริมครูที่ทำโครงการ ประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่เข้าโครงการ การสนับสนุนให้

ครุศึกษาค้นพัฒนาวัตกรรมการในแต่ละคุณลักษณะ เป็นต้น

2.4 โรงเรียนควรรีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณลักษณะ โดยเฉพาะคุณลักษณะที่ต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ปกครองเป็นพิเศษ ได้แก่ ความคิดวิจรรณญาณ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพซึ่งแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะ อาทิเช่น วิธีสอนที่จะช่วยปลูกฝังคุณลักษณะหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดและแก้ปัญหา การใช้คำถามเชิงพัฒนาที่ท้าทายความคิด การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในวิชาชีพ และการเรียนจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชีวิตจริง เป็นต้น

3. รัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวอีกทางหนึ่งด้วย โดยให้ผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการเกิดคุณลักษณะที่ต้องการ และกระทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานตลอดจนสื่อมวลชน ทวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ให้ช่วยกันประชาสัมพันธ์และจัดรายการที่ส่งเสริมความคิดวิจรรณญาณ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น

4. เพื่อช่วยผู้ปกครองให้เห็นคุณค่าของการศึกษาและช่วยในการตัดสินใจส่งลูกเรียนต่อรัฐควรรว้ใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสำหรับประชาสัมพันธ์ยืนยันผู้ปกครองและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เห็นว่าการลงทุนเรียนในระดับมัธยมศึกษา หรือการเรียนเพิ่มอีก 3 ปีนั้นได้ผลคุ้มค่าในเชิงคุณภาพนักเรียนที่ได้เรียนมีคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตที่ได้เปรียบกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียน

5. จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองที่พบว่าผู้ปกครองคาดหวังว่าการเรียนถึง 9 ปีจะทำให้มีโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมหรือประกอบอาชีพอิสระได้ดีกว่า ดังนั้นโรงเรียนควรรจะได้มีการแนะนำอาชีพควรมีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ (Career Education) มีการประชาสัมพันธ์แนะนำให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลให้นักเรียนวางแผนและตัดสินใจไว้ล่วงหน้าก่อนจบการศึกษา

6. รัฐควรได้มีการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นแรกของโครงการในลักษณะของการศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) คู่บ้างทั้งกลุ่มที่มีโอกาสเรียนต่อ และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนต่อ เพื่อดูแนวโน้มของอัตราการเรียนต่อ และการเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อประกอบอาชีพ และเพื่อศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนหลังจากจบการศึกษาแล้ว เพื่อที่จะได้ภาพที่ชัดทั้งแนวกว้างและแนวลึกอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเตรียมการรองรับนักเรียนที่เรียนจบ 9 ปี ในการเตรียมจัดหาสถานที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมนักเรียนที่จะออกไปประกอบอาชีพอีกด้วย

7. การจัดการศึกษา 9 ปี หรือการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในทุกสังกัด ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร เทศบาลและเมืองพัทยา กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมการศาสนา ที่เปิดบริการกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน รัฐควรส่งเสริม กำกับ ดูแล ให้มีประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกัน

8. ควรให้มีการปรับปรุงระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องและเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่ค้นพบในงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และผู้ปกครองเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้มีการขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมกลุ่มอาชีพและผู้ตอบให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ควรศึกษาผู้คุณวุฒิทางด้านอื่น ๆ บ้าง เช่น ทางด้านปรัชญา ด้านสื่อสารมวลชน ด้านการเมือง ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และด้านสิ่งแวดล้อม ให้ครอบคลุมทั้งภาครัฐบาลและเอกชนรวมถึงศึกษาจากครูผู้ให้หลักสูตร ตัวนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อว่าจะได้ความคิดที่หลากหลายและนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบ เพื่อหาคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งอาจจะเป็นการวิจัยในรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) การวิจัยแบบ เดลฟาย (Delphi) หรือการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

3. ควรจะได้มีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกันในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในลักษณะของการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ที่ว่า โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 8 คุณลักษณะจากผลการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการเกิดคุณลักษณะทั้ง 8 ด้านนี้ เช่น การบริหารหลักสูตรในโรงเรียน ภูมิหลังของครอบครัวและตัวผู้เรียน บรรยากาศในโรงเรียน คุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น

4. การศึกษาครั้งนี้ศึกษาคุณลักษณะหลังจากที่เด็กเพิ่งจบการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไปควรได้มีการศึกษาคุณลักษณะที่แตกต่างของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับที่เรียน 6 ปี ถึงคุณลักษณะในระยะยาว หลังจากจบการศึกษาไปทำงานหรือไปเรียนต่อสักระยะ เพื่อดูผลของการเปลี่ยนแปลงและความคงทนของคุณลักษณะในตัวนักเรียน

5. ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนที่จบจากโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจากสังกัดต่าง ๆ เช่น เทศบาล กรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเพื่อดูว่านักเรียนที่จบมานั้นมีคุณภาพเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่ระหว่างสังกัดคุณลักษณะในด้านที่ต่างกัันและคุณลักษณะที่ต่างกัันนั้นเนื่องมาจากตัวแปรใด เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปรับปรุงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์เพื่อไม่ให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบในแง่ของการแข่งขันในตลาดแรงงาน การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ

6. ควรได้มีการเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี และ 6 ปี อีกครั้ง โดยเพิ่มกลุ่มนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 มาแล้ว 3 ปีและไม่ได้เรียนต่ออีก 1 กลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และความคงทนในคุณลักษณะของนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 มาแล้ว 3 ปี กับเด็กที่เพิ่งจบประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี กับ 6 ปี ขณะที่มียุ่เท่ากันว่ามีคุณลักษณะที่แตกต่างกันหรือไม่

นอกจากนั้นแล้วอาจเปรียบเทียบในลักษณะของการแบ่งแต่ละกลุ่มออกเป็น 3 ระดับ คือระดับที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ปานกลาง และสูง แล้วเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักเรียน 6 ปี กับ 9 ปี ในแต่ละระดับโดยเฉพาะการเปรียบเทียบนักเรียนที่เรียน 6 ปีกลุ่มสูง กับนักเรียนที่เรียน 9 ปีกลุ่มต่ำว่าจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อทำให้ทราบการพัฒนาคุณลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

มกราคม ๒๕๖๓

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน.กรม. เอกสารประชาสัมพันธ์การขยายโอกาสทางการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน. ม.ป.ท., 2534.
- กาสลัก เตชะชั้นหมาก. อนาคตและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
ในปีพุทธศักราช 2540. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531. อุตลำเนา.
- ก่อ สวัสดิ์พานิชย์. "การมัธยมศึกษากับการกระจายโอกาสและการสร้างความสำเร็จทาง
การศึกษา," วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช. 3(3): 7-14 ; กันยายน -
ธันวาคม 2533. ก.
- _____ . " ทำมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นการศึกษาพื้นฐาน," วารสารครูศาสตร์.
19 (1-2) : 78-83 ข; กรกฎาคม - ธันวาคม 2533.
- โกวิท ประวาลพฤษษ์. "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอนาคต." แนวคิดในการพัฒนา
คุณภาพการเรียนการสอน เพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- _____ . "ปรัชญาการศึกษาสำหรับหลักสูตรใหม่," ใน จาริกไว้...ให้เลื่องลือ.
กรุงเทพฯ : วิถีชีวิตพัฒนาจำกัด, 2536.
- โกวิท วรพิพัฒน์. "การดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาระดับกรม," รายงาน
ผลการสัมมนาเรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
5 - 6 มีนาคม 2536 โรงแรมแก่นอินน์ จ.ขอนแก่น. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ครุสภา, 2535.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. การประเมินผลการจัดการศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับหลักสูตรมัธยม
ศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534.ก.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับโรงเรียนโครงการขยาย
โอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที, 2535. ค.

• คู่มือการดำเนินงานสำหรับโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2534. ข.

• คู่มือการดำเนินงานสำหรับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา.
 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที, 2535. ก.

• คู่มือบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว , 2535. ข.

• แนวทางจัดแผนการเรียนอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2535. ง.

• แผนดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับปีงบประมาณ 2534.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2534. ค.

• รายงานประจำปี 2533 โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา.
 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533. ก.

• การติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2534. ก.

• " ความเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเรื่อง
 การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน." วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 21(5) :
 55 - 59 ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2530.

• โครงการความเป็นไปได้ของการจัดการมัธยมศึกษาให้เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน.
 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533. ข.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. โครงการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา
ที่ผ่านการเรียนรายวิชาชีวจากศูนย์ฝึกวิชาชีพ. กรุงเทพฯ :
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529. อัดสำเนา.
- _____ . ประชาสัมพันธ์โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ :
 ห้างหุ้นส่วน วิ.เจ.พรินต์ติ้ง 2533. ค.
- _____ . ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของหน่วยงานต่าง ๆ กับรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษา
พื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. ค.
- _____ . แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539). กรุงเทพฯ :
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. ข.
- _____ . แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. ม.ป.ท., 2535. ก.
- _____ . รายงานผลสภาพเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการนำร่อง
ขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี. กรุงเทพฯ :
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. ง.
- _____ . รายงานผลสัมมนาเรื่องการประสานงานการดำเนินงานตามรูปแบบและวิธีการขยาย
การศึกษาระดับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
 2533. ง.
- _____ . รายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาระดับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
 2535. ข.
- _____ . ร่างนโยบาย มาตรการ และกรอบการดำเนินงานการศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อป้องกัน.
 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. จ.
- คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น. วัยรุ่นวัยสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย.
 กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ปจำกัด, 2535.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. "บันทึกสังคมไทย 2533,"

เศรษฐกิจและสังคม. 28 (1) : 56 - 59 ก ; มกราคม-กุมภาพันธ์ 2534.

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
2534. ข.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. กรอบและทิศทางแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.

2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่

21 ตุลาคม 2535. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา

วันพุธที่ 27 สิงหาคม 2529. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา

วันพุธที่ 9 มกราคม 2534. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

คำแถลงนโยบายของ นาย อานันท์ ปันยารชุน แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันพฤหัสบดีที่

4 เมษายน 2534. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

จันทรานี สงวนนาม. คุณลักษณะบางประการของผู้บริหารโรงเรียน บรรยากาศของโรงเรียน
และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียน. ปริญญาโท กศ.ด.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. ถ่ายเอกสาร.

จิระ หงส์ดารมภ์. "นิกส์กับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์," วารสารธรรมศาสตร์. 6(2)

: 116 - 128 ; มีนาคม 2532.

จงเจริญ ครแก้ว และคนอื่นๆ. "วิถีชีวิตของเยาวชนไทยในสังคมที่แปรผัน," แนวทาง

การพัฒนาเยาวชนไทยทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพจำกัด, 2532.

- เจียน ไทยยิ่ง. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา
: ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2531.
- จำ ชัยศรี. การศึกษาทัศนคติของครูและผู้ปกครองในโรงเรียนโครงการนำร่องที่มีต่อการ
ขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีในเขตการศึกษา 4 . ปรินญาณินท์ กค.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิมชัย วาสะสิริ. บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามการรับรู้ของครูและนักเรียน.
วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้. ความต้องการแรงงานช่างก่อสร้างของสถานประกอบการใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กทม. : วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์, 2532.
- ชัยรัตน์ อัจจงค์. การศึกษาสภาพปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 7. พิษณุโลก : เขตการศึกษา 7. 2534.
อัดสำเนา.
- ชาติรี มุลสถาน และคนอื่นๆ. "สภาพและปัญหาของเยาวชนในปัจจุบันและแนวโน้ม
ในอนาคต." แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ :
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.
- ทิตยา เด่นทรัพย์สิน และคนอื่นๆ. "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยสำหรับอนาคต,"
แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ
จำกัด, 2532.
- ณรงค์ เทียนส่อง. "การพัฒนาเยาวชนเพื่อทศวรรษหน้า : แนวทางและความหวังที่ยังไม่สาย
เกินแก้." แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ :
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.

- เดโช บุณย์ภักดี และคนอื่นๆ. "โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ," วารสาร
ประชาศึกษา. 40 (9) : 12-19 ; มิถุนายน 2533.
- ดวงจันทร์ เตียววิไล. การวิเคราะห์หลักสูตรการครุศึกษาไทย พุทธศักราช 2435-2530.
วิทยานิพนธ์ คด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.
- ดวงใจ เนตรโรจน์. การสร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะด้านความวินัยในตนเองระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ทองปาน ทองมิกทอง. เจตคติและพฤติกรรมต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสว่างศึกษา อำเภอสว่างดินแดน จังหวัด
สกลนคร. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2531. ถ่ายเอกสาร.
- "ทำอย่างไรให้ไทยเป็นนิคส์," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 36 (24) : 21-26 ;
พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม 2532.
- ธีระชัย บุรณโชติ. การศึกษาสำหรับประเทศอุตสาหกรรมใหม่. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.
- นภาพร อมรเลิศสินไทย. รายงานการวิจัยโครงการการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบการอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- นิคม จันทร์วิฑูร. "รายงานและสวัสดิการสังคม," ทางเลือกการพัฒนา. 8 (1-2) ;
17-29 ; 2533.
- บุญชู โรจน์เสถียร. "วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมไทยที่
ผ่านมา," ครุปริทัศน์. 16 (3) : 31-33 ; กรกฎาคม - กันยายน 2534.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. มหาสารคาม : อภิชชาติการพิมพ์, 2522.

- บุญส่ง นิลแก้ว. การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและ
ประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปรินทิพินันท์ กศ.ด.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- บรรทม มณีโชติ. การศึกษารูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิด
ข้อความและชนิดสถานการณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. ปรินทิพินันท์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530. ถ่ายเอกสาร.
- ประดิษฐ์ อรุณย์. การศึกษาเชิงประเมินหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู.
 วิทยานิพนธ์ ดด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัดสำเนา.
- ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล. การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบการคิดวิเคราะห์ของวัดสัน
และเกลเซอร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- ✓ ประมวล เสนาฤทธิ. "เมื่อนายจ้างเปิดใจ : มีอะไรให้คิดบ้าง," คนอย่างไรที่นายจ้าง
ต้องการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์วรรณการพิมพ์, 2530.
- ประเสริฐ ปลูก้าว. สภาพการดำเนินการในโรงเรียนนำร่องขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 9. อุตรธานี : เขตการศึกษา 9, 2533.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. "หลุดพ้นจากวิกฤตการณ์แห่งการพัฒนา," ทางใหม่. 6(5) :
 27 - 33 ; กันยายน - ตุลาคม 2535.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. การดำเนินงานสนองนโยบายเร่งรัด
การขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน
 สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2534. อัดสำเนา.
- ปราณี เถกิงพล และคณะ. หลักสูตรมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.
- พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล. ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับ
บุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. ปรินทิพินันท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

- พจน์ จันทรวิระกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างความอยากรู้อยากเห็น กับทัศนคติแบบเชื้ออำนาจ ภายใน-ภายนอกตนและความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 7. ปริญญาโท กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- พจน์ ละเพียรชัย. "วิถีชีวิตเยาวชนในช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม." แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. "ทิศทางการขยายโอกาสทางการศึกษา". แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- พรวณี ช. เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- พรวนทิพย์ ศิริวรรณบุตร. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3530.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). การศึกษาที่เป็นสากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2532.
- พ่ายพ พยอมยนต์. "แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม," รัฐสภาสาร. 39 (10) : 24 - 29 ; ตุลาคม 2534.
- พินันต์ บุญญาสัย. โครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ในการจัดการอาชีวศึกษาสาขาพาณิชยกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพาณิชยกรรมบางนา, 2533.
- พิสิฏฐ ภัคเกษม. "ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7," สรุปปริทัศน์. 16 (4) : 56 - 59 ; ตุลาคม - ธันวาคม 2534.
- _____ . "รายงานพิเศษ คำแถลงเศรษฐกิจไทย 2533 - 2534," วารสารเศรษฐกิจ และสังคม. 28 (1) : 52 - 55 ; มกราคม - กุมภาพันธ์ 2534.

- เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์. "พัฒนาการของมนุษย์." จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาคด้านการปรับตัวของวัยรุ่น. ปรินทิพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ไพยม วรณศิริ. "แนวทางพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า : มองจากกรอบแห่งแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างสมรรถนะของระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชน." แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.
- ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ และคณะ. "ที่มาและภาพรวมทางเลือกของสังคมไทยในอนาคต." แนวทางการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.
- ภาสกร กุลอุณหทิพย์. "ลูกจ้างที่นายจ้างพึงประสงค์." วารสารศาลแรงงาน. 5(3) : 51 - 55 ; กันยายน 2527.
- ภุชงค์ เลาลักษณ์วรงค์. การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในระบบโรงเรียนและกึ่งระบบโรงเรียนเขตการศึกษา 11. ปรินทิพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- มันัส ภาคภูมิ. รายงานการวิจัยโครงการการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- มยุรี พลังกูร. การประเมินหลักสูตรแพทย์ศาสตร์บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลแพทย์ศาสตร์พระมงกุฎเกล้า. ปรินทิพานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. ถ่ายเอกสาร.

- ✓ มาณี ไชยธีรานุกุลศิริ. รายงานการวิจัยโครงการติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
 "ย้ายและขยายภาคบังคับ 9 ปีทำเพื่อสนองตลมหา สปช." เดลินิวส์. 20 มิถุนายน 2533
 หน้า 6.
- เยาวนุช แสงยนต์. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีงานทำในทัศนะของนายจ้างและผู้หางานทำ :
ศึกษาเฉพาะกรณีผู้จบการฝึกเตรียมเข้าทำงานจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกรมแรงงาน.
วิทยานิพนธ์ สคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. อัดสำเนา.
- ยุทธศักดิ์ รบแลน. ความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการเปิด
การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี. ม.ป.ท., 2532.
- ระพี ลาคริก. "การจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในทศวรรษหน้า,"
คุรุปริทัศน์. 15(4) : 56 -63 ; พฤศจิกายน - ธันวาคม 2533.
- ✓ รังสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์. รายงานการวิจัยโครงการการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- ✓ รัตนา รุจิรกุล. รายงานการวิจัยโครงการการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- เรืองชัย ศิริวรกุล. "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพนักงานทั่วไป," การบริหารงานบุคคล.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- แรงงาน, กรม. ข้อเสนอแนะการหางาน. กรุงเทพฯ : รามการพิมพ์, 2519.
- "เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. การศึกษาปัญหา
ในการใช้หลักสูตรในโรงเรียนนำร่องการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. อัดสำเนา.

- วรรณ เต็มศิริพนธ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกประกอบธุรกิจส่วนตัวของผู้ประกอบการสตรีในธุรกิจขนาดเล็ก : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533. อัครสำเนา.
- วารสารณ์ บวรศิริ. "อาชีพศึกษาและตลาดแรงงาน," วารสารการศึกษาแห่งชาติ.
14 (5) : 35 - 36 ; มิถุนายน - กรกฎาคม, 2523.
- วันดี จงคงคา. การศึกษาเชิงประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- วิชาการ, กรม. การติดตามนักเรียนที่จบรุ่นแรกของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2526 - 2529. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533. ก.
- _____ . การติดตามผลนักเรียนที่จบ ป.6 รุ่นแรกของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2530 - 2532. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534. ก.
- _____ . "การสังเคราะห์กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพในภาคพาณิชย์กรรมและบริการ," วิจัยสนเทศ. 11 (122) : 1 - 10 ข ; พฤศจิกายน 2533.
- _____ . แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535. ก.
- _____ . รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535. ข.
- ✓ _____ . รายงานผลการสัมมนา "การติดตามผลผลิตรุ่นแรกของหลักสูตรใหม่ วันที่ 6 - 8 กันยายน 2532 จ. ประจวบคีรีขันธ์. เอกสารอันดับที่ 84/2532. อัครสำเนา.
- _____ . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534. ข.
- _____ . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534. ค.

- วิชาการ, กรม. เอกสารแนะนำหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533. ค.
- วันทนี บพพัฒนาติ. การศึกษาเปรียบเทียบความอ่ยากหรือยากเห็น ที่คนคติเชิงวิทยาศาสตร์
น้ำใจของการเป็นครู และเพทบายของนักศึกษาปีที่ 1-4 วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
ปริญญาณิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2517. อัดสำเนา.
- วิไลพร วรจิตตานนท์. การทดลองใช้แนวการสอนของกาเยในการพัฒนาเจตคติที่อื่อ
ต่อการแก้ปัญหาลิ่งแวดล้อม. ปริญญาณิพนธ์ กค.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. อนาคตทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2532.
- วิไลรัตน์ พุกษากิรมย์. ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาใน
เขตการศึกษา 12. ชลบุรี : เขตการศึกษา 12, 2534.
- วิไลวรรณ วิจิตอมรพันธ์. "ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยก้าวไป
สู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่," วารสารเพิ่มผลผลิต. 29 (3) : 60 - 63 ;
พฤษภาคม - มิถุนายน 2533.
- วิวัฒน์ อัครวานิชย์. ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย.
ปริญญาณิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2523. อัดสำเนา.
- วรวิทย์ วศิณรากร. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการผลิตตำรา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520, อัดสำเนา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. ความคาดหวังของผู้ปกครองและนักเรียนต่อผลที่ได้จากการศึกษา
ภาคบังคับ : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ม.ป.ท., 2526.
- ศุภชัย มนัสไพบุลย์ และคณะ. แนวทางการพัฒนาเยาวชนไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ :
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2532.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือการอบรมครูเรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2521.

ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 3, สำนักงาน. การศึกษาประเภทอุตสาหกรรมและคุณลักษณะ
แรงงานอันพึงประสงค์ในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้. เอกสารอันดับที่ 21/2534.

ม.ป.ท., 2534.

✓ ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6, สำนักงาน. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนและความต้องการทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 6.

ชลบุรี : เขตการศึกษา 6 2535, อัดสำเนา

ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 11, สำนักงาน. รายงานผลการติดตามโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัด สปช. เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2535. เอกสาร
อันดับที่ 15/235. ม.ป.ท., 2535, อัดสำเนา

✓ ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12, สำนักงาน. ความต้องการคุณลักษณะแรงงาน
ภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. ชลบุรี : สำนักงาน
ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12, 2532. ก

_____ . ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะแรงงานที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่
ชายฝั่งทะเลตะวันออก. ชลบุรี : สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12,
2532. ข

ศักดิ์สิทธิ์ ชัดติยาสุวรรณ. ตัวบ่งชี้ความแตกต่างในการปฏิบัติของครูตามแนวการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526, อัดสำเนา.

ศรีสมร มุ่มสะอาด. "แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา."
วิจัยสันเทศ. 11 (126) : 9-16 ; มีนาคม 2534.

สายสุรีย์ จตุกุล. "บทบาทของโรงเรียนบนหนทางไปสู่สันติ." วารสารศึกษาศาสตร์.
14 (1) : 33-35 ; กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2533.

- สมเกียรติ ชอบผล. การเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิตสาขานิติศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์
ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2525 จากมหาวิทยาลัยปรีดีในกรุงเทพมหานคร.
 ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2532. อัดสำเนา.
- สมชัย วุฒิปรีชา. แนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต. เอกสารอัดสำเนา, ม.ป.ป..
- สมชาย หลั่งหมอยา. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบการอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ. กรุงเทพฯ :
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- สมพงษ์ จิตระดับ. ทางเลือกของสังคมไทยในอนาคต. ม.ป.ท., 2531.
- สรุปประเด็นการอภิปรายในที่ประชุมคณะกรรมการทบทวนแผนการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2520. วันศุกร์ที่ 3 กุมภาพันธ์ 2532. ม.ป.ท. ม.ป.ป..
- "สอนมวย ศธ. ขยายฐานการศึกษา แก้ปัญหาแรงงานเด็กไม่ได้ผล." มติชน.
 11 ธันวาคม 2534. หน้า 19.
- สัญญา จัดตานนท์. "การศึกษากับการประกอบอาชีพอิสระ," ใน เอกสารการประชุม
ทางวิชาการวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- "สัมภาษณ์พิเศษ นายโกวิท ประวาลพฤษ์," สยามรัฐ. 13 มกราคม 2535 หน้า 12.
- "สัมภาษณ์ สมชัย วุฒิปรีชา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ."
วิทยากรย. 88 (7) : 5 - 10 ; กรกฎาคม 2533.
- "สัมภาษณ์ ประเวศ วะสี," วิทยากรย. 88 (7) : 12 ; กรกฎาคม 2533.
- "สัมภาษณ์ ศ.ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์," วิทยากรย. 88 (7) : 11-12 ; กรกฎาคม
 2533.
- สิทธิชัย เทวธีระรัตน์. "การศึกษาไทยในกระแสธารสาย "นิก", "สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์. 38 (31) : 38 - 40 ; 5 - 11 มกราคม 2535.

- สินสมุทร ประทุมตา. ความผิดทางวินัยของข้าราชการครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2519. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- สุจริต เพียรชอบ และอัจฉรา ประไพตระกูล. ประมวลบทความเกี่ยวกับหลักสูตรและ
การสอนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2533.
- สุชาติ ชาดารงเวช. โครงสร้างระบบเศรษฐกิจไทยในอนาคต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.
- สุณีย์ ชีรดากร. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูพระนคร, 2523.
- สุรัช โภคิยะกุล. การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการปรับตัวสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- สุรัช คุ้มมานนท์. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์กับเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ตามธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531. ถ่ายเอกสาร.
- สุรพงษ์ ไชยวงศ์. "เงื่อนไขที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพอิสระของผู้ที่จบวิชาชีพระยะสั้น :
ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดภาคเหนือ," วิจัยสังคม.
11 (122) : 11 - 16 ; พฤศจิกายน 2533.
- สุรพล เพิ่มผล. ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระ ของนักศึกษา
คณะวิชาวิทยาการในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. อัดสำเนา.
- สุรศักดิ์ หลาลมลา. "หลักสูตรในอนาคต," วิทยาจารย์. 88 (2) : 14-17
กุมภาพันธ์, 2533.
- สุมิตร คุณานุก. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.

- สุวรรณ ปะวรรณจะ. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยติดตามผลผู้จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา : ศึกษารายกรณีผู้ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมและบริการ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์. "รูปแบบการวิจัยเพื่อประเมินหลักสูตร," วารสารวัดผลการศึกษา.
1(1-3) : 28-42 ; พฤษภาคม 2522.
- สมศักดิ์ ศรีมานิช. การมัธยมศึกษา (ศึกษา 331). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. การสร้างชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพเกี่ยวกับ
การประเมินโครงการของบุคลากร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. ปฏิญานพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- สมพงษ์ จิตระดับ. "สิ่งที่ซ่อนเร้นในโรงเรียนและหลักสูตร," วิทยาสารก้าวไกล.
3 (7) : 34-35 ; พฤศจิกายน 2535.
- สม สุวรรณ. "การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการขยายโอกาสทางการศึกษา,"
วิทยาจารย์. 89 (6) : 12-13 ; มิถุนายน 2534.
- ลำเร้ว ยूरชัย. "การปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะที่เอื้ออำนาจต่อการพัฒนาประเทศ,"
วารสารศึกษาคาสตร์. 14 (1) : 20-22 ; กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ,2533.
- หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ที่ ศช 1403/28080
ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2534.
- หนังสือสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0202/7784 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม
2534.
- หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ. ที่ ศช 0201/7399 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2533.
- หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ที่ นร. 0202/7756 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม
2533.

- อธิปัติย์ คสิสุนทร. "ทศวรรษหน้า : การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบ." จันทร์เกษม. 55 (220) : 27-43 ; กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2535.
- อารมณั์ เพชรชื่น. การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร. ม.ป.ท., ม.ป.ป..
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. "การเปลี่ยนแปลงของโลกสังคมนิยมกับผลกระทบที่มีต่อไทย," เอเชียปริทัศน์. 11(2) : 69 - 78 ; พฤษภาคม - สิงหาคม 2533.
- อุทัย ดุลยเกษม. "เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและข้อจำกัดของระบบการศึกษาในการเปลี่ยนแปลงสังคม." การศึกษาแห่งชาติ. 7 (6) : 12-20 ; สิงหาคม 2526.
- อุทุมพร จามรมาน. "การศึกษากับการก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่." ข่าวสารการวิจัยการศึกษา. 14(2) : 29-31 ; ธันวาคม - มกราคม 2534.
- เอกวิทย์ ฌ กลาง. "การขยายการศึกษาภาคบังคับ," ข่าวสารวิจัยการศึกษา. 10 (6) : 3-9 ; สิงหาคม - กันยายน 2530.
- เอกวิทย์ ฌ กลาง และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์. "วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย," วิทยาจารย์. 87 (11) : 13 - 19 ; พฤศจิกายน 2532.
- _____ . "วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย," วิทยาจารย์. 87(12) : 14 - 16 ; พฤศจิกายน 2532.
- อรพินทร์ พุฒ และอัจฉรา สุขารมณั์. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 48 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ท., ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- อรพินั์ ตันธนสุภัตติ. พัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, ถ่ายเอกสาร.

Alfred Kshler and Ernest Hamburger. Education for an Industrial Age.
2 nd ed. New York : The Vallballou Press, Inc., 1949.

Bent , Rudyard K. Henry H. Kronenberg and Charles C. Board.
Principle of Secondary Education. Sixth Edition.
New York : McGraw-Hill Inc., 1970.

Best , John W. Research in Education. New Jersey : Prentice-Hall
of India (Privates) Limited, 1964.

Bhola, H.S. Evaluation Functional Literacy. Hulton : Educational
Pubications, 1979.

Cochran , William G. Sampling Techniques. 3 rd ed. New York :
John Wiliey & Sons, 1977.

Cronbach , Lee J. Essentials of Psychological Testings. 3 rd ed.
New York : Harper and Row , 1970.

Edwards , Allen L. Statistical Analysis. New York : Renehart and
Company, 1958.

. Techniques of Attitude Scale Construction. New York :
Appleton-Century-Crofte, Inc, 1957.

Garrett, H.E. Statistics in Psychological and Education. Bombay :
Feffer and Simons Private Ltd, 1970.

Hilgard, Ernest R. Introduction to Psychological. Harcourt :
Brance and World, Inc, 1962.

Hopkins, Thomal L. "How Children Develop Discipline," Journal
of the Association for Childhood Education International.
31(6) : 260-263 ; February 1955.

- Hunkins, Francis P. "Analysis and Evaluation Questions : Their Effects Upon Critical Thinking," Educational Leadership. 3 (5) ; April 1970.
- John D. Mc Neil. Curriculum A Comprehensive Introduction. 3 rd ed. Boston : Brown and company, 1984.
- Kerlinger, Fred N. Foundation of Behavioral Research : Education and Psychological Inquiry. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1967.
- Kidder , Louise H. Zelltiz Wrightsman & Cook's Research Methods in Social Relation. 4 th ed. Tokyo : Holt-Saunders Japan, 1981.
- Krejcie , R. V. and D.W. Morgan. "Determining Sampling Size for Research Activities," Education and Psychological Measurement. 30 : 607-610 ; 1970.
- Maw, W. H. and E.W. Maw. "Self Appraisal of Curiosity," Journal of Education Research. 1968.
- Myers, Charles N. and Chalongphob Sussangkarn. "Education and Economic Development : Issues and option for policy and Reform," Research Report No.1-1, Bangkok : TDRI, 1991
- Ohles, John F. The Teacher and School Discipline. Metuchen : The Scarecrow Press, 1970.
- Sawrey, James M. and Cherly W.Telford. Educational Psychological. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1968.
- Sheviakov, G.V. and R. Fritz. Discipline for Today's Children and Youth. Washington D.C.: National Education Association, 1955.

- Siriporn Boonyananta. The Development of a Model for Curriculum Analysis of Secondary Social Studies Curriculum in Thailand. Unpublished Ph. D. Dissertation, The University of Pittsburg, 1979.
- Steadman, Stephen. "Techniques of Evaluation," in Curriculum Evaluation Today : Trends and Application. London : School Council Publication, 1976.
- Tyles Ralph. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press, 1949.
- TDRI. Educational Options for the Future of Thailand Synthesis Report. Bangkok : TDRI, 1991.
- Van Dalen , Deobold B. Understanding Educational Research : An Introduction. 4 th ed. New York : Mc Graw-Hill Book Compeny, 1979.
- Watson, Goodwin and Edward M. Glaser. Critical Thinking Appraisal : Manual For Forms Ym and 2M. New York : Harcourt, Barce and World, Inc., 1964.
- Weir, John Joseph. "Problem Solving in Everybody Problem," Science Teacher. 41 : 16-18 ; April, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถามผู้ปกครอง
- แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
- แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- แบบวัดความอยากรู้อยากเห็น
- แบบวัดการปรับตัว
- แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา
- แบบวัดความเสียสละ

แบบสอบถาม
เรื่องคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้กับผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ในระดับท้องถิ่น หรือชุมชน

2. แบบสอบถามนี้จะสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัย
จะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษากรุดตอบ
แบบสอบถาม โดยพิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คุณลักษณะของบุคคลที่จะ
ประกอบอาชีพอิสระ หรือ คุณลักษณะที่นายจ้าง (โรงงาน) ต้องการ เป็นต้น ท่านสามารถตอบ
ได้อย่างอิสระ คำตอบของท่านจะเป็นความลับและจะไม่เป็นผลเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ส่วนตัว
แต่ประการใด

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้
แบบสอบถามนี้ไม่สมบูรณ์และอาจไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้

3. คุณลักษณะหมายถึง สิ่งที่ดีให้เห็นถึงความดี หรือพฤติกรรม หรือคุณลักษณะประจำ
ของนักเรียนคนหนึ่ง ๆ

คุณลักษณะ เช่น คุณธรรม นิสัยในการทำงาน เป็นต้น

คุณธรรม ลักษณะย่อยของคุณธรรม เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์
เป็นต้น

นิสัยในการทำงาน คุณลักษณะย่อย คือ ขยัน อดทน มีวินัย ตรงเวลา เป็นต้น

ความสามารถในการแก้ปัญหา ไม่มีคุณลักษณะย่อย

4. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ และแบบเติมคำ ขอให้ท่านใส่
เครื่องหมาย ✓ ลงในข้อ [] และเติมคำลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ท่านทราบหรือยังว่ามีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สปช. ที่สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ทราบ (โปรดตอบข้อ 2-9)

ไม่ทราบ

2. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อโครงการนี้

เห็นด้วย เพราะ.....

.....

ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

.....

3. ท่านคิดว่านักเรียนที่เรียนประถมศึกษา (เรียน 6 ปี) กับนักเรียนที่เรียนมัธยมศึกษา (เรียน 9 ปี) ในโรงเรียนสังกัด สปช. เมื่อจบออกมาจะแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันจะแตกต่างกันที่คุณลักษณะใด เพราะเหตุใด.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่านักเรียนที่เรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษากับที่เรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันจะแตกต่างกันที่คุณลักษณะใด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ชาวชนในจังหวัดลพบุรีมีนิสัยหลายอย่างที่ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ
ท่านคิดว่าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมใดบ้างที่ความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปลูกฝังให้กับชาวชน
เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติ.....

.....
.....
.....
.....

6. ถ้าท่านได้รับเชิญเป็นกรรมการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปีที่สอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา ท่านคิดว่าควรกำหนดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมผู้เรียนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

7. ท่านคิดว่าในอนาคตควรจะปลูกฝังให้ชาวชนมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมอย่างไร
เพื่อให้มีพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ที่สามารถอยู่รอดในสังคมได้ด้วยดี) หรือเพื่อ
รองรับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (โปรดระบุคุณลักษณะ,
คุณลักษณะย่อยๆ ควรทำอะไรบ้าง พร้อมทั้งเหตุผล)

คุณลักษณะที่ปลูกฝังกับเยาวชน		เหตุผล
คุณลักษณะ	คุณลักษณะย่อย ๗	
1.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
2.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
3.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
4.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
5.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
6.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
7.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
8.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
9.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....
10.	1..... 2.....
.....	3..... 4.....

8. ท่านคิดว่านักเรียนควรมีคุณลักษณะด้านต่างๆ ในข้อ 4 อยู่ร้อยละเท่าใด
จึงถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

[] ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 50

[] ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60

[] ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 70

[] ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

[] ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 90

9. ท่านมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
(สพช.) อย่างไรบ้าง.....

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความร่วมมือ

วิไล ทองแผ่

นิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียน

แนวทางการสัมภาษณ์ (ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา)

1. เริ่มสนทนา
 - 1.1 แนะนำตัวเอง
 - 1.2 อธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
 - 1.3 ขออภัย
2. สัมภาษณ์
 - 2.1 ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานของ สปช.
 - 2.2 สมรรถภาพที่คาดหวังหรือคุณภาพชีวิต หรือคุณลักษณะที่ควรจะพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กที่เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี ที่รัฐได้ขยายโอกาสการศึกษา เพื่อให้มีพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตหรือเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คุณลักษณะที่จำเป็นเร่งด่วนที่ควรพัฒนาหรือควรฝึกเยาวชนมีอะไรบ้าง
 - 2.3 ทำไมจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวๆ มีความจำเป็นอย่างไรในสังคมปัจจุบันและอนาคต /ถ้าไม่มีการเตรียมคุณลักษณะที่กล่าวถึงนี้จะเกิดผลเสียอย่างไร
 - 2.4 กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังมีอะไรบ้าง และในแต่ละคุณลักษณะมีคุณลักษณะย่อย ๆ อะไรบ้าง และอย่างไร
 - 2.5 เกณฑ์ที่พอใจในแต่ละคุณลักษณะควรอยู่ในระดับใด

2.6 ท่านคิดว่านักเรียนที่เรียนประถมศึกษา (เรียน 6 ปี) กับนักเรียนเรียนมัธยมศึกษา (เรียน 9 ปี) ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานเมื่อจบออกมาหน้าจะมีคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

2.7 ท่านคิดว่านักเรียนที่เรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐานกับที่เรียนระดับมัธยมศึกษาจะมีคุณลักษณะแตกต่างกันหรือไม่/ทำไมจึงแตกต่าง/จะแตกต่างที่คุณลักษณะได้บ้าง

2.8 ท่านมีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวังในโครงการอย่างไรบ้าง

ฉบับที่ 1

คำชี้แจง

1. แบบวัดนี้มุ่งถามความรู้สึกของนักเรียน ที่มีต่อพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยถามเป็นข้อ ๆ ในการตอบแต่ละข้อนั้น โปรดตอบตามความรู้สึกที่เป็นจริงของนักเรียน คำตอบที่ถูกต้องคือคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน
2. คะแนนการตอบคำถามของนักเรียนจะไม่มีผลต่อคะแนนสอบในการเรียนของนักเรียน ดังนั้นขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจ และตรงตามความรู้สึกของนักเรียน และโปรดทำให้ครบทุกข้อ
3. ในการตอบ ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็น และความรู้สึกของนักเรียนให้มากที่สุด โดยเลือกตอบเพียงช่องใดช่องหนึ่งเท่านั้น และโปรดทำให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันปกป้อง รักษาทรัพยากรธรรมชาติ.....
2. การที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อย ของเสียทำให้เกิดมลพิษ กับสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องน่าตำหนิ.....
3. ข้าพเจ้าจะไม่เสียใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นถ้าข้าพเจ้าไม่ได้เป็นผู้กระทำ.....
4. การที่สื่อสารมวลชนที่ เผยแพร่ข่าวสาร เกี่ยวกับปัญหา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่น่าชื่นชม.....
5. การที่ประชาชนที่บ้านอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลอง โยนขยะลงแม่น้ำ เป็นเรื่องไม่น่าตำหนิ.....
6. การนำน้ำสะอาดสำหรับดื่มไปใช้อย่างอื่น เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำ.....
7. การเปิดก๊อกน้ำทิ้งไว้ขณะที่กำลังฟอกหน้า ด้วยสบู่หรือขณะที่แปรงฟัน เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ
8. เมื่อเปิดก๊อกน้ำแล้วน้ำไม่ไหลควรเปิด ก๊อกน้ำทิ้งไว้เพื่อรองจนกว่าน้ำจะไหล.....
9. การใช้น้ำปริมาณมากๆ สำหรับล้างภาชนะ ใบเดียวให้สะอาดเป็นสิ่งจำเป็น.....
10. การสูบบุหรี่บนรถประจำทางหรือใน โรงแรมสพเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ.....

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. พกวัยรุ่นที่ชอบขับรถด้วยความเร็วแข่งกัน เป็นเรื่อนำตำหนิ.....
12. การตรวจสอบคุณภาพของอากาศในเขต ต่าง ๆ นับว่าเป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลา และงบประมาณ.....
13. ควรสนับสนุนให้โรงงานอุตสาหกรรมทำ ปล่องสูงเพื่อจะได้ไม่สร้างมลพิษทางอากาศ
14. การปลูกต้นไม้เพื่อแก้ปัญหามลพิษทางอากาศ เป็นสิ่งที่น่าสนับสนุน.....
15. การขากเสลดหรือบัวรดน้ำลายลงบนพื้นถนน เป็นเรื่องธรรมดา.....
16. ดินถือเป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่มีวันหมด จึงไม่ จำเป็นต้องดูแลรักษา.....
17. ควรส่งเสริมการใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงให้ ถูกวิธี เพื่อรักษาความสมบูรณ์ของดิน.....
18. เป็นเรื่องธรรมดาที่กิ่งขยจะไม่ลงถงแล้ว ไม่ได้เก็บขึ้นมาใหม่.....
19. ชาวไร่ ชาวสวน ที่เผาขงข้าว หญ้า หรือ ตอพืช ก่อนไถพรวนดินเป็นเรื่อนจำเป็น
20. ไม่มีความจำเป็นที่จะปรับปรุงดินในแหล่ง ที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
21. การนำเขาสัตว์และหนังสือ เป็นของ ระดับบ้านควรส่งเสริมให้ทำเป็นอาชีพ
22. เป็นเรื่องเศร้าใจเมื่อได้ฟังข่าวที่เกี่ยว กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ถูกฆ่าเพราะปกป้องป่า
23. เป็นเรื่องน่าเห็นใจที่คนจนซึ่งไม่มีที่ดิน ทำกินได้ย้ายเข้าไปอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน
24. การทำโรงแรมในเขตพื้นที่ป่าสงวนเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าจะสนับสนุน
25. อาหารบางชนิด เช่น ลาบ ต้อง ปรุงให้สุก ๆ ดิบ ๆ จึงน่ารับประทาน
26. หากต้องรับประทานขนมที่มีสีมาก เกินไปแล้วไม่รับประทานเสียเลยดีกว่า
27. หากมีเงินอยู่จำนวนจำกัดควรเลือกซื้อ ขนมที่ขายอยู่ข้างถนนราคาถูก
28. อาหารแพงมีคุณค่ากว่าอาหาร ที่มีราคาถูก
29. เป็นการหุ้มหมิ่มเกินไปที่จะต้องปิดไฟฟ้า ทุกครั้งที่ไม่ใช้
30. การผลอหลับไปโดยเปิดวิทยุไว้ทั้งคืน เป็นเรื่องธรรมดา

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
31. การรีดผ้าสำหรับใส่วันละชุดเป็นสิ่ง จำเป็นสำหรับคนที่ไม่มีเวลา
32. การพยายามลุกขึ้นมาปิดไฟเมื่อตื่นมา กลางดึกเป็นเรื่องที่เข้ามေး.....
33. เป็นเรื่องน่าตำหนิเจ้าหน้าที่เมื่อเห็น หลอดไฟตามถนนยังเปิดสว่างอยู่ ในช่วงเวลากลางวัน.....
34. ควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรรู้จักใช้ สมุนไพรมานำสารเคมีในการปราบศัตรูพืช..
35. การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชเป็นเรื่อง ธรรมดาไม่ต้องกังวลเรื่องอันตรายใด ๆ เพราะใคร ๆ ก็ใช้กัน.....
36. เป็นเรื่องเศร้าใจเมื่ออ่านข่าวพบ ชาวสวนตายเพราะสารเคมีปราบ ศัตรูพืช.....

ฉบับที่ 2

คำชี้แจง

1. แบบวัดนี้มุ่งถามความรู้สึก ความคิดเห็น และการปฏิบัติตนของนักเรียน เกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ โดยถามเป็นข้อ ๆ ในการตอบคำถามแต่ละข้อนั้นโปรดพิจารณาว่า นักเรียนมีนิสัย ความรู้สึกหรือความประพฤติ เหมือนกับข้อเท็จจริง ในข้อความหรือไม่ มากน้อยเพียงใด แล้วตอบตามความรู้สึกจริง ๆ คำตอบของนักเรียนจะไม่ถูก หรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีนิสัยความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกัน

2. คะแนนจากการตอบคำถามของนักเรียนครั้งนี้ ไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียน ของนักเรียน ดังนั้น ขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจ ตรงกับสภาพความจริงของนักเรียน ให้มากที่สุดและโปรดทำให้ครบทุกข้อ

3. ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ ความเป็นจริงของนักเรียน โดยเลือกคำตอบช่องใดช่องหนึ่ง เพียงช่องเดียวเท่านั้นตาม ระดับดังนี้

จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	มากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	มาก
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	น้อย
ไม่จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	น้อยที่สุด

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
1. ข้าพเจ้ามักจะหรืออยากโต้แย้งคำทำนายของหมอดู
2. โดยปกติข้าพเจ้าจะทำตนเองให้กระฉับ กระเฉงอยู่เสมอ
3. ข้าพเจ้าชอบหาประสบการณ์ใหม่ ๆ
4. เมื่อพบป้ายประกาศใหม่ ๆ ที่คนมุ่งดูกันข้าพเจ้า จะเข้าไปอ่าน
5. เมื่อมีสิ่งผิดปกติภายในห้องเรียนข้าพเจ้ามักจะพบก่อนผู้อื่น
6. เมื่อเห็นคนจับกลุ่มกัน ข้าพเจ้าอยากรู้ว่ามีเหตุการณ์ อะไรเกิดขึ้น
7. เมื่อไปถึงค่ายพักแรมข้าพเจ้าจะเข้าไปสำรวจสถานที่ นั้นก่อนใคร
8. เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมข้าพเจ้าจะกระตือรือร้นที่จะ เข้าไปช่วยงาน
9. ข้าพเจ้าอยากรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้คนบางคนแสดง ลักษณะผิดปกติจากที่เคยกระทำ
10. ข้าพเจ้าอยากเห็นงานนิทรรศการวันวิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนอื่น ๆ ด้วย
11. ข้าพเจ้าอยากรู้ให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับประวัติของผู้นำสำคัญ ๆ ระดับโลก เช่น คานธี ลินคอน หรือผู้มีชื่อเสียงคนอื่น ๆ
12. ข้าพเจ้ามักอยากรู้เรื่องราวที่เป็นความลับที่เกี่ยวกับ ตัวข้าพเจ้า ครอบครัว และโรงเรียน

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
13. ข้าพเจ้าชอบฟังข่าวสารคดีต่างๆ ทางวิทยุ ทีวี หนังสือพิมพ์ เป็นต้น
14. เรื่องใดที่ครูอธิบายไม่กระจ่างข้าพเจ้ามักจะค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้น
15. ข้าพเจ้าชอบสังเกตและศึกษาอุปนิสัยของเพื่อน ๆ.....
16. งานใดที่ครูสั่งให้ทำโดยการสำรวจ หรือค้นคว้า ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นงานที่น่าเบื่อ ไม่สนุก.....
17. เมื่อมีเสียงดังผิดปกติขึ้น ข้าพเจ้าจะค้นหาที่มาของเสียงดังกล่าว
18. เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนเลือกข้าพเจ้าชอบกิจกรรมที่ต้องแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและท้าทาย
19. เมื่อพบสิ่งของแปลกใหม่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าชอบหาคำตอบว่าสิ่งที่พบเห็นนั้นสร้างขึ้นมาจากอย่างไร
20. เมื่อครูให้งานไปค้นคว้า ข้าพเจ้าจะรีบทำทันที
21. เมื่อเครื่องใช้ในบ้านชำรุด ข้าพเจ้าตรวจและลองแก้ไขดู
22. ของใช้ในบ้านที่ซื้อใหม่ ข้าพเจ้าจะศึกษาและทดลองใช้ก่อนใคร
23. เมื่ออ่านพบวิธีประดิษฐ์วัสดุที่ข้าพเจ้าชอบในหนังสือ ข้าพเจ้าจะลองทำดู

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
24. ข้าพเจ้าชอบติดตามการพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาว่าถูกต้องเพียงไร
25. เมื่อเพื่อน ๆ เล่าเหตุการณ์ที่เหลือเชื่อให้ฟัง ข้าพเจ้าอยากเห็นสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากกว่า
26. ข้าพเจ้าจะรู้สึกเชื่อถ้าการทดลองใดข้าพเจ้าเคยได้ลองทำมาแล้วและครูเพิ่งจะมาสอน
27. ข้าพเจ้าชอบตัดแปลง อุปกรณ์เก่าๆ หรือเศษวัสดุที่ที่เหลือใช้
28. อุปกรณ์หรือ เครื่องใช้ใดในบ้านที่ชอบข้าพเจ้ามักจะถอดแยกสิ่งต่าง ๆ เพื่อศึกษาโครงสร้างของสิ่งนั้น
29. เมื่อมีเวลาว่าง ข้าพเจ้าชอบค้นคว้าหาหนังสือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้เป็นประจำ
30. เมื่อพบเรื่องราวแปลก ๆ หรือประทับใจข้าพเจ้ามักจะจดบันทึกไว้
31. ข้าพเจ้าพร้อมเสมอที่จะทุ่มเทให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย
32. ข้าพเจ้าอยากรู้รายละเอียดของข้อความ ที่พาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์
33. เมื่อมีเพื่อนใหม่ ข้าพเจ้าอยากรู้จักเขาให้มากขึ้น
34. เมื่อข้าพเจ้าสงสัย มักจะซักถามหรือสนทนากับผู้รู้จนได้ความกระจ่างชัด

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
35. ข้าพเจ้าอยากรู้แนวทางในการศึกษาต่อในระดับ ต่างๆ
36. เมื่อทำงานชิ้นหนึ่งๆ เสร็จข้าพเจ้าอยากทำงาน ที่มีลักษณะยากขึ้นเรื่อยๆ
37. ข้าพเจ้าชอบตั้งความหวังไว้แล้วพยายาม ทำให้ได้ตามนั้น.....

ฉบับที่ 3

คำชี้แจง

1. แบบวัดนี้มุ่งถามเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน โดยถามเป็นข้อ ๆ ในการตอบคำถามแต่ละข้อนั้น โปรดพิจารณาว่า นักเรียนมีนิสัยหรือความรู้สึกหรือพฤติกรรมเหมือนกับข้อเท็จจริงในข้อความหรือไม่ มากน้อยเพียงใดแล้วตอบความรู้สึกจริง ๆ คำตอบของนักเรียนจะไม่ถูก หรือไม่ผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป

2. คะแนนจากการตอบคำถามของนักเรียนครั้งนี้ไม่มีผลต่อคะแนนสอบในการเรียนของนักเรียน ดังนั้นขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจ ตรงกับสภาพความจริงของนักเรียนให้มากที่สุด และโปรดทำให้ครบทุกข้อ

3. ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนโดยเลือกตอบช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียวเท่านั้นตามระดับดังนี้

จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	มากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	มาก
ค่อนข้างไม่จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	น้อย
ไม่จริง	หมายถึง	การปฏิบัติตนของนักเรียนสอดคล้องกับข้อความ	น้อยที่สุด

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองไม่มีเพื่อนที่แท้จริงเลย
2. ข้าพเจ้ามักลังเลในการตัดสินใจต่าง ๆ
3. ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหาต่าง ๆ
4. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่ต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง
5. สมาชิกในครอบครัวข้าพเจ้า เชื่อว่าข้าพเจ้า จะไม่ประสบผลสำเร็จตามที่หวังไว้
6. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจเมื่อเวลาพบปะกับคนในสังคม
7. ข้าพเจ้าคิดว่าตัวเองเป็นคนที่มีความสามารถคนหนึ่ง
8. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่มีใครในบ้านเอาใจใส่ข้าพเจ้า
9. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า ชีวิตข้าพเจ้าไม่มีคุณค่าอะไร
10. ข้าพเจ้าจะทำงานเสร็จได้ ถ้ามีคนคอยเตือน
11. ข้าพเจ้าสนใจและชื่นชมในผลงานที่ข้าพเจ้าทำ
12. ข้าพเจ้าไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน
13. โดยทั่วไปข้าพเจ้าจะพูดคุยกับเพื่อนใหม่ได้อย่างง่ายดาย
14. ข้าพเจ้าไม่ลำบากใจที่จะทำงานร่วมกับคนอื่น
15. ข้าพเจ้ารู้สึกหมดความอดทนที่ต้องรอคอยคนอื่น
16. ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลใจเมื่อเข้าไปในสถานที่ที่ไม่มีคนรู้จัก
17. ข้าพเจ้าทนไม่ได้ที่จะพบกับความผิดหวัง
18. เป็นการยากสำหรับข้าพเจ้าที่จะพูดคุยกับเพื่อน ร่วมชั้น ที่ต่างเพศ กับข้าพเจ้า

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
19. ข้าพเจ้าสงสารตัวเองเมื่อมีเรื่องกระทบกระเทือนใจ
20. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจที่เห็นครูให้ความสนใจนักเรียน คนอื่น ๆ
21. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อมีคนวิพากษ์วิจารณ์ข้าพเจ้า
22. ข้าพเจ้ารู้สึกอายนเพื่อน ๆ ไม่อยากให้เข้าไปเห็นบ้าน ข้าพเจ้า
23. เพื่อน ๆ ชอบเลือกให้ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มด้วย
24. ข้าพเจ้ารู้สึกโมโหเมื่อเล่นเกมส์หรือกีฬาแพ้ผู้อื่น
25. ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะเรียนบทเรียนที่ง่าย ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก
26. ไม่ว่าจะสภาพอากาศจะร้อนหรือหนาวข้าพเจ้า ไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงานเลย
27. ข้าพเจ้ามักจะหลีกเลี่ยงการพบปะกับครู
28. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าครูบางคนไม่ชอบข้าพเจ้า
29. ข้าพเจ้ารู้สึกคิดไม่ออกเมื่อมีครูมายืนเวลาทำข้อสอบ
30. ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่บ้านข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจและโล่งใจมาก
31. มีหลายครั้งที่ข้าพเจ้า อยากหนีออกจากบ้าน
32. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่ต้องรับประทานอาหาร กับผู้อื่นที่ไม่ใช่ครอบครัว
33. เมื่อถูกใครตำหนิ ข้าพเจ้ามักจะเก็บมาคิด เป็นเวลานาน

ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
34. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อเห็นพ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน
35. ข้าพเจ้าไม่อยากให้ใครรู้ว่าข้าพเจ้าเป็นคนต่างจังหวัด
36. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจถ้าทำงานแล้วผลลัพธ์ออกมา ไม่เหมือนเพื่อน ๆ
37. ในการประชุมเมื่อมีข้อสงสัยหรือข้อคิดเห็นที่แตกต่าง ออกไปข้าพเจ้ามักไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
38. ข้าพเจ้าไม่นิยมการทำอะไรที่แข่งขัน เพราะกลัว ความผิดหวัง

ฉบับที่ 5คำชี้แจง

1. แบบทดสอบมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ในการตอบคำถามให้นักเรียนอ่าน แล้วพิจารณาสถานการณ์แล้วตอบภายในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่กำหนดมาให้ โดยพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย / ทับตัวเลือก ก ข ค หรือ ง ในกระดาษคำตอบ

2. ขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจถ้าพบข้อยาก อย่าเพิ่งท้อใจให้เว้นไปทำข้ออื่นก่อน เมื่อมีเวลาเหลือแล้วค่อยกลับมาทำใหม่และพยายามตั้งใจทำให้ดีที่สุด ก่อนตอบควรคิดให้รอบคอบ

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (1)-(4)

พ่อและแม่ทงมีอาชีพรับจ้างอยู่ต่างจังหวัด จึงฝากให้ทงอยู่กับน้าโดยมอบเงินให้ใช้จ่ายเดือนละ 600 บาท ทงนำเงินไปเลี้ยงเพื่อนและเที่ยวเตร่ พอกลางเดือนเหลือเงิน 50 บาท สัปดาห์หน้าครูจะเก็บค่าเสื้อผ้า ตัวละ 80 บาท

(1) ขณะนี้ทงมีปัญหาเรื่องอะไร

- ก. ครอบครัว
- ข. ที่อยู่อาศัย
- ค. ค่าใช้จ่าย
- ง. การคบเพื่อน

(2) ทำไมทงจึงมีปัญหาดังกล่าว

- ก. น้าไม่สนใจ
- ข. ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย
- ค. มีเพื่อนมากเกินไป
- ง. พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัด

(3) ทงจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

- ก. ขอผลัดผ่อนกับครู
- ข. ขอยืมเงินจากเพื่อน
- ค. กลับไปหาพ่อแม่
- ง. เลิกคบกับเพื่อนบางคน

(4) ถ้าทงปฏิบัติในข้อ 3 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร

- ก. ครูยังไม่เก็บค่าเสื้อทง
- ข. เพื่อนให้เงินยืม
- ค. พ่อแม่หาเงินมาให้
- ง. ไม่ต้องเสียเงินเลี้ยงเพื่อน

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (5)-(8)

"น้ำตกท่วมวัด เผา 4 หนูน้อยเหยื่อหินผิ สิ้นสุดแล้ว" โศกนาฏกรรมครั้งนี้เกิดจากโซเฟอร์รถลิสล้อเมายามา ขับรถอย่างไร้สติ สยดสยองพุ่งเข้าชนรถรับส่งนักเรียน เป็นเหตุให้นักเรียนเสียชีวิตทันที 4 คน บาดเจ็บอีก 23 คน ขณะที่โซเฟอร์มรณะยังคงหลบหนีลอยนวลอยู่"

(5) อะไรคือปัญหาในสถานการณ์นี้

- ก. การเผาศพนักเรียน
- ข. นักเรียนถูกรถชน
- ค. การหลบหนีของโซเฟอร์
- ง. โศกนาฏกรรมหมู่

(6) สาเหตุของปัญหานี้คืออะไร

- ก. โซเฟอร์รถลิสล้อไม่มีใบขับขี่
- ข. โซเฟอร์รถลิสล้อขับรถประมาท
- ค. ตำรวจจราจรมีน้อยดูแลไม่ทั่วถึง
- ง. ถนนไม่มีสัญญาณจราจร

(7) ควรใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาข้อ 10

- ก. ปรามปรามผู้ผลิตยाम้าและผู้มีไว้ครอบครองอย่างจริงจัง
- ข. เพิ่มอัตรากำลังตำรวจจราจรโดยเฉพาะบริเวณโรงเรียน
- ค. เข้มงวดกวดขันในการออกใบขับขี่โดยเฉพาะโซเฟอร์รถลิสล้อขับ
- ง. ติดตั้งเครื่องหมายจราจรในเขตบริเวณโรงเรียน

(8) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 11 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร

- ก. ผู้ขับขี่จะระวังเมื่อพบเครื่องหมายสัญญาณจราจร
- ข. ตำรวจจราจรสามารถดูแลการเกิดอุบัติเหตุได้อย่างทั่วถึง
- ค. ผู้มีใบขับขี่จะสามารถขับรถได้ถูกต้องตามกฎหมายจราจร
- ง. ผู้ขับขี่มีสติในการขับรถอุบัติเหตุจะเกิดน้อยลง

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (9)-(12)

ที่จังหวัดสุรินทร์มีการลือกันทั้งเมืองว่า "ผีปอบ" ออกอาละวาดตามฆ่าหักคอคน
ทั้งหมู่บ้านหวาดผวาไม่เป็นอันกินอันนอน ถึงแม้จะมีการนิมนต์พระชื่อดังมาสวดมนต์
ทำพิธีสะเดาะเคราะห์หรือ ทำหุ่นไล่กาหน้าผีขงกันก็ยังไม่หายตื่นกลัว เพราะเดือนที่
ผ่านมามีคนทั้งชายและหญิง ชักตายไปเฉย ๆ โดยไม่ทราบสาเหตุ

(9) อะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นี้

- ก. ความด้อยพัฒนาของคนชนบท
- ข. ความเหี้ยมของผีปอบ
- ค. ความหวาดกลัวจากข่าวลือ
- ง. ความเชื่อที่ผิดของชาวบ้าน

(10) สาเหตุของปัญหาในข้อ 13 คืออะไร

- ก. มีคนตายโดยไม่รู้สาเหตุ
- ข. ชาวบ้านด้อยการศึกษา
- ค. ความไม่ศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม
- ง. ความเจริญยังไม่ถึงชนบท

(11) ควรใช้วิธีใดแก้ปัญหานี้ 14

- ก. ลองทำปลัดขิกไว้ป้องกัน
- ข. หากทางพิสูจน์ให้ได้ว่าคนเป็นอะไรตาย
- ค. รัฐขยายโอกาสทางการศึกษาไปให้ทั่วถึง
- ง. รัฐควรกระจายความเจริญไปยังชนบทห่างไกล

(12) ถ้าแก้ปัญหามาในข้อ 15 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร

- ก. ชาวบ้านรู้จักคิดพิจารณาเหตุผล
- ข. ชาวบ้านมีความมั่นใจมากขึ้น
- ค. ความเจริญจะเปลี่ยนทัศนคติ
ความเชื่อของบุคคล
- ง. ชาวบ้านจะไม่เชื่อเพราะข่าว
ไม่เป็นความจริง

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (13)-(16)

สำนักงานที่ดินแห่งหนึ่งเจ้าหน้าที่ทำงานแบบเช้าชาม เย็นชาม ขาดประสิทธิภาพมาทำงานสายและกลับก่อนเวลา บางครั้งไม่มาปฏิบัติงานก็สามารถลงเวลาย้อนหลังได้ และประชาชนที่มาติดต่อหากแต่งกายโทรม ซอมซ่อ จะถูกเจ้าหน้าที่ใช้วาจาไม่สุภาพและบริการล่าช้าหลบเลี่ยงไม่ยอมทำงานให้หากแต่งตัวดี ๆ ให้เงินใต้โต๊ะบ้างหรือพาเจ้าหน้าที่ไปเลี้ยงข้าวบ้าง จะทำให้งานที่มาติดต่อสะดวกรวดเร็ว แม้วันเสาร์อาทิตย์เจ้าหน้าที่ก็ยอมมาทำงานให้ได้

(13) สำนักงานที่ดินแห่งนี้มีปัญหาอะไร ก. การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ ข. การเลือกปฏิบัติต่อผู้มาติดต่อ ค. การขาดอุดมการณ์ในการทำงาน ง. เจ้าหน้าที่หย่อนสมรรถภาพ (14) สาเหตุของปัญหาในข้อ 17 คืออะไร ก. เงินเดือนและสวัสดิการไม่เพียงพอ ข. การติดตาม กำกับ ดูแล ขกพร่อง ค. การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่ออาชีพ ง. บรรยากาศในการทำงานไม่ดี	(15) ควรใช้วิธีใดแก้ปัญหาข้อ 18 ก. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน ข. เพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการให้เพียงพอ ค. กำหนดระเบียบให้ชัดเจนและดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิด ง. พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม (16) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 19 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร ก. เกิดการระวังตัวเพราะถูกดูแลติดตามอย่างใกล้ชิด ข. เกิดกำลังใจในการทำงานเพราะพอใจในสวัสดิการ ค. เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานเพราะมีความยุติธรรม ง. เกิดสำนึกในหน้าที่เพราะบรรยากาศในการทำงานดี

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (17)-(20)

ชุมชนวัดเชิงท่า มีหินรูประฆังที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้าน เมื่อทางเทศบาลมีโครงการที่จะปรับปรุงยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นโดยมีการเทพื้นลาดยางตลอดทั่วหมู่บ้าน ชาวบ้านทราบข่าวจึงร้องเรียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดขอให้ระงับ เรื่องก็ระงับไปพักหนึ่ง แต่เมื่อทางการยกเรื่องนี้ขึ้นมาพูดอีก ชาวบ้านก็ต่อต้านอีก

(17) อะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นี้

- ก. เจ้าหน้าที่ของรัฐหย่อนประสิทธิภาพ
- ข. ความไม่เต็มใจของผู้ว่าราชการจังหวัด
- ค. ชาวบ้านขาดที่พึ่งทางใจ
- ง. การต่อต้านของชาวบ้าน

(18) สาเหตุของปัญหาในข้อ 21 คืออะไร

- ก. ความเชื่อของชาวบ้าน
- ข. ความศักดิ์สิทธิ์ของหินระฆัง
- ค. ชาวบ้านด้อยการศึกษา
- ง. มีกลุ่มอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง

(19) ควรใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาข้อ 22

- ก. สร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์แทนหินระฆัง
- ข. หากทางพิสูจน์ให้ได้ว่าหินระฆังไม่ศักดิ์สิทธิ์จริง
- ค. ไม่เทพื้นบริเวณที่มีหินระฆัง
- ง. เทปูนตามแผนของโครงการโดยไม่สนใจชาวบ้าน

(20) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 23 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร

- ก. กฎหมู่หรือกลุ่มอิทธิพลใดๆ ไม่มีทางที่จะอยู่เหนือกฎหมายได้
- ข. ชาวบ้านยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจเหมือนเดิม
- ค. ชาวบ้านจะเลิกนับถือหินระฆังและยอมให้ทางราชการเทพื้น
- ง. หินระฆังไม่ถูกทำลายยังเป็นທີ່เคารพบูชาของชาวบ้านต่อไป

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (21)-(24)

วิชัยและครอบครัวเพิ่งจะย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน "ลพบุรีวิลเลจ" ซึ่งอยู่นอกเมืองออกไปทุกเช้าวิชัยจะต้องไปส่งลูกที่โรงเรียนและส่งภรรยาที่ทำงาน แล้วจึงขับรถไปทำงานและมักไปทำงานสายและถูกขีดเส้นแดงอยู่บ่อย ๆ จนบางครั้งหัวหน้าก็เรียกวิชัยไปตักเตือนวิชัยเคยไปคุยกับเพื่อนบ้านก็พบว่าเพื่อนบ้านก็มีปัญหาเช่นกัน

(21) วิชัยมีปัญหาอะไร

- ก. ไปทำงานไม่ทัน
- ข. การจราจรติดขัด
- ค. ที่ทำงานอยู่ไกล
- ง. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว

(22) สาเหตุของปัญหาข้อ 25 คืออะไร

- ก. ขับรถช้า
- ข. ตื่นสาย
- ค. ไปส่งบุตรและภรรยา
- ง. มีรถยนต์คันเดียว

(23) วิชัยจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร

- ก. ซื้อรถยนต์เพิ่มขึ้น
- ข. ขับรถให้เร็วขึ้น
- ค. ออกจากบ้านให้เร็วกว่าเดิม
- ง. ลองเปลี่ยนเส้นทางไปทำงาน

(24) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 27 แล้วจะไม่

- เกิดปัญหาเพราะอะไร
- ก. ไม่ต้องเสียเวลาไปส่งลูกและภรรยา
- ข. มีเวลามากขึ้นจึงไปทำงานทันโดยไม่ต้องรีบ
- ค. เส้นทางจราจรไม่ติดขัดจึงสามารถขับรถไปได้เร็ว
- ง. การขับรถเร็วช่วยลดเวลาในการเดินทาง

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (25)–(28)

ในช่วงโมฆคาบอิสระ ครูต้องการให้นักเรียนทำกิจกรรมในสิ่งที่นักเรียนสนใจแต่ มักจะมีนักเรียนมาฟ้องเสมอว่า นักเรียนชายชอบหนีไปเล่นสนุกในหมู่บ้าน ครูจึงพูดกับ นักเรียนทั้งชั้นว่า "ครูรู้แน่ๆว่าใครมีพฤติกรรมอย่างไร อย่าให้จับได้แล้วกัน" หลังจากครู ไปแล้วมีนักเรียนตะโกนว่า "โอ้เอ๋ย กลัวจะไม่ได้หน้า ดีแต่ฟ้องลับหลังแน่จริงแสดงตัว ออกมาซิ" แล้วนักเรียนในห้องก็เกิดปากเสียงกัน

(25) อะไรคือปัญหาในสถานการณ์นี้

- ก. นักเรียนทะเลาะกัน
- ข. นักเรียนไม่ร่วมมือกันทำงาน
- ค. คำสั่งของครูไม่เด็ดขาด
- ง. นักเรียนไม่เข้าใจ "คาบอิสระ"

(26) ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

- ก. การสื่อความหมายระหว่าง ครูกับนักเรียนไม่ชัดเจน
- ข. ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ทำให้นักเรียนหนีเรียน
- ค. มีนักเรียนบางคนอยากได้หน้า จึงไปฟ้องครู
- ง. นักเรียนที่ไม่ได้หนีเรียนรู้สึกว่า ตนเองเสียเปรียบ

(27) ควรใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหาข้อ 30

- ก. นักเรียนที่หนีเรียนต้องระวังไม่ให้เพื่อนเห็น
- ข. นักเรียนที่ไปฟ้องต้องไม่แสดงตัวให้เพื่อนรู้
- ค. ครูติดตาม กวดขัน และลงโทษผู้ที่หนีเรียน
- ง. ครูชี้แจงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมใน คาบอิสระ

(28) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 31 แล้วจะไม่เกิด

- ปัญหาเพราะอะไร
- ก. นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของกิจกรรม
 - ข. ไม่มีใครรู้ว่าใครเป็นคนไปฟ้องครู
 - ค. ไม่มีใครรู้ว่าใครหนีเรียน
 - ง. นักเรียนเกรงกลัวการติดตามและลงโทษ

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบคำถามข้อ (29)-(32)

การปลูกน้อยหน่าเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้านตงจำปา น้อยหน่าจะมีผลโต รสหวาน เนื้อนุ่ม เม็ดเล็ก แต่การจำหน่ายผลผลิตยังไม่ได้ราคาดีลูกค้ามักคิดว่าซ้ำ และบางครั้งก็ไปส่งซ้ำ ทำให้น้อยหน่าต้องตกค้างบางส่วนเน่าเสีย และบางส่วนต้องขายลดราคาทั้งนี้ เพราะใช้รถอีแต่น ที่ชาวบ้านต่อเองลำเลียงขึ้นรถบรรทุกที่ถนนใหญ่

(29) การปลูกน้อยหน่าของหมู่บ้านนี้มีปัญหาอะไร ก. การดูแลรักษา ข. การตลาด ค. ผลผลิต ง. รายได้ (30) สาเหตุของปัญหาในข้อ 33 คืออะไร ก. การบรรจุ ข. การจำหน่าย ค. การขนส่ง ง. การตรวจคุณภาพ	(31) ชาวบ้านควรใช้วิธีใดแก้ปัญหาข้อ 34 ก. ปรับปรุงวิธีการลำเลียงผลผลิต ข. ใช้สารเคมีขลอการสุกของผลผลิต ค. เปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่มีราคาสูงกว่า ง. ตั้งกลุ่มสหกรณ์เพื่อกำหนดราคาเอง (32) ถ้าแก้ปัญหาในข้อ 35 แล้วจะไม่เกิดปัญหาเพราะอะไร ก. การรวมกลุ่มสหกรณ์จะทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคา ข. สารเคมีจะช่วยให้ผลผลิตแลดูสดและเน่าเสียช้า ค. การเปลี่ยนแปลงกล้าได้กล้าเสียจะทำให้พบโอกาสที่ดีกว่า ง. จะทำให้ผลผลิตถึงตลาดเร็วและไม่ซ้ำ

ฉบับที่ ๘

คำชี้แจง

1. แบบวัดนี้มุ่งถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักเรียนในการตอบคำถามแต่ละข้อนั้น โปรดพิจารณาว่า นักเรียนมีนิสัย ความรู้สึกหรือความประพฤติ เหมือนกับข้อเท็จจริง ในข้อความหรือไม่แล้วตอบตามความจริง คำตอบของนักเรียนจะไม่ถูกหรือผิดเพราะแต่ละคนย่อมมีนิสัยความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกัน
2. คะแนนจากการตอบคำถามของนักเรียนครั้งนี้ ไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจ ตรงกับสภาพความจริงของนักเรียนให้มากที่สุดและโปรดทำให้ครบทุกข้อ
3. ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน โดยเลือกคำตอบข้อใดข้อหนึ่ง เพียงข้อเดียวเท่านั้นตามระดับลักษณะนิสัย ความรู้สึก ความคิดหรือการปฏิบัติแล้วตอบ "ใช่" "ไม่ใช่" โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง เพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ถ้าเพื่อนที่ทำเวรกับข้าพเจ้ามาสายข้าพเจ้าจะเว้นที่ไว้ให้ทำ
2. ถ้ามีคนทำงานส่วนรวมแล้วหลายคน ข้าพเจ้าจะกลับไปทำงานของตน
3. เมื่อแบ่งงานกันแล้ว งานยังเหลือข้าพเจ้าจะอาสาทำเอง
4. ข้าพเจ้าจะไม่ยอมเด็ดขาดถ้าข้าพเจ้าได้ในสิ่งที่ไม่ดี ในขณะที่คนอื่น ๆ เลือกสิ่งดี ๆ ไปหมดแล้ว
5. ในวิชาการงาน ข้าพเจ้ามักจะเลือกเข้ากลุ่มเพื่อนที่เขามีอุปกรณ์ หรือ ส่วนประกอบของอาหารที่เขามีอยู่แล้วที่บ้าน เพื่อจะไม่ต้องออกเงินซื้อ
6. ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะลอกเลียนผลงานของเพื่อนร่วมชั้นเสมอ เพราะ ว่าจะได้ไม่ต้องเสียเวลาคิด
7. ในการทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้ามักจะเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ของกลุ่มเพื่อให้เกิดการปรับปรุงที่ดีขึ้น
8. ข้าพเจ้ามักจะสนใจไต่ถามทุกข์สุขของคนในบ้านเสมอ
9. ถ้าเพื่อนพลาดหวังในสิ่งใด ข้าพเจ้าจะพูดให้กำลังใจให้เขาต่อสู้ใหม่
10. ถ้าว่างข้าพเจ้าจะช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนเพื่อไม่ให้ภารโรง ทำงานมากเกินไป
11. โดยปกติข้าพเจ้าไม่ค่อยได้สนใจเรื่องปัญหาในชุมชน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่
12. ข้าพเจ้ารู้สึกเห็นใจเพื่อนบ้านที่ถูกถนนตัดผ่านบริเวณบ้าน
13. ถ้าเห็นครูทำงานอย่างรีบเร่ง หรือหิวของมาณะรุงพะรัง ข้าพเจ้าจะอาสาช่วยทันที
14. ถ้ามีการพัฒนาวัดหรือสถานสาธารณะในวันหยุด ข้าพเจ้าจะไปช่วยทุกครั้ง

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
15. ขณะที่ฝนตกถ้าข้าพเจ้ามีร่มและพบคนที่รู้จักกำลังเดินตากฝน ข้าพเจ้าจะเรียกมาเข้าร่วมด้วยกัน
16. ข้าพเจ้าเคยซื้อของเมื่อมีคนนำมาขาย เพื่อนำเงินไปช่วยเหลือคนพิการ
17. ข้าพเจ้าเคยให้เงิน หรือให้ขอยืมเงินเมื่อเพื่อนเดือนร้อน
18. ข้าพเจ้ามักจะบริจาคเงินส่วนตัวให้เมื่อมีการเรียไร เพื่อนพัฒนาวัด หรือสถานสาธารณะ
19. ข้าพเจ้ารู้สึกโชคร้ายเมื่อต้องการเข้ากลุ่มกับพวกที่เรียนอ่อน
20. ข้าพเจ้าจะช่วยงานบ้านทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว
21. ข้าพเจ้าจะใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายของครอบครัว
22. ข้าพเจ้ามักจะช่วยเหลืองานของเพื่อนเท่าที่จะช่วยได้
23. ข้าพเจ้าจะอุทิศเวลาให้กับงานกลุ่มอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้งานสมบูรณ์ที่สุด
24. ข้าพเจ้ามักจะตักเตือนเพื่อนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
25. ข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนทุกครั้งถ้ามีการเช็คชื่อ
26. ถ้าพบบริเวณโรงเรียนสกปรก ข้าพเจ้าจะชวนเพื่อนทำความสะอาดทันที
27. ข้าพเจ้าเคยเสนอแนะกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนกับครู
28. เมื่อเห็นบุคคลทำลายสาธารณสมบัติ ข้าพเจ้าจะไปบอกกรรมการชุมชน
29. ถ้าข้าพเจ้าแพ้จากการแข่งขันที่ไม่ยุติธรรม ข้าพเจ้าจะต้องพุดเสียดสีให้เขารู้สึกบ้าง
30. เมื่อเพื่อนมาเยี่ยมขณะที่ข้าพเจ้ากำลังดูทีวีรายการที่ชอบอยู่ ข้าพเจ้ามักจะยอมเปลี่ยนช่องให้เพื่อนดูรายการที่เขาชอบ

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
31. ข้าพเจ้าจะรู้สึกโกรธมากเมื่อเพื่อนมาถามการบ้าน ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังอ่านหนังสือเตรียมสอบ
32. เมื่อถูกเพื่อน ๆ ล้อเลียน หรือวิพากษ์วิจารณ์ หรือกล่าวโทษ ข้าพเจ้าจะ หาวิธีโต้ตอบไม่ให้เขารู้ตัวภายหลัง

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววิไล ชื่อสกุล ทองแผ้ว

เกิดวันที่ 29 ตุลาคม 2502

สถานที่เกิด อำเภอเมืองลพบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 65 ถนนประดิษฐ์ ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ศึกษานิเทศก์ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524

กศ.บ. (นิสิทธ์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

พ.ศ. 2529

คม. (สถิติการศึกษา) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

กศ.ค. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) จากมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

บทคัดย่อ
ของ
วิไล ทองแผ้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

เมษายน 2537

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียน และเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนจำแนกตามระยะเวลาและเกณฑ์คุณลักษณะที่คาดหวัง

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา สอบถามผู้ปกครองและทดสอบนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยการบรรยาย และใช้ Z-test และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนพบว่า

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ปกครอง และหลักสูตร คาดหวังว่านักเรียนที่เรียน 9 ปี จะมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียน 6 ปี

1.2 การจัดการศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานັมนพื้นฐาน หรือในระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา มีเป้าหมายเดียวกัน

1.3 คุณลักษณะที่คาดหวังของนักเรียนที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ญาณ ความอยากรู้อยากเห็น เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ความมีวินัยในตนเอง และความเสียสละ

1.4 เกณฑ์ที่คาดหวังจากการวิเคราะห์เอกสาร ร้อยละ 80 จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ร้อยละ 100 จากผู้ปกครอง ร้อยละ 69.34 และจากหลักสูตร ร้อยละ 50

2. คุณลักษณะที่มีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความมีวินัยในตนเอง ร้อยละ 78.87 รองลงมา คือ เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเสียสละ ความอยากรู้อยากเห็น การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความคิดวิจารณ์ญาณ ร้อยละ 78.69, 78.00, 76.33, 72.78, 59.59, 54.48 และ 54.38 ตามลำดับ

๒๕

3. คุณลักษณะของนักเรียนจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

3.1 คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง จากเอกสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ยกเว้น คุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง

3.2 คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

3.3 คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความคิดวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

3.4 ไม่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะใดของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 คุณลักษณะของนักเรียนที่เรียน 9 ปี สูงกว่าที่เรียน 6 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ยกเว้น การปรับตัวและความมีวินัยในตนเอง

A Study on the Characteristics of Students in the Project of
Expanding Basic Education Under the Office of The National
Primary Education Commission

AN ABSTRACT

BY

WILAI TONGPAE

Presented in partial fulfillment of the requirement for the
Doctor of Education degree in Curriculum Research and Development
at Srinakharinwirot University

April 1994

The objectives of this study were divided in to three Categories Firstly , it aimed to study the expectancy characteristics of student. Secondaly it aimed to study the actual characteristics of Student. Thirdly, it was to compare the actual characteristics according to the year in school and Expectancy Characteristics Criteria.

Both qualitative and quatitative methods which had been collected data by Content Analysis of document and interview education experts and questionnaire parents and tests students were used for the investigation. Analysis data were Analytical Description by using description and Z - test and t - test.

The findings of this research revealed that :

1. Expectancy characteristics of student found that :

1.1 Education experts and parents and curriculum expected Characteristics of 9 years student in school different from 6 years student.

1.2 The Education of The project of Expanding Basic Education or General Education Department was the same target.

1.3 The Expectancy characteristics of student for basic of life were Critical Thinking , Curiosity , Attitude to Preservative Environment, Adjustment, Ability in Problem-Solving, Basic Knowledge in Career , Self-discipline and assistance.

1.4 The Percent of the Expectancy Characteristics Criteria from document, Education experts, parents and curriculum were 80 ,100 , 69.34 and 50.

2. Self-disciplin Which was highest mean the percentage was 78.87. The Second Order and Other Which were Attitude to Preservative Environment, assistance, Curiosity, Adjustment, Ability in Problem-Solving, Basic Knowledge in Career and Critical Thinking were 78.69, 78.00, 76.33, 72.78, 95.59, 54.48 and 54.38.

3. Actual Characteristics from testing hypothesis found that :

3.1 All Characteristics which except Self-disciplin were Significantly Lower than Expectation Characteristics Criteria from document at .01 level and .05 level.

3.2 All Characteristics were Significantly Lower than Expectancy Characteristics Criteria from Education expert at .01 level and .05 level.

3.3 Characteristics were Significantly Lower than Expectancy Characteristics Criteria from parent at .01 level which were Critical Thinking, Ability in Problem - Solving and Basic Knowledge in Career.

3.4 No Characteristics was Significantly Lower than Expectancy Characteristics Criteria from Curriculum.

3.5 All Characteristics which except Adjustment and Self-discipline of the student Who learned 9 years were Significantly higher than the student Who learned 6 years.